

Formam quoniam

Formam quoniam

Formam quoniam

Formam quoniam

Formam quoniam

Formam quoniam

Formam quoniam

Formam quoniam

Formam quoniam

Formam quoniam

II, 90

Faint, illegible handwriting in blue ink, possibly a list or index.

II, 90.

1 Brevis Informatio et responsio ad
Cancellar. Anhalt.
2 Brief d. Anwalt auß der Bayr.
Anhalt Gynner Caugly

9.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, possibly a list or account.]

Ex Biblioth. Franc. Ott. Leuckneri. 1545

BREVIS

INFORMATIO

& Responsio solida,

*Ad precipua capita, loca, & puncta Secreta
Cancellariae Bavarico-Anhaltinae:*

Una cum additamentis quibusdam.

Accessit praeterea

LUITCONIS THOMSONII
CARLOMONTII

DISSERTATIO

DE

Causis nuper Motae Bohemiae.

Anno clō Io c xxiv.

REVIS
INFORMATIO

de Religionis libris

ad principia capituli, loci, & parochie
Cancellarius Bavarum Abbatibus

Uacum ad hanc mensuram quibusdam

Missis primum

EVANGELIUM THOMAS
CARLTONIUM

TISS

Anno dno 1734

Omnibus veritatem amantibus.

IENNIVM jam excurrit, cum liber quidam Monacho-Bavaricus, cui titulum, *Secreta Principis Anhaltini Cancellaria*, præfixerunt, in lucem prodijt; cujus prima exempla in congregatorum tunc Heilbronnæ Vnitorum Principum ac statuum sub finem Ianuarij anni 1621 devenere manus. Libri illius vel Centonis potius confarcinatore sive compilatorem Dn. D. W. I. inter illos, qui Bavaro à consilijs intimis, primarium (cui D. Leickard fidelem navavit operam) perhibent, sic testante τὰ ἑξιομίσων relatione, ac ipsomet sese stilo prodente. Quod ipsum tamen, ac illud, itidem suo relinquitur loco, quod certo tam dictis, quam scriptis assertum, ipsum serenissimum Bavariæ Ducem, ope & opera propria epistolas varias atque acta selegisse, inque ordinem redelegisse, quo opere maturato quædam omnino exemplaria durante adhuc Vnionis conventu Heilbronnæ, uti factum, curarentur: eo omnia sine, quod cuilibet colligere facile est, ut Vniti turbarentur, timidi ac perplexi redderentur. Nec, Monachij Bavaricam farraginem lingua Germanica prodijisse, autorum cupiditati satis fuit, illud insuper specimen in Italicum Idiomata transferendum, sub titulo, *Pensieri de Protestanti, Cogitationes Protestantium*, imprimendum, ac Romam transmittendum curarunt, ubi nunc publice in bibliopolijs prostat. Nam vero quod sive Vniti ipsi & Status cæteri, sive etiam eorundem præcipui consiliarij, officarij, & ministri, ad librum hunc Bavaricum, qui abditorum, ac quæ Germanos dedecent, consiliorum dicam illis impingit,

adferendæ existimationis ac boni nominis ergo publice edito Apologetico scripto non responderint (exceptis, quæ nuperrime in prodromo & Cancellaria Hispanica, breviter illa quidem, & incidenter; sed nervose admodum & adposite : postea autem in Mysterio Iniquitatis diductius prolata) id scilicet ab illis, quibus nec occasionum nec typographiarum defuit commoditas, non sine graviore causa intermissum est.

Palatini mehercle, ut nemo non novit, per hostilem illam & violentam superioris & inferioris Palatinatus occupationem adeo fuere dissipati, ut illis, qui Heidelbergam exierunt, nulla omnino typographia, quæ necessariam insimulatorum detorsionem luci daret, patuerit, cuncta vero, quæ ex Heidelbergam vel Heidelbergam mittebantur, interceptioni hostili fuerint obnoxia. Cum autem metuendum omnino sit, ne porro istiusmodi silentium pro tacita confessione aut convictione communiter accipiatur: atque ex eo Romanensi factioni insigne emolumentum, Vnitis autem, quin immo toti causæ communi Evangelicæ irreparabile præjudicium creetur; necessitas ipsa inevitabilis tandem extorquere visa est, ut præsens, succinctum, suisque nitens fundamentis, ad præcipua capita, loca, & puncta dictæ Cancellariæ Bavaricæ, apologeticum scriptum daretur in publicum; magis etiam ac propius ad speciem & individua ut accederetur; atque illud speciminis tantum & Lydij lapidis instar ut demonstraretur, Bavaricum istum librum super solidas demonstrationes clarasq; probationes (quod in præfatione autor lectoribus persuadere conatur) minime fundatum, sed in eo nil nisi fallacias, paralogismos, detorsiones, mutilatas allegationes ubique obvias, ac ut paucis verbis omnia complectamur, pragmaticis dolis & politico astu fucum lectoribus factum esse. Hoc tamen protestamur ac profite-
mur,

mur, nos moderationem ac modestiam sectantes, omnem-
que convitiis abstinentiam, omnibus & singulis pro
statu & dignitate convenientem respectum exhibituros,
ea spe freti; fore, ut vicissim cuncta quæ à nobis tali rati-
one ac modo ad vindicandam avitam libertatem Germa-
nicam, ad sartam rectamque conservandam Religionem
Euangelicam, declarandam denique virorum honestis-
simorum innocentiam deducuntur, à nemine in deterio-
rem partem, aut in cuiusque detrimentum periculumve
accipiantur, aut detorqueantur.

His præmissis benevolum lectorem monitum volumus,
totam hanc Informationem (in qua Monacho-Bavaricæ
Cancellariæ editionis tertiæ & correctioris, uti appella-
tur, allegata sequimur) in duas partes divisam, in qua-
rum priori sequentia capita examinantur ac refutantur.

C A P. I. * 3 SERIES

S E R I E S

C A P I T V M.

C A P V T I.

V Nionem ad propriam Protestantium unitorum statuum de-
fensionem, & contra Catholicorum machinationes minime,
sed in rei veritate ad oppressionem & extirpationem Romano-Ca-
tholicorum in Imperio collimasse.

C A P. II.

*Vnitorum protestantium scopum contra Majestatem Casaream,
S. R. I. caput, directum & usurpatum fuisse.*

C A P. III.

*Vnionis status contra Imperium Romanum, ejusque constitu-
tiones sacratissimas varia molitos fuisse.*

C A P. IV.

*Vnitos, Palatinum praesertim Electorem, & alia capita, Bohemicis
turbis in rem suam abusos, nullius unquam pacis sancienda cupi-
dos, id summopere potius timuisse, ne turbae Bohemicae compone-
rentur.*

C A P. V.

*Vnitos, ac capita in primis, omnis inquietudinis, seditionis &
motus*

*motus in Vngaria, Bohemia, Incorporatis & Ausstriacis provin-
cijs autores, motores ac impulsores fuisse.*

C A P. VI.

*Electorem Palatinum acceptatione nova Electionis Bohemica,
reali regij solij Pragensis occupatione, admisa etiam acceptaque co-
ronatione ac generali Homagio, crimen lesae Majestatis commisif-
se, omnem malorum in regno illo, vicinis regionibus, & Impe-
rio Romano lernam accersivisse.*

C A P. VII.

*Vnitos bellum, quod dudum antea prepararint in Catholicos,
in conventu Norico Anno 1619. decrevisse.*

C A P. VIII.

*Electorem Palatinum cum Bohemis & confederatis alijs, me-
diante Principe Transsylvania, Turcarum Imperatori tributarios
sese reddere, eundemque in Romanum Imperium attrahere vo-
luisse.*

C A P. IX.

*Solide demonstratum esse, in Bohemia non Religionis sed Re-
gionis negotium actum fuisse.*

C A P. X.

*Non esse, quod Evangelici in Imperio Romano exterum, ne-
scio quem, dominatum, vim aliquam Papae, Hispani aut Roma-
no-Ca-*

no-Catholicorum timeant: sed eorundem sincerationibus, declarationibus, promissionibus de Sacro-profana pace facta tecta conservanda, securam fidem habere posse, & debere.

C A P. XI.

Cito admodum Unionis ararium decrevisse, eiusque res clam admodum vacillasse, sed ab Unitis, eas externa jaetatione in immensum elatas fuisse.

C A P. XII.

Enarratio rationum ac caussarum impellentium, quibus Unitorum quisque suo loco, ut Unioni se associaret, motus fuerit.

C A P. XIII.

Spiritum Calvinianum consortis impatientem, ubi vis rerum potiri & dominari velle, omnis diffidentia, turba & seditionis motorem ac impulsorem esse.

F I N I S.

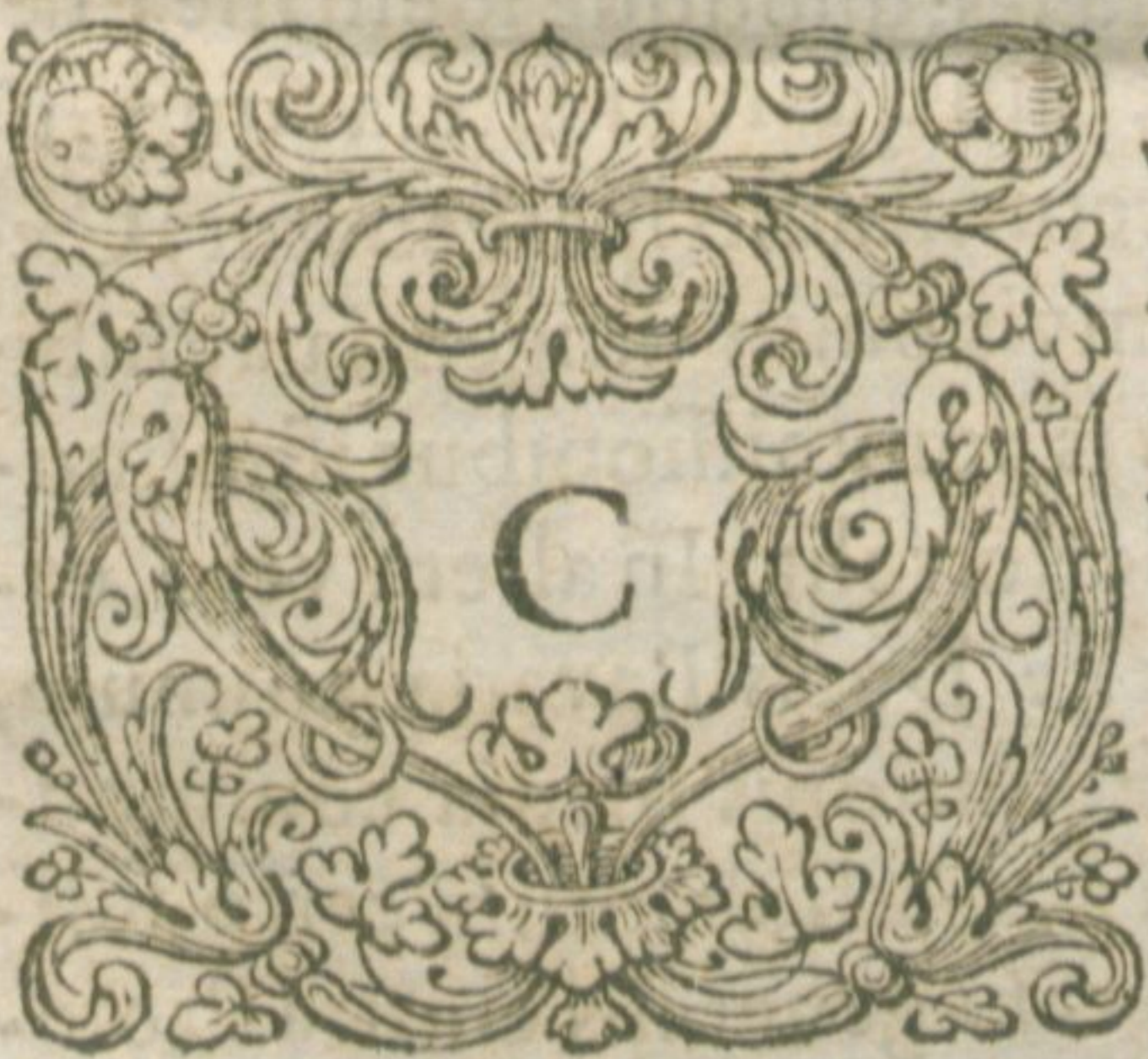
C A P. XIV.
BREVIS

BREVIS ET SOLIDA
INFORMATIO, ET AD PRÆ-
CIPVA CAPITA, PUNCTA ET
Loca Cancellariæ Bayaro-Anhal-
tinæ Secretissimæ Responsio.

C A P V T I.

Vnionem ad propriam Protestantium unitorum statuum defensionem, & contra Catholicorum machinationes minime, sed in rei veritate ad oppressionem & exstirpationem Romano-Catholicorum in Imperio collimasse.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

OMPILATOR Cancellariæ huius Bayarico-Anhaltinæ cum primis illud (pag. 21.) jactare videtur, Vnitos ad hodiernum usque diem nulla producere potuisse specialia, quis videlicet, & ubi contra Augustanæ confessionis ordines à Pontificijs ulla consilia fuerint inita, sed in illis specialibus adhærescere.

Ad quæ istud responsi ferat; Quis in Protestantes omnes generalis processus decretus, quove pacto in omnes nullo discrimine agi velint, jam dudum ex libro Pauli Windeckij satis superque innotuisse. At Schoppius quid Consiliarius Hispanico-Austriacus in Classico Belli Sacri cap. 13. ipsi Cæsari instillat? ut Principes illos, qui in Monasteria invaserunt, quique tam Cæsareæ Majestati, quàm Sanctæ Ecclesiæ obedientiam denegant, pulchra Ottonis primi æmulatione cruci suffigendos mandet. Nunc, quod de omnibus in genere dicitur, hoc

A

unum-

AD CANCELL. ANHALT.

unumquemque in specie concernit. Insuper illud in vulgus notum est, quod in Imperialibus Ratisbonæ Anno 1594. celebraris, alijsque illa subsequutis comitijs, Protestantibus Evangelicis Statibus & absentium delegatis, tanquam in os publice exspuendum esset, à Iesuitis & Franciscanis allatratum sit, Cæsaream Majestatem protestantibus in Imperio hæreticis sine conscientia periculo indulgere diutius non posse; nunc tandem horam illam venisse, qua in eos ensis stringendus; occasiones & media in promptu & parato esse, Protestantes sic inter se mutuis discordijs divulsos, ut partim ut incauti ac securi, partim ut imbecilli ac imparati opprimi facile & ad obedientiam Sedi Romanensi præstandam redigi possint. Id quod paulo post sequuta miseræ civitatis Donawerdæ comprobavit exsequutio: quæ reapse, non illam generalem esse, ut compilatori nostro videtur, insimulationem, sed illa sic se percussam suo sentit damno, ut cives miserrimi ex civibus Imperij Romani liberis in servitute animæ pariter & corporis præcipitati profundissimam, humanum emergendi auxilium frustra vel sperent vel desiderent. Adhæc tenaci memoria hæret, quæ eodem tempore nomine Rodolphi Imperatoris cum Duce Bavariæ generali ac communi in Protestantes exsequutione armata, egerit Zolterensis comes, Consilij Cæsarei aulici Præses; quodque idem ille Præses duas diversas tunc effinxerit relationes, in quarum altera (quæ, ut glaucoma Protestantium oculis obduceretur, studio spargebatur) Cæsari Rudolpho indicat, Nihil se quantumvis omni diligentia adhibita à Serenissimo Bavaro obtinuisse, cum is commissionibus istiusmodi ac exsequutionibus onerari se nullo modo velit. In altera vero, eaque secretiori relatione declarat, eum esse Ducis Bavariæ animum, sic ubi Majestas Cæsarea necessaria exsequutionis media commonstratura ac subministratura, de suo etiam ac Catholicorum certo subsidio abunde prospectura sit, eo demum casu generalis contra Protestantes exsequutionis onus & munus se suscepturum esse. Vnde extra omnem dubitationem positum est, nisi Vnionis fœdus tum inirum, eoque machinationis istius de generali exsequutione contra Protestantes susceptæ progressus remoratus fuisset, quod vicinos Status, ac civitates, præsertim imbecilliores, idem quod Donawerdam mansisset periculum; immo etiam potentiores, Dux videlicet Wirtenbergicus, Civitates, Ulma, Noriberga & cæteræ, quiete & securitate excidissent sua.

Quod

Quod Compiler pag. 22. de Ottone Packio speciose narrat, id opinione ejus ac præensione concludit secius. Expresse siquidem Sleidanus prodit, quamvis Georgius Dux Saxoniae alijque exsequutionem conjurationis istius meditati fuerint, nihilo tamen minus opinionem & famam invaluisse, non fuisse illam de nihilo. Adhæc, circumstantiæ temporis, loci, personarum, ac particularia alia, ab Ottone Packio usque adeo fuerunt descripta, ut quivis rerum & actionum publicarum illius temporis peritus facile intelligat, non ex suo cerebro Packium talia produxisse. Que præterea de Cardinale Truchsesio, de urbe Noriberga contra Marchionem Albertum, deque exsequutione Gothica adfert, cum hujus neque loci, qui nobis heic in controversia, neque instituti sint, merito relinquuntur.

Porro Compiler pag. 23. & seq. Vnitos intentione sua unice contra Catholicos collimasse, hinc nititur convincere, quod quam primum A. C. M D C I I X. Unio instituta fuisset, XXX mensium contributionem, ac postea ad annum usque M D C X V I I. magnam annuatim pecuniæ summam contulerint; quod Anno 1618. capita Vnionis motus Bohemicos suæ intentioni inservientes arripuerint, ac antequam ullus etiam Catholicus Status, immo ipse Romanorum Imperator laudatissimæ memoriæ ad propriam sui defensionem unicum etiam virum conscripisset, apud confederatis bene notum magnum principem summo studio institerint, ut aliquot militum, numero X V M. ipsis mitterentur, &c.

Primum, quantum ad collatas successu temporis Vnitorum contributiones attinet, non injuria miretur quispiam, tam perfrictæ frontis Compilerem esse, ut odiose talia Vnitis exprobrare ausit, cum nec ipsum nec quenquam in Imperio fugiat, etiam à Romano-Catholica Liga (juxta tenorem tabularum federis) peculiare ac certas civitates adservandæ pecuniæ destinatas, subindeque insignes admodum à Ligistis pecuniæ summas Coloniae, alijsque diversis in locis depositas fuisse. Quemadmodum in ipso eorum de anno 1610 fœderis recessu invenias, magnas dudum ante conventum illum contributiones à Ligistis congestas, quo nomine Papa ac Hispaniarum Rex (utpote Ligæ membra) ad persolvendam quisque portionem exstantem sollicitati. In quo eodem conventu legatio Episcopi Spirensis & Frobenij Comitum ab Helfenstein ad Galliarum Regem ducemque Lotharingiæ

ringiæ, ut hos ad S. Ligæ fœdus invitarent; ac ad roborandum nervum bellicum, Clericorum decimatio communibus sollempniter suffragijs est decreta. Similiter & illud usque adeo perspectum est, ut hominum nemo inficias ire queat, toties jam citatam illam Ligam Romano-Catholicam non ita pridem insigni ultra montes suscepta legatione, à Papa, Principibus & Repub. Italiæ, subsidia pecuniaria & auxilia flagitasse. Vnde candidus lector omni affectu seposito iudicet, qua fide & fronte Vnitis collatas contributiones exprobrat aut vitio vertat autor Cancellariæ Bavaricæ: cum hoc ipso contra se argumenta suppeditet, ac omnis illa insimulatio jure potiori inque terminis longe fortioribus in Ligam Romanensem possit retorqueri.

Secundo ut ad tractatum illum ac negotia cum Principe extero acta veniamus, istius nomen Compiler studioso silentio ut plurimum celat. Nunc parum memor de Sabaudia Duce interpretatur. Cæterum de hoc liquidum satis est, principem eum esse Imperij, originemque suam ex stemmate Saxonico Electorali deducere. Ex Regionum ac populorum multitudine, potentia, reddituum ubertate, divitijs simul pollet. Majores ejusdem, ipse ac filius natu major præcipuis orbis Christiani Regibus Gallia, Hispania & Portugallia affinitate conjuncti sunt. Qua etiam pollet dignitatis prærogativa præ omnibus Italia principibus, ipsum magnum Hetruria Ducem præcedit. Nam Pius V. in bulla, qua Cosmo Mediceo sublimitas magni Ducis collata, Duci Sabaudia expresse hanc prærogativam reservavit. Hic insuper titulum & dignitatem Vicariatus Imperij obtinet perpetuum. Hic denique Dux, tunc cum in Gallijs Liga exspirasset, Henricum IV. ac Regem item Magnæ Britannia singularis amicitia nexu, quam Correspondentiam hodie vulgus nominat, tam arcte sibi devinxit, ut nec in hodiernum usque diem rumpi potuerit. Vnde portentum non est loco, quod Elector Palatinus, & cæteri Vniti, duorum Regum imitati exemplum, eodem se nexu cum Duce illo copularunt. Quæ mutua amicitia tum maxime Sabaudia Duci profuit, quum Hispani pace ei renunciata oppugnare eum adgressi fuerunt, maxime tunc, quum Gubernator Mediolanensis Don Pedro de Toledo IV. militum millibus stipatus Hispaniarum Regis nomine in Pedemontium hostilem fecisset impetum. Cum enim Don Pedro ille urbem Vercellas corona aliquamdiu

diu cinctam certis conditionibus cepisset, ac reliquæ totius Regionis extremo in periculo fluctuarent; Dux Sabaudia inter alia Vnitorum quoque opem implorans, iisdem rem promoventibus in Germania aliquot millia sub signa Comitis Mansfeldij coëgit, inque Pedemontanam deduxit. Pace & *ἀμνηστία* jam sancita, ac restitutione Urbis Vercellarum confirmata, nihilosecius Sabaudia Dux sub clypeo pacem tutissime retineri ratus, armis (sic enim in articulis pacis specialiter sibi reseruat) nudare se noluit: sed Comiti potius Mansfeldico de necessaria pecunia in Germania prospexit, qua melioris notæ officarios, ductoresque militum in omnem eventum sub stipendijs suis in promptu haberet. Eodem temporis spatio accidit Pragæ, ut ex Patientia sæpius læsa furor exardesceret, ac Bohemicos status metus haut temerarius ineesset, ne clandestinis adversariorum ac perfidorum Sympatriotarum molitionibus, de Directorum ac Evangelicorum vita, Regno, Libertate, litteris Majestatis, alijsque privilegijs longe carissimis, periclitarentur, quibus se obligatos agnoscentes Bohemi, ad conservationem vitæ, Libertatis, & Religionis, arma defensiva parantes, oblationem Comitis Mansfeldij (cui quis id per Ducem, cujus merebatur stipendia, licuisse neget?) ambabus, quod ajunt, manibus ac gratijs arctis arripuerunt, ac mox Comitis illius accessione tribus aut quatuor millibus sese auctos viderunt. Tantam igitur Ducis Sabaudia, Romano-Catholici Principis, propter causas politicas, auxiliandi promptitudinem Elector Palatinus statusque Evangelici alij prohibere debuerunt? Quin potius illo tempore negotium Bohemicum, qua in Imperio qua extra Imperium, pro communi Evangelicorum causa habitum fuit. Nec inde tamen sequitur, quicquam in Cæsaream tunc Majestatem dolo malo tentatum fuisse. Id quod in Centone illo Bavarico Lectoribus tanquam fidei articulus obtruditur. Quippe noverunt omnes, & veritati in fundamento consonum est, nullum initio Bohemis fuisse animum quidquam adversus Regem suum Matthiam attentandi, sed tantum cum Regni officiarijs, ut cum apertis & acerbissimis inimicis suis, rem sibi esse existimasse; prout ipsi nullam unquam à Cæsarea Majestate defectionem cogitarunt, sed obedientissimos potius subditos sese dictis & scriptis publice (quod nec ipse Compiler [pag. 32. in secundo membro princip.] diffiteretur, & in Apologetico scripto Austriacorum supra Amasum expressum est) professi; clementissimam gravaminum

averruncationem & contra adversarios suos justitiæ administrationem votis omnibus ac precibus humilimis expetiverunt. Ac sic quidem heic prudentiores peritioresque multi judicant, ipsum Matthiam Cæsarem, si neutrius partis fautor judicem se in causa Bohemorum contra adversarios declarasset, ad cognitionem causæ se obtulisset, in partes officiariorum provincialium non recessisset, omnem motum facile ab illo sopiri, regnum à turbis ulterioribus vindicari, pristinae quieti ac tranquillitati reddi potuisse. Verum enimvero cum Ordines Bohemici, Dominum Kain aliosque in Bohemiam exploratum tantum, mutuamque in regno diffidentiam conciliatum ablegatos; Comitem vero Bucquojum, qui undique corrasum, & partim à confinibus Vngariæ avocatum militem sine mora in Bohemiam deduceret, è Belgio subito accersitum intelligerent; atque ex eo plurimos Aulæ Cæsareæ asseclas in sinum gaudere, à Bohemis tandem ipsis ansam Austriacis datam regnum armata manu sub jugum reducendi; Ordinesque omnibus juribus, Privilegijs, simul etiam non ita pridem impetratis Majestatis litteris, jure belli, uti jactarunt, privandi; Comitem etiam Bucquojum suscipiendæ contra Bohemos expeditioni (quemadmodum Albanus Dux ante L. olim annos ex Hispania cum simili instructione contra Belgas venerat) advocatum conspicerent; certe haut leviter Bohemorum animi mutati ac abalienati fuerunt. Et nihilo minus tamen semper se fideles Matthiæ Cæsaris subditos mansuros esse protestati sunt, adeo inculpatæ tutelæ limites nunquam egressi, ut primum etiam ietum (cum sane præventionē uti, & suum militem extra regnum educere potuissent) in Bohemico solo expectaverint. Ast cum in vivis esse Matthias Cæsar desisset, inde diffidentia animorumque exulceratio quotidianum incrementum cepisset, denique in conventu illo, qui eligendo Cæsari Francofurti habebatur, Statuum Bohemicorum legatis, qui in vicinia hærebant, omni illis præclusa & denegata audientia, re infecta domum redeundum fuisset, cum tamē vitatis extremis media via ut longe tutior merito eligi debuisset: (Quod, si vel Daniel vel Wolfgangus, Moguntini Electores, clavum Francofurti tenuissent, procul dubio fecissent) tum sane ista in conspectu totius Imperij & Europæ illata publica contumelia & injuria (sic enim illi accipiebant) non directorum solummodo ac primorum populi, sed omnium etiam regnicolarum & nationis universæ spiculæ instar acutissimæ penetravit cor-

vit corda, tantoque cum dolore pectoribus ac ossibus inhæsit, ut universales animorum illæ, quas cernentes horremus, ab alienationes & periculossimæ mutationes insecutæ fuerint. Ex quibus omnibus perspicuum est, ex eo, quod periclitantibus Bohemis Mansfeldius præsto fuit, inepte concludi, quidquam in Cæsarem Martiam molitos Bohemos esse; quem, quamdiu vixit, ut Dominum ac Regem venerati sunt. Nunc de XV. c. I. militum exercitu quod dicitur, hoc sane conjectura adsequi licet, istius consilij fuisse originem, quod Pontificij validissima apud Papam, Hispanum, Gallum, Polonum, auxilia sollicitantes, Vnitis metum incusserunt; ne succumbentibus Bohemis, calore (ut nunc eventus comprobat) victoriæ ad vicinos Protestantes transiret incendium; atque hac de causa apud sæpius dictum Ducem mentionem factam de xv M. illis militibus, & hunc quidem ab eiusmodi succursu non alienum fuisse. Quod in Principe illo magnanimo, & ad altissima adspirante mirum haut est: qui etiam multis ante, quam Vnio constitueretur, annis, Evangelici cujusdam Principis, etiam num viventis, in privatis negotijs, legato per hominum suorum fidissimos clam innuit, si quando vacatione Imperij & nova contingente electione ipse inter alias idoneas personas numero eligendorum dignus accenseretur, pro summo se id cum sibi tum familiæ suæ honore & felicitate reputaturum esse. Ipsi porro Austriaci ac Hispani omnium optime norunt, quas causas ipsi dederint, ut minus æquo animo in ipsos hactenus fuerit. Sane neminem clam est, à Cæsarianis illum, horumque processibus aulicis in controversia quondam cum Duce Mantuæ non leviter offensum; ut scriptum etiam Latinum, quo processuum illorum iniquitas deducitur, publice edendum, divulgandumque curaverit. Aucta quoque ex eo offensio, quod spreto domo Sabaudica, cum adversarij ejus, Ducis nempe Mantuarij, Principis dignitate & Potentia longe inferioris, sorore prælatum est matrimonium. Contra Hispanos vero vetus illud, & à Patre hereditarium adhuc odium viget, quod sententia sua Carolus V. Friderico Mantuæ Duci Marchionatum Monteferratensem contra omne jus fasque adjudicavit, eo solum fine, ne Dux Mantuanus contraria irritatus sententia à Carolo V. ad Franciscum Galliarum Regem transfiret. Adhæc illud quoque firmandæ inter Sabaudum & Hispanum amicitia neutiquam est, quod ab his pacta ejus dotalia, clausula præsertim Medio-

lanen-

lanensem Ducatum concernens, in controversiam vocatur. Quod
 animus ejus tantopere pupugit, ut cum defuncto olim Galliarum
 Rege arctissimum fœdus contraxerit, ac moderni Galliarum Regis
 sororem primogenito suo uxorem impetrarit: quo dubio procul de
 fulcro aliquo validiori, cui in tuendis pactis dotalibus inniteretur,
 certus esset. Particularia hæcce ideo potissimum produximus, ut
 Lector vel manu tangat, cui innixus fundamento Compilerator solos
 Unitos, Capita præsertim & Directores eorundemque consiliarios,
 suscitatae omnis discordiæ in orbe Christiano ac tumultus insimulet,
 reliquos omnes acquievissè, nihil de quo gravati quererentur, habu-
 isse adserat. Tandem Italicum Principem externa ac peregrina ad-
 fectare imperia, nihil novi est. Sic enim postremo mortuos binos
 Ferrariæ & Parmæ Duces Poloniae regnum appetivissè, ac in Italia
 Bohemicum & Vngaricum regna non minus, quam Polonicum, pro
 electivis haberi certum est. ⁺Occupatio autem locorum quorundam
 in transitu per Alsatiâ, de qua agitatum fuisse dicunt, etiam si res ita
 haberet, tanti tamen momenti non esset, ut adeo insolens alicui vide-
 ri queat. Dux siquidem ille, utpote belli peritior, ita à proprio terri-
 torio discedere noluisse, nisi quo recederet, habuisset, ut in omnem
 eventum per occupata loca in proprium securus redire posset. Certe
 Henricus II. Galliarum Rex in fœdere, quod cum Saxoniarum Electore
 Mauritio pepigit, ad securum ex Germania reditum occupationem
 aliquot urbium, in primis Camerici, Metensis ac Tullij, expresse pa-
 ctus fuit. ^AQuod vero hanc admiscet compilerator [pag. 27. 28. 29.]
 calumniam, ac si capita & Directores cum confederatis suis socijs sub
 pileolo, uti Germanico dicitur proverbio, lusitarint, Jac quampluri-
 ma eosdem celarint, sic respondetur; ipsas Unionis tabulas Electori
 Palatino ceu Directori, liberam omnino facultatem permisissè, ea,
 quæ communem Unionis causam concernerent, audiendi, de iisdem
 agendi, conveniente postea tempore, ac pro re nata sive in Unionis
 conventu, sive per legatos aut litteras statibus Unitis referendi. Pa-
 riter extra omne dubium est, Electorem Moguntinum ac Bavariæ
 Ducem, Catholicæ Ligæ antesignanos ac Directores, non minus sibi
 potestatis vindicasse, ac in similibus casibus pro sua discretionè obla-
 ta negotia direxisse & egisse, nec obligatos fuisse, ut sine differentia
 omnibus æque Ligistis ilico cuncta communicarent. Eadem omni-
 no Directioni Electoris Palatini ratio fuit, cujus ille munus tam fide-
 liter

liter ac dextre gessit, ut querelis nullus Vnitis eorumque consiliarijs ac ministris locus relinquatur. Adeo ut Compilatorem hanc absurdam suam insimulationem suppressisse, nec hisce ineptijs Electorem Palatinum gravasse satius fuisset.

C A P. II.

Vnitorum protestantium scopum contra Majestatem Cæsaream, S. R. I. caput, directum & usurpatum fuisse.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

FOedus Vnionis contra Romanam Cæsareamque Majestatem ictum non est, sed Majestas Cæsarea in Vnione expresse excepta, ad cujus rei probationem ipsas tabulas fœderis Vnitorum publicas, quas inter cætera acta Monachij habent, producimus. Sed putat Compilator calumniæ suæ colorem obduxisse, ex tractatu cum extero illo Principe inito, in quo caussa etiam Bohemica comprehensa sit, pag. 32. Ex eo etiam, ac si Palatinus Elector duo illa milia Mansfeldicorum militum, contra Cæsarem Matthiam ilico in Bohemiam miserit, pag. 33. & seq. Verum sciendum nobis est, cuncta, quæ de Corona Bohemica in medium adducta fuerunt, in casum tantum obitus Cæsaris, tum admodum imbecillis, & paullo post Mense Martio sequentis anni mortui, adducta fuisse, ut inferius ostendemus pluribus. Non igitur bona Consequencia est, ex qua propter coronam Bohemicam perniciosas in ipsum Cæsarem Matthiam machinationes agitatae fuisse concluditur. Quæ vero Mansfeldicarum copiarum in Bohemiam profectarum sit ratio, jam in primo capite satis superque est explicatum. Porro ad ulteriorem confirmationem prætextus sui Compilator hic pag. 34. epistolam citat Volradi à Plessen, Electoris Palatini intimi consiliarij, scriptam 11. Sept. 1618. In qua statim ab initio ille hæc commemoret: *Bohemiæ Ordd. Confœderatorum Protestantium in Germania, Vnitarumq; Provinciarum Belgicarum præensiones uno fundamento niti &c.* atque exinde sequi adfirmat, Vnionem tam contra legitimum electum Rom. Imp. suum, quàm contra omnes S. R. Imperij fideles obsequentesque Ordines initam. Verum prolixæ huius, involutæ, ac à verficulo:

B

Ist dann

Ist dann der Staden &c. pag. 35. adversiculum usque, vff jetzige &c. extensæ consequentiæ, nullæ ad probandum vires sunt, cum & præmissæ & antecedentia mutilata, corrupta, falsa sint. Nam primo negatur, eo tempore, quo epistola illa scripta fuit, Bohemos contra Regem suum insurrexisse, cum capite primo abunde deductum sit, Bohemos omnes à Cæsare perduellionis crimen perpetuis à se protestationibus amolitos fuisse. Similiter negatur, Vnitos cum Bohemis certa ad feriendum fœdus aut correspondentiam pacta conventa fecisse. Præterea longe absurdissimum est, inter Vnitos ac Bohemicos unum idemque causæ fundamentum esse in specie contra domum Austriacam. Quid enim Vnitis cum Domo Austriaca, aut huic cum Vnionem est negotij? aut quæ illa Iurisdictione vel Superioritas est, quam in Vnionem Domus Austriaca prætere posse? Vniti non alium, quam Cæsarem superiorem agnoscunt. Ex hac vero argumentatione, non tantum Austriacis bonam vicinitatem, sed insuper aliquam speciem subjectionis & vasallagij debere Vnitos, eliceretur. Quod cum dictu absurdum sit, nullus opinor unquam ministrorum Austriacorum adfirmavit. Quod si Compiler verba D. Messeni, quo sensu scripta, eodem accepisset, ac candide interpretatus fuisset, facile colligere debuisset, verba illa: *Bohemicorum Ordinum, Protestantium Vnitorum in Germania, & Confœderatorum Belgij causam eodem fundamento niti*, non aliam genuinam significationem habere, quam horum omnium causam communem & fundamenta communia esse. Causa communis est Religionis & Libertatis conservatio. avitæ immunitates & Privilegia, communia fundamenta. Belgæ sane sua ab Albano ac Hispanis armis hætenus strenue admodum vindicarunt. Vniti habent Constitutiones Pacis religiosæ & profanæ, & alia privilegia antiqua plurima. Hæc pro viribus illos tueri, quis vitio verterit? Quam quæso preciosas Majestatis litteras (cæteras enim avitas immunitates nunc prætereo) à Rege suo Rodolpho Cæsare impetrarunt Bohemi? Igitur quicumque ex Protestantibus invidisset Bohemis, si tam carum pignus Cæsarei diplomatis factum rectumque, atque ita sub ejus umbra semet ipsos incolumes servassent, is mehercle Christum labijs tantum profiteatur, atheus ac Epicureus in corde sit oportet. Quæ ergo causa Compilerem movit, quod tam sinister verborum à Messeno bona intentione prolatorum interpretes fuit? Pro Conclusionem nunc & appendice claudicantem hanc consequentiam pag. 36. attexit, & sic argumentatur:

Messe-

Messenus secreta Vnionis, maxime autem cum Hollandis, Bohemiæ Ordd. Turcico Vasallo, rebellibus Vngaris (apud quos legationis munus obiit) Duce Bullionæo in Occidentali Francia, & cum Corona Anglicana susceptas tractationes exacte perspectas cognitasque habet. Ergo Vnio contra Cæsaream Majestatem & Domum Austriacam facta est &c. Elegans profecto argumentatio, atque illi, quam in scholis pueri rident, quam simillima; Baculus stat in angulo. Ergo Papa caput est Ecclesiæ. vel si illam malit; D. Wilhelmns Iocher Affessoris in Camera Spirensi aliquot annis functus munere, ejusdem causas ac negotia explorata habet. Ergo electori Palatino offensior est, ejusque pileum Electoralem Heidelbergæ in *παριέιον* Monachiense translatum voluit. Quod vero de legatione in Hungariam Compilator attingit, non negatur, Plessenum in Vngariam Comitij Novifoliensibus mense Julio anni 1620. habitis, ad Principem Transsylvaniæ, Principem liberum, nec Imperij Romani, nec Domus Austriacæ nec regni Vngariæ subditum, non vero ad Ordines Vngaricos (cum quibus per illum nihil actum) fuisse ablegatum. Sed eundem in tali legatione quidquam in perniciem Romani Imperij, ac Orbis Christiani molitum, istud vero constantissime negatur, eorumque probandi onus in Compilatore publice ac merito rejicitur. Eiusdem farinae est & illa Compilatoris adsertio pag. 25. ac si Stephanus Corlathi Vngaricus Constantinopolim legatus litteras Sultano, quibus propugnaculorum Villeid, Novigrad, Wäctz, Genæ &c. deditio promissa fuerit, tradiderit. Lector quæso illa verba notet, *ac si tradiderit, übergeben haben solle*, quæ certi ponunt nihil, multo minus probant. Hocci-ne est accusatos authenticis scriptis & autographis suis convincere? præsertim in re tanti momenti? Id quod jaçtabundus Compilator ubique pollicetur. Quin immo verius esse videtur, quod Vngari adfirmant, Cæsarem Gallum & N. Starzerum ministros Austriacos Regi Turcarum variorum locorum deditioem ultro obtulisse, si hac ratione arma Turcica in Bohemos elicere & concitare possent. Heic & illud notetur, Principem Transsylvaniæ in mentione Germanorum litteris Constantinopolitanis facta, non de omnibus in genere Germanis, sed de Austriacis duntaxat loqui, quod ipse Lector ex contextu cujusque loci, antecedentibus & consequentibus facile intelligit. Numquid verò ex illo, quod hic varijsque Cancellariæ in locis Principem Transsylvaniæ Turcici Vasalli titulo gravant, desultoria homi-

num ac stili eorundem nunquam sibi constantis abunde deprehenditur levitas? Ecce enim nunc Transsylvanus obediens Imperij Princeps, Statusque Silesiæ audit, ac ob admittam compositionem ad arcem S. Nicolai in Moravia tantum non optimus ab omnibus prædicatur, quin ei, si, quæ sperantur, secuturae sint Imperij contributiones, contra Turcam suppetiæ, ac aureum omnino vellus ipsi promissum: mox idem dubio procul (quod temporis docebit successus) iterum Apostata, perfidus Turcæ verna ac Vasallus propalabitur. Cum ad Bulionæum Compiler venit, ipse sane in specialibus tanquam in salebra hæret, quod supra Vnitis pag. 21. objicere non erubuit. Verum ad Calendas Græcas, ut puto, probaturus est, cum Bulionæo Duce in Cæsareæ Majestatis aut Imperij perniciem quidquam à Palatino actum esse. Hoc etiam loco Regem M. Britannia admiscet, ut illum quoque in suspicionem trahat actorum contra Cæsarem: quod quæso Lector diligenter observet. Simulac enim in Cancellaria illa progredietur ulterius (pag. 305. 306. 307. item 334.) diversis in locis Regis illius insignia reperiet encomia, quod Vnitorum ac Palatini Electoris Consilia in negotio præsertim Bohemico adprobare noluerit. Vnde hanc Lector sibi facile formabit Conclusionem, quod contraria alleganti fides non sit habenda.

¶ Citata paulo ante pag. 36. Compiler eorum quæ contra moderatam Cæsaream Majestatem acta, deductionem ab ijs orditur, quæ in conventu Francofurtensi eligendi Romanorum Regis causa indicto accidisse commemorat. Vbi istud in considerationem merito venit, quod etiam si autor generalibus hætenus contentus, aliquid specialius rite ostendisset, illa tamen ut machinationes in Cæsarem Romanum traduci non possent, cum Cæsar Ferdinandus nondum tunc temporis coronam Cæsaream adeptus, nec Romani Imperij caput fuerit. Nugæ porro illæ de nummis, nescio quibus argenteis, Noribergæ culis, pag. 37. consider. XXVI. in Mysterio Iniquitatis satis superque refutatae sunt, quo Lector remittitur. Quod vero eadem pagina de actis per legatum externi illius Principis adducit, eorum scilicet ipsi illi Principi, non Vnitis, aut Electori Palatino, reddenda fuerit ratio. Ac quidem illa ipsa à Compileto pag. 37. & seq. allegata producit, ab Electore Palatino, ac noto illo Principe desperata minime & extrema ejusmodi consilia agitata fuisse, ut pacem ac compositionem coalescere non potuissent judicaverint, quod sane æquitatem & moderatio-

derationem ipsorum liquido demonstrat. Et quale quæso crimen esset, etiam si notus ille Princeps una cum alijs tanquam Mediator & arbiter in illa pacificationis actione nominatus fuisset? Sed qua tandem ratione & Compiler, & qui illum sequuntur, sibi satisfieri patientur? Ex una parte semper ille Vnitos & inprimis Comitem Palatinum, hujusque consiliarios taxat, ac si certo quodam odio à pace abhorruerint: Ex altera parte hoc etiam ipsi displicet, quando arbitri loco ad interpositionem quenquam nominant. Sed habebit scilicet ille, quod agat, si duplicem errorem excusare velit. Quorum alter est, quod contra fidelissimum Statuum Austriacorum Consilium, nulla, motus statim Bohemici initio, provincijs illis concessa, sed ex nescio quibus privatis respectibus, omnino rejecta amica rerum transactio fuerit, sub prætextu, earundem compositionem Collegio Electorali demandatam esse, cum tamen remedium hoc tempestive, & ante, quam morbus invalesceret, vel adplicari, vel vires suas exferre non potuerit: quod ipsa postea comprobavit experientia. Alter vero error est, quod Daniæ Regis, Cæsareæ Majestati & Romano Imperio amicissimi cognatique principis interventio ac interpositio, quam ille per legatum Povvischium amore pacis & tranquillitatis publicæ optima forma Viennæ obtulerat, pari modo spreta ac flocci habita fuerit. Qui sane contemptus quomodo acceptus sit, & quam benevolentiam genuerit, quivis per se potest colligere. De illis denique quæ principaliter ipsam Electionem Francofurtensem concernunt, quomodo illa peracta, an & à quo impedienda fuerit, alibi tractabitur; nunc ad sequentia pergendum est.

C A P. III.

Vnionis status contra Imperium Romanum, ejusque constitutiones sacratissimas varia molitos fuisse.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

IPsæ Vnionis Tabulæ in littera & sensu eloquuntur, fœdus illud contra Romanum Imperium, aut novandis in Imperio rebus, nequaquã ictum fuisse. Ut contrarium vero Compiler probet, p. 39. hoc adserit: Vnitos Triumviros, quos ita adpellat, cum noto illo

Principe tractasse, & convenisse, annon tertium quendam illi Vicariatum attribuere possent. Sed responderetur, ejusmodi oblatione opus non fuisse. Iam antea enim Vicarius Imperij, & hunc Vicariatum, antiquo hæreditarioque jure, à majoribus suis consequutus est, ut notorie constat. Et quis vero pro crimine habeat, ex mandato in Heidelbergensi Archivo inquisitum fuisse, num distincti Vicariatus in Imperio, & extra Imperij Limites reperirentur? Sed ignorare non debebat Compiler, non tres duntaxat, sed quatuor Vicariatus in Imperio esse. Sic namque, Maximilianum I. Philippo filio suo, tanquam Principi Belgij, Vicariatum in partibus Frisiæ contulisse, in Thesauro Politico Mediolani Italice impresso in relatione Flandriæ legitur. Sed qua ratione illo tempore hujus vicariatus concessio prodierit, & numquid cum consensu Imperij Statuum impetrata fuerit, quæque adhuc ejus forma sit, hoc vero Compiler quæso nos doceat.

[Pagina 41. Compiler ad Bohemicam & Romanam coronam transit, eamque noto illi Principi esse oblatam adserit, de quo agit pluribus in locis, ut cum pag. 68. Principis Anhaltini ad sæpius dictum Principem iter memorat, & pag. 69 memoriale, & pag. 94. & 98. protocollum quoddam variaque inde adducit; quibus, Imperium & Regna pro suo lubitu Unitos transferre [pag. 43. & pag. 50. vers: *Hieraus &c.*] varia contra Constitutionum Imperij auctoritatem moliri voluisse, si Dis placet, probet. Verum, Lector seposito omni affectu allegatas à Compiler instructiones illas, memorialia, ac protocola penitus inspiciat. Sic animadvertet, quatuor potissimum Electori Palatino in tractatione ista cum noto illo Principe fuisse proposita, quæ etiam ad honoris sui conservationem inserta conditione in ipsis pactis expressit. Primum, ut successionem à Romano Imperio hæreditariam amoliretur: pag. 69. in fine. Secundo, Articulum de Corona Romana ad casum tantum vacantis Imperij, & occasionem novæ Electionis restrinxit, d. pag. 69. & pag. 113. ubi verbis formalibus legitur, *Post mortem Matthiæ Cesaris, &c.* Tertio, quod votum sibi liberum reservavit, usque dum veniret illa occasio, pag. 70. Ac quarto denique juramenti Electoralis rationem accuratam in primis habuit, dum professus est, se illum duntaxat nominaturum, & electurum, qui Imperio ad conservationem privilegiorum, ejusque majestatis foret utilissimus, d. pag. 70. [Exagitent igitur, atque in odium adducant tractatum istum, quantum volent Calumniatores: Certe quatuor illæ

illæ jam commemoratæ circumstantiæ & reservationes, apud omnes, tam Imperij Status, quam extra Imperium præjudicijs non occupatos, Electorem Palatinum facile excusabunt & defendent. Quid enim est, quod à Compilatore, aut alio quoquam in contrarium adferri, aut inibi rite taxari possit? Annon Articulus primus omni caret controversia? Annon successio hæreditaria Imperio res est abominabilis atque intolerabilis? Annon illa in Capitulatione Cæsarea expresse est prohibita? Certe quotquot Cæsares hodie Romani creantur, instrumento sollemni, manus propriæ subscriptione, & sigillo suo confirmato, atque adeo sanctissimo sacramento totam illam successionem hæreditariam adeo abjurant, ut coram facie Dei ac Imperij, nunquam ac nullo modo ad illam se adspiraturos, promittant. Quis secundo sive Palatino, sive cuivis alij Electori jus suum detraxerit, ut in casum vacantis Imperij de idoneo, & Imperio utilissimo succedere, etiam vivo Cæsare, circumspicere, deque eo cum alijs conferre nequeat? Ubi illud in Aurea Bulla aut Constitutionibus Imperij Electoribus interdictum est? Augustus sane Saxonix Elector vivo adhuc Cæsare Ferdinando cum Principe quodam Imperij, qui tamen Elector non fuit, super electione successoris communicare ac conferre non dubitavit, prout in Instructione, Doctori Krambio, Professori Lipsiensi, data, hæc Electorum prærogativa, unicum etiam, quod ex avita libertate restet, κτήλιον indigetatur. Ac mehercle res mali exempli foret, Cæsari & Domus Austriacæ Principibus, quod in sua, quam ad litteras quasdam interceptas divulgavit, apologia Compilator vult, ut suæ Domui coronam Romanam vindicent, liberum permittere; quum tamen Cæsarea Capitulatio diversum omnino statuere videatur: Vice vero versa Electori & columnæ Imperij, à quo officij obligatio pro libertate Imperij & Statuum summam vigilantiam exigit, omnem curam eripere, quo minus in casum vacantis Imperij de successore sollicitus esse, & liberam electionem pretiosissimum pignus conservare, hereditariamque adeo successionem averruncare possit. (Tertius jam & quartus articulus cum Aurea Bulla ac Iuramento Electorali usque adeo congruunt, ut nec Compilator, nec quisquam alius contraria illos ratione jure possit impetere. Atque hic imprimis notandum, Electori Palatino, ut Duci Sabandiæ hæc aperiret, ab Archiduce Maximiliano ansam & occasionem fuisse suppeditatam, qui in Consilio de successione Imperij Pragæ

16. Februarij 1616 concepto, Matthiam Cæsarem successionem ab Electoribus eatenus urgere suadet, ut salva quidem Electione, Majestati tamen Cæsareæ libera concedatur futuri successoris designatio. Quod quale Principium, quantumve præjudicium sit, colligere haut est difficile. Sic enim primo successioni hæreditariæ via aperitur, cum Cæsaream Majestatem familiæ suæ aliquem esse designaturam ne dubitari quidem possit. Nec secundo libera, sed circumscripta ac limitata esset Electio, si ipsis Electoribus ad Cæsareæ Majestatis factam designationem alligatis, subjectum idoneum aliud nominare non liceret. Insuper ac tertio, juramento hoc Electorali, quo ante Electionem maxime idoneum ac utilissimum se electuros, nec gratiam ullam, nec dona spectaturos, publice jurant, è diametro esset contrarium. Si enim penes Cæsaream Majestatem futura est designatio, Electores, non quem utilissimum ex conscientia sua judicant, sed à Cæsarea Majestate designatum, sive utilem illum, sive inutilem, cum juramenti ac Conscientiæ periculo eligere necessario cogentur. Quapropter omnes & singulos, quotquot aliquo adhuc veritatis & Patriæ libertatis amore tenentur, monitos volumus, ut quo consilia hæc dirigantur & sint evasura, tandem accurate perpendant, nec Bavarico huic libro seducendos adeo sese præbeant, ut, in gratiam Compilatoris & Complicum, vigilantes libertatis Germanicæ vindices tanquam fraudulentarum noxiarumque machinationum autores damnare atque odisse non desinant.

¶ Porro hoc loco ad majorem supra dictorum perspicuitatem particularia hæc duo celandus Lector non est. Primum illud, quod Albertus Archidux vivo etiamnum Cæsare Rodolpho, ac multis ante obitum ejus annis ad Imperium Romanum adspiravit, ideoque Electoris Ioachimi-Friderici Brandenburgici votum per Comitem Seniores Petrum Ernestum à Mansfeld emendicare laboravit. Qui Comes continuo Capitaneum Molzerum in Marchiam Brandenburgicam ablegavit, per eundem cum binis Nobilibus, quorum, ubi opus erit, exprimi possunt nomina, egit, ut hoc negotij suscipere: Conditiones etiam ac dicti Archiducis oblationes cum pertinentibus eo scriptis illis tradidit, quas illi suo loco postea retulerunt sollicitaruntque. Cujus rei vivi, ἀξιόπιστα, insignes, ac partim principes viri testes nominari possent, & forte, ubi necessitas exigit, etiam dictorum & scriptorum exempla producere liceret. Alterum particulare est, quod
adeo

adeò Domus Austriacæ Principes pactum inter sese (à papa postea Paulo V ac postremum perfuncto Hispaniarum Rege subscriptione ratihabitu) anno 1606. in scio Cæsare Rudolpho inierint, cui de successione Imperij expresse inserta provisio, atque ut dignitatem in sua domo continuarent, unanimi conspiratione se obligarunt, primogenito Archi-Duci Matthiæ (quem tamen olim prævertere Albertus superius enarrato molimine conatus fuerat) ad consequendam Rom. Imperij Coronam opem omnem laturos, primo urgente necessitate, coacto etiam exercitu adfuturos esse. Quod si itaque Principibus Austriæ ad Coronam Cæsaream vivo etiam Cæsare adspirare, successionem, immo Imperii pactis, familiæ inserere licet, quæ tamen omnia successionem hæreditariam capitulatione prohibitam, & rem Imperio & Reipub. Germaniæ abominabilem, ipsaque morte acerbiorẽ invehunt, aut saltem semitam ad servitutem sternunt: Qua tandem ratione Columnæ Imperij & publicæ libertatis custodi vitio verti potest, eundem in tanta imbecillitate Matthiæ Cæsaris (ut qui pedem jam alterum in sepulcro haberet, ac veluti civiliter mortuus esset, quique post paucis mensibus naturali morti debitum persolvit) cum Principe Imperii ad præcavendam successionem hæreditariam cum nullius mortalium præjudicio contulisse. Ex quo vel manu tangere licet, quanta cum injuria Elector Palatinus à Compilatore toties crimine læsæ Majestatis, ac quasi Imperia & Regna ab uno ad alium transferre, domuiq; Austriacæ tres coronas rapere satigisset, falso accusatus fuerit. Omnia enim, ut ex Cancellaria ipsa superius ostensum, in casum mortis Matthiæ Cæsaris & vacantis Imperij fuere expressa conditione restricta. Mortuo autem nihil auferri potest, quia nihil amplius habet, imo amplius non est, & non Entis nullæ sunt qualitates. Vacans enim Imperium, sive vacans corona Imperialis nemini auferri potest, quia à nemine adhuc possidetur, sin vero, vacantem Coronam Romanam futuro Cæsari Romano ante ipsius electionem, aut domui Austriacæ, Comitem Palatinum intervertere voluisse, aliquis cum Compilatore (pag. 33.) dicat, næ necessaria consequentia sequatur oportet, Cæsaream Majestatem nondum electam, vel domum Austriacam jus aliquod in Coronam Romanam jam ante habuisse. Nihil enim detrahi alicui aut eripi potest, quod nunquam habuerit: privatio enim præsupponit habitum. (Hoc vero plane novum & inauditum immo monstruosum quiddam in Imperio esset, Cæsareæ

sareæ Majestati ante Electionem in Coronam Imperialem aliquid
 juris fuisse, quod nec Cæsareos Consiliarios ac ministros ipsos, immo
 adhuc minus illud, quod ex verbis Compileris nostri necessario e-
 licitur, probaturos verisimile est, domum Austriacam sive ante sive
 post electionem jus aliquod in Coronam sæpius nominatam ritè præ-
 tendere. Discrimen enim inter electum Cæsarem & domum Austria-
 cam quis non agnoscat maximum? Jus Cæsaris personale est, perso-
 nam non egreditur, & cum persona extinguitur. Iura domus Au-
 striacæ sunt realia, & ad successores transeunt. sic Compiler cæco
 zelo, quo Electorem Palatinum ac Vnitos majori omnium exponat
 odio, abripitur, ut cæteris prioribus jam recensitis alios etiam palba-
 biles in hoc articulo errores, ex quibus multa absurda & inconvenien-
 tia sequuntur, adjiciat. Non enim novum est, pro tuenda Germa-
 niæ libertate, pacta nonnunquam, conventiones, & federa cum aliis
 principibus iniri, cujus rei ipsi Bojariæ Duces, ac V Vilhelmus & Lu-
 do vicus in primis exemplum nobis luculentum præbent. De quibus
 audiatur Thuanus l. 2. Historiar. *Cum aliquot ante annis (ut Imperium
 in familia firmaret, Carolus V. scilicet) Ferdinandum fratrem Regem
 Romanorum Colonia renunciasset, id septemviri & alij Germani Principes, quod
 contra Caroline Constitutionis leges factum esse dicerent, magnopere improba-
 bant, & sine septemvirorum consensu potuisse fieri negabant. Itaque & eo no-
 mine Saxo, Hesus, V Vilhelmus & Ludovicus Bavari fratres, Libertatis Ger-
 manie tuende causa clam fœdus icerant cum Francisco, qui centum aureorum
 millia in eam rem apud Boiaros deposuit, ut in promptu essent, si quid inopina-
 ti accideret. Cum eodem Galliarum Rege Francisco pactum iniit
 Landtgravius Hassiæ Philippus, cujus vigore pecuniæ summam im-
 petravit, qua exercitum ille collegit, ac Vdalricum V Virtembergiæ
 Ducem in principatum suum restituit, sine quo nec ipse, nec ejus po-
 steri forassis illum recepissent. Ad hoc nemo ignorat, quæ ante 71.
 annos cum Henrico II. Galliarum Rege pro libertate Germaniæ à
 Mauritio Saxonie Electore, Alberto Marchione Brandenburgico, Io-
 hanne Alberto Duce Megapolitano, V Vilhelmo denique Hassiæ
 Lantgravio sancita fuit confederatio. De illa itidem Thuanus lib. 6.
*Adiectum conditionibus, videri è re omnium esse, ut Rex quam primum Came-
 racum, si possit, Diviodurum sive Metim, Tullum & Virodunum, Lotharingiæ ci-
 vitates occupet, & presidio firmatas Vicarij Imperij nomine in posterum teneat;
 bellum in Belgio excitet, quo Cæsaris vires pluribus locis occupati distrahat. Po-
 stremo**

stremo à foederatis promissum, se deinceps pro tanto beneficio Regem amici & parentis loco habituros, eiq; vicissim in conservandis & recipiendis provincijs, sibi aut majoribus ereptis, presto futuros; & omni ope enixuros ut ipse in Cæsarem eligatur, si velit, sin minus, ut is eligatur, qui ipsi videbitur, qui amicitiam cum eo colat, & pacta hæc servaturum jure jurando promittat. Et paullo superius: In primi trimestris stipendia Rex 240 millia aureorum, in singulos sequentes menses 60 millia dependat. (Hujus nunc Confœderationis subiecta Materia si cum illo tractatu, quem Cancellaria Bavarica cum Duce Sabauda in initum tantopere exaggerat, conferatur, en tibi, quanta differentia? Hic enim nihil aliud, quam simplex quædam communicatio cum Principe Imperij fuit: illa cum Principe extero Galliarum Rege in fœdus perfectum abiit. Nuda illa communicatio perfectionem non sortita in contemplatione & idea perstitit: hæc sollemnis confœderatio omnibus absoluta circumstantijs & corporali utrinque juramento firmata fuit, quod in dicto 6. Thuani libro videre est. Tractatum illum nihil, hanc insignis expeditio ipso facto sequuta est. Contra ipsam Cæsareæ Majestatis personam nunquam Elector Palatinus in campum prodijt. At Mauritius Elector cum confœderatis ipsum Carolum Cæsarem adortus eundem è proprio domicilio ejecit, omniaque, quæ in illo reperiebat, militis direptioni permisit: Promisit insuper Mauritius, omni se ope enixurum, ut Galliarum Rex in Cæsarem eligeretur, non addita (ut in tractatu illo Sabaudico disertè factum) in casum mortis vacationis futuræ limitatione. Nec Galliarum Regi solum tum promissa fuit electio, sed etiam, si minus vellet, eum electum iri, qui amicitiam cum Gallo coleret, & pacta hæc servaturum jurejurando sponderet. Videt itaque Elector, longè ulterius, quam in tractatu illo Sabaudico, cum Gallo confœderatos illos, quos diximus, progressos, quos tamen nemo vel tunc vel postea in imperio ob confœderationem illam, aut ejus vigore, contra ipsum Carolum V. susceptam expeditionem criminis læsæ Majestatis postulavit, vel abditorum, fraudulentorum, ac noxiorum, contra Cæsarem, Imperium aut ejus constitutiones, consiliorum reos fecit. Quod nec Compilatorem adgressurum credibile est. Nam si hoc auderet, procul dubio malam ab Electore Saxoniarum, Brandeburgi, Neapolitano, Hassiarumque Principibus relaturus esset gratiam. Immo à cunctis communiter Protestantibus actione injuriarum publico nomine impeteretur;

quippe quum omnium confessione per illam cum Rege Galliarum confœderationem (sine cuius ope tantum onus nimis grave fuisset) & mox sequutam belli expeditionem libertas Imperij conservata, & pax religioni acquisita sit. Quanta itaque inæqualitas & iniquitas est, soli nunc Palatino Electori nudam aliquam ac simplicem propositionem ex amore patriæ libertatis profectam, & ad præcavendam successionem hæreditariam unice tendentem, ut nefas & morte piandum exprobrare? Ex prioribus porro liquet, Regem Galliarum Henricum (veluti Rex quoque Franciscus Bavaris olim & Hassiæ Landgravio idem præstitit) ingentem pecuniæ summam Mauritio Saxonie Electori & socijs ad expeditionem illam suppeditasse, majoris securitatis causa datis utrimque magni nominis obsidibus. In tractatu autem cum Sabaudo, qui ipse tamen ad effectum non pervenit, immane quantum Compilator exaggerat, quod certæ summæ pecuniariæ in propositione, ut & ad Rempubl. Venetam, mentio facta fuerit; quasi vero ab illa Repub. subsidium pecuniarium postulare monstri simile esset! Annon eadem Henrico IV. ut coronam Gallicam è manibus Hispanorum eriperet, insigni subsidio pecuniario, cum æterna singularis prudentiæ & tempestivæ liberalitatis laude subvenit? Annon idem meruit encomium, quum Duci Sabaudie, ut suas ditiones contra Hispanum ac præsertim Don Petro de Toledo (qui cum 40.000. militum copijs ditionem eius ingressus Vercellas jam occupaverat) defenderet, eadem ope succurrit? Annon denique Vniti, Vnionisque Director Elector Palatinus, causæ & occasionis satis habuit, dictam Rempublicam pro tuenda antiqua libertate & avertenda hæreditaria in Imperio successionem de subsidio aliquo pecuniario interpellandi, Rempubl. cum qua vetustæ amicitie jura, jam tempore fœderis Smalcaldici ceptæ (ut autor est P. Paruta in historia Veneta Italica circa annum 1546.) hæctenus singulari studio coluit? Insuper constat, Electorem Palatinum communem semper Imperij salutem magna cura quæsisisse, gravatos afflictosque Evangelicos, non attento religionis discrimine, fideli ope juvisse, atque hoc ipso malam aliorum gratiam inijsse, consiliarios vero ejus & ministros in odium & offensionem partis adversæ incurrisse. Sed iniquissimum est, hunc rancorem & bilem in paucos ex his effundere, ac si illi soli perniciosorum consiliorum inventores ac auctores fuerint, maxime hoc rerum statu, & infeliciori Electoralis Palatinatus fato,

ijsdem.

iisdemque cunctorum motuum causam, exemplo Bavaricæ Cancellariæ, adscribere. Quippe non alia consilia abhinc 10. annis in Electorali Palatinatu agitata fuisse, nemo non novit: & ex fideli narratione compertum est, primarium quendam Consiliarium Cæsareum, quum de Bavaro-Anhaltina Cancellaria, ac si adeo singularia secreta illa proderentur, tantos agi triumphos audiret, dixisse; Nugas illas meras esse, nec novi quid patefactum, sed consilia illa etiam tempore Iohannis Casimiri Ducis & diu ante ejus Administrationem in motu fuisse.

C A P. IV.

Unitos, Palatinum præsertim Electorem & alia capita, Bohemicis turbis in rem suam abusos, nullius unquam pacis sancienda cupidos, id summopere potius timuisse, ne turba Bohemica componerentur.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

Electorem Palatinum vel ejusdem intimos Consiliarios non pacem in Regno Bohemiæ, sed ejus turbationem sectatos fuisse, ex supra commemorati Electoralis Palatini intimi consiliarij, Plesseni videlicet, epistola sub dato x i. Septemb. Anno cIo Io c xviii. liquere ait Compiler pag. 58. Hæc Epistola, ut ex diligenti ejus relectione patescet, duo in se membra continet. Quorum primum consilium habet militare, quo pacto copiæ Bohemorum defensiva usurpari commodeque hinc inde distribui possent. Ac illud ipsum privatum est consilium Epistolæ familiari obiter insertum, quod præter & contra intentionem scribentis, immo contra ipsam litteram, nec potest, nec debet ita accipi, ac si Bohemis æquam, tutam, & durabilem pacem, crassissimo quodam errore illi invidissent, cum, Hannibale apud Livium teste: *melior tutiorque sit certa pax, quam sperata victoria.* Quin justus tunc potius metus erat, ne Bohemi in bello defensivo errore forte commisso, commodis consecutis iterum exciderent, atque ex eo succumberent, cum jactura Religionis & Libertatis suæ, id quod postea accidit.

Bohemis in fancienda armorum suspensione adhibenda. Vbi Compiler pag. 60. hanc parenthesin adjicit (*Hic iterum videre est, quid sub specioso prætectu suspensionis armorum quæsierint Vniti.*) Sed duplicem omnino errorem errat. Primus est, quod suspensionem armorum in Bohemorum commodum, & partis adversæ præjudicium à Palatino Electore, vel Consiliarijs propositam fuisse existimet. Certissimum quippe est, quod nec acta, si consulantur, nec Principum quorundam Consilij diffitebuntur, dictam armorum suspensionem Palatinum Electorem, neque proposuisse unquam, neque urfisse, sed eandem ab alijs in medium allatam fuisse. Secundus error est, quod suspicatur Compiler, (suspicatur enim, non scit) sub prætectu suspensionis armorum aliquid contra Cæsaream Majestatem periculosi quæsitum fuisse. Nam in confesso est, Bohemis tunc temporis valido exercitu instructis omnem moram & armorum suspensionem damnosam; parti verò adversæ, quo suas interim vires augere, & varia machinari in Bohemia sub velo induciarum posset, per commodam, omnibus votis expetitam fuisse. Vnde evidenter apparet, parenthesin illam oborto huc, quod aiunt, collo raptam, & per errorem & circumstantiarum ignorantiam dolose adscitam fuisse. Quæ ulterius in Epistola illa memorantur, quod Cæsariani per istiusmodi compositionem & transactionem plus, quam per vim & violentiam sese obtenturos confidant, atque ex eo pacis forte tractationem amplexuri sint, illa sane de simulata tractatione intelligenda sunt, eum in finem suscepta, ut adversarij tempus lucrati, & viribus interea commodisque varijs aucti, Bohemis vero ex securitate defensionem suam negligentibus, subito omnem tractatum abrumpere, & Bohemos re infecta dimittere possent.

(Cæterum in toto Imperio notissimum est, Bohemicorum motuum compositionem Moguntino, Palatino, Saxoni, Electoribus, & Principi Bavariæ delegatam fuisse; hunc vero perpetuis excusationibus interpositionem subterfugisse. Quæ illum causæ impulerint, cuius divinare liberum relinquitur. Verum qua fronte in Cancellaria sua Compiler omnem interruptæ pacis Bohemicæ culpam in Vnitos, vel Palatinum saltem Electorem & Consiliarios conijcit? Meminisse potius debebat accuratissimi Consilij, quo Austriaci Status Cæsareæ Majestati, ut Bohemici motus compositionem, Vngariæ, Austriæ, Moraviæ & Silesiæ provincijs demandaret,
fideliter

fideliter suaserunt. Nunc, quis quæso autor fuit, ut secura ista & compendiosissima via rejecta, sub prætextu, rem omnem Collegio Electorali demandatam esse, præparationibus bellicis daretur opera, & tandem irruptione in Bohemiam Bucquoy Comitis fatalis belli fieret initium? Nullo pacis amore flagrasse Vnitos, cum tamen ab Hispano & Papa nihil periculi ipsis metuendum esset, Compiler pag. 66. similiter ex superius allegatis Plesseni litteris xi. Sept. datis demonstrare conatur.

Quo melius itaque Lector assequatur, quo in litteris illis scriptor respexerit, suggerendum ipsi hoc est, Don Balthasarem de Luniga Pragæ tunc commorantem multis ante Bohemicos hos motus annis, tum exortarum turbulentarum quarundam actionum occasione, ad defunctum Hispaniarum Regem scripsisse, *Regnum Bohemia magno in discrimine versari, ac si fortè Ordines aliquem ex se ipsis pro Duce arrepturi, aut in Protestantis alicujus Electoris manus regnum perventurum esset. Eo casu successu temporis ingens periculum Belgicis Provincijs, Burgundia Comitatus, tandem etiam Ducatus Mediolanensi, & Regno Neapolitano accrescere posse, &c.* Hujus fortassis relationis gnarus Plessenus, ejusdem in allegatis litteris meminit, alio tamen longe sensu, aliove modo, quam hîc à Compilatore recensetur. Quippe ex Originali Gallico, ad quod provocatur, ille sensus liquido apparet, cum juxta superiorem Don Balthasaris relationem Regis Hispaniarum tantopere interfit coronam Bohemicam in domo Austriaca continuari, idcirco omnino præsumendum, Regem illum *le verd & le sec*, hoc est, omnes suas vires ad hunc effectum adhibiturum, validisque copiarum & pecuniæ subsidijs præsto futurum esse; nec tamen compositionem forte aliquam illum recusaturum, modo Cæsar (en expresse adjectam conditionem) Bohemiæ regni possessionem iterum adipisci posset, idque vel hanc ob rationem, quod recuperata regni possessione, atque ita iterum incenso equo Bohemico, arreptisque frenis, pro libitu hic agitari, & quæ per compositionem connivendo & tempori interveniendo indulta fuerint, facile ac paulatim in statum pristinum reduci potuissent. Hanc Dn. Plesseni conditionatam ac modificatam adsertionem pro pura Compiler accipit, ac si nullus ab Hispanicis armis metus, sed ab illis Vniti securos se esse arbitrati fuissent. Sed ipsa Epistolæ formalia verba in contrarium eunt, ac Regem tantum Hispanorum compositionem, qua Cæsar Bohemiæ possessionem

V. addit.
I. No. 2.

confe-

consequeretur, non recusaturum dicunt. Ex quo, arma eum penitus neglecturum, Cæsareæque Majestati defuturum, ineptè concluditur. In Hispania siquidem & Italia illud frequentissimum est, *Le pratiche non sospendono le armi, Tractationes arma non suspendunt.* Quod & hic ipse tandem eventus docuit. Nam quum Compositio non procederet, & hoc Hispanus animadverteret, sanè contra Bohemos Cæsari magna, qua militibus, qua pecunia auxilia suppeditavit, quæ idem Don Balthasar (quem ante annos aliquot superiora perscripsisse diximus) primarius Regis consiliarius, tunc ad Hispanos reversus studiose promovit. Nam quod ad Pontificem Paulum V. (de quo hic agitur) attinet, certum est, illum sub initium belli Bohemici eo tempore, quo Plesseni litteræ scriptæ fuerunt, non magnam sive ad illud sive ad Romano-Catholicæ Ligæ apparatus bellicos aliquid contribuendi inclinationem habuisse, cum ex certa relatione, ac ipsorum etiam Pragensium Capuccinorum litteris intellexisset, Romano-Catholicos in Bohemia tam sæculares, quam Clericos à novo Rege nullatenus nec lædi nec gravari, nec in cultu suo divino rursari. Sed postea, cum indefinenter urgeretur, perpetuoque scandalum non expiandum, si Catholicos in Germania desereret, ipsi inculcarentur, tandem 20000. Coronatorum in singulos menses se numeraturum promisit: ærario vero suo aut Thesaurò in Castello S. Angeli adservato altius ut immitteret manum, nullis rationibus adduci potuit. Ut tamen Romanenses Imperii aliquo placaret modo, Italico minorum gentium clero decimas indixit, quam ob causam in cœlum usque (*sino alle stelle*) clamores illos extulisse, & quosdam ex Pontificijs principibus Germanis diris omnibus devovisse, relatum fuit. Clericis autem illustrioribus, ac Cardinalibus præsertim, Immunitas data, ex hoc fundamento: Illorum redditibus parcendum esse, quod illis ad conservandam dignitatem Ordinis Cardinalitij ipsi indigeant. Vnde denuo Lector animadvertit, Plessenum certæ hic nihil & indubitatæ rei adseruisse. Sed ad litteras ex Italia scriptas se retulisse, & res quidem ipsa tum sane probabilis, sed postea successu temporis mutata fuit, sicut in ejusmodi relationibus sæpe evenire solet. Quibus omnibus consequens est, Compilatorem ijs, quæ ex litteris Dn. Plesseni excerpfit, parum probasse, quod Papæ rem deinceps cordi non futuram Palatinis exploratum fuerit. Omnia enim

enim illa tantum in conjecturis ac probabilitate, non in certa scientia fundamentum habuerunt.

CAP. V.

Vnitos, ac Capita inprimis, omnis inquietudinis, seditionis, & motus, in Vngaria, Bohemia, Incorporatis & Austriacis Provincijs, autores, motores ac impulsores fuisse.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

HAc infimulatione ac accusatione tota Bavarico-Anhaltina Cancellaria undique & ubique referta est. Verum interrogandus nobis hic Compiler, an solus scilicet ille sit, qui Austriacos & vicinos status totos jam L. annos continuè exulceratis animis irritatos ac propterea inquietos fuisse, ignoret? Omnibus causa rei perspecta, ac præcipuum ipsorum gravamen ex prohibitione exercitij Augustanæ Confessionis fluxisse. Vnde optimus ille senex, Lazarus Schvven- dius, Maximiliano Cæsari consilium quoddam anno 1572. obtulit, in quo cuncta, quæ postremis hisce annis in Austria contigerunt, veluti Vates prædixit, Cæsaremque à periculosis istis motibus quam fidelissimè est dehortatus. Vbi ergo tunc ante annos 52. Vniti eorumque capita delitescabant, quibus Compiler scaturiginem & originem omnium in Austria & Provincijs finitimis malorum impingit? Ad Bohemos vero quod attinet, eorum quoque à multis annis inveteratam exulcerationem animadvertere licuit, eosque varias ad defensionem suam præparaciones instituisse, confæderationesque cum finitimis Regnis & Provincijs, Cæsare Matthia sciente & permit- tente, icisse, constat. Postremos vero motus ex justissimo dolore, ex læsa sæpius & in furorem conversa patientia exortos, notorium est, ut nihil hic præmeditati præsumi possit. Quam in rem Simeon Part- licius de Spitzberg in Mundo furioso, *Bohemi, inquit, olim à Rudolpho Imo victi, sub Matthia & Ferdinando, ob præsidum injurias, defecerunt. Vbi notanda verba, ob præsidum injurias.* Ac idem hic Bohemis, quod Belgis olim, accidit, *Dura & prærupta consilia insecuta est populorum de- speratio, ac postremo defectiones,* ut pulchrè hanc in rem in Præfatione

Historiarum, Thuanus differit. Causa præterea horum motuum in succincto quodam Latino de Cardinale Cleselio scripto (quod in aula Cæsarea omnium manibus est) rotundè proditur, *Cleselium Bohemis tumultuandi occasionem præbuisse*. Immo amplius (*Nella risposta à ponti sparsi ni Roma contra S. A. di Baviera*) sub articulo ultimo expressè invenias, *Cæsaris sive in Bohemia sive in aula ministros universorum motuum & malorum Bohemicorum autores fuisse*, & frustra illos ac falso hanc culpam in alios innocentes rejicere. Quorum omnium immemor Compilerator noster culpam tamen in Vnitos, per oblivionem credo, transferre conatus est. Quantum denique ad Vngaros, equis dicere audeat, Botschadium ab Vnitis excitatum fuisse, ut se Georgio Bastæ & Belgiosæ tyrannis opponeret? An vero in tota Hungaria notissimum non est, Bastæ & Belgiosæ regimen Machiavellicum Botschadio & Vngaris ansam dedisse, arripiendi arma, ac æquas pacis condiciones ab Austriacis extorquendi? Quæ itaque & quam insignis & ex proposito impudenti fluens iniquitas est, ut quæ in Bohemia *præsidum iniuria* & dura ac prærupta consilia, in Austria prohibitio exercitij Evangelici, Machiavellica dominandi libido in Vngaria, mala acceleravere, solis nunc Vnitis per calumniam imputentur ac adscribantur? Verum nunc ad præcipuum articulum ac principalem Bavarico-Anhaltinæ Cancellariæ materiam transeamus.

C A P. VI.

Electorem Palatinum acceptatione novæ Electionis Bohemicæ, reali Regis solij Pragensis occupatione, admissa etiam acceptaque coronatione, ac generali recepto homagio, crimen læsæ Majestatis commisisse, omnem malorum in regno illo, vicinis regionibus & Imperio Romano lernam accersivisse.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

Regnum Bohemiæ Palatino Electori, ac alijs forte Principibus & Vnionis statibus, Consiliarijs item & ministris Archi-Palatinis alijsve, Regnum Electivum non hæreditarium visum, Regnicolisque jus eligendi Regem (ut Aurea Bulla loquitur) ab iisdem adscriptum esse,

esse, ob inferius positas rationes nemini adeo novum aut insolens esse potest aut debet. Ac primo quidem, quia de Electione Regum Bohemiæ plenæ sunt Vngariæ & Polonicæ historiæ, pleni Annales Silesij, plena exemplorum ac monumentorum Bohemicorum vetustas. Quis autem ante hac divinare potuisset, Electionem nihil aliud esse, quam alium quemvis modum acquirendi regnum? aut quis hæreditariam quoque successionem electionis verbum in se complecti hæctenus somniasset? Siquidem hæc demum explicatio à clade Pragensi in Imperio ex tractatu illo innotuit, quem de jure hæreditario Domus Austriacæ concinnatum Sigismundus Latomus Francofurti 1621. typis edidit. Quæ interpretatio num juris & historiæ veritati conveniat, ipse Lector judicet, cum in memoriam sibi revocabit, quod omnia Regna & omnes Principatus acquiruntur aut per Electionem aut per hæreditariam successionem, & quod Electio & jus hæreditarium simul consistere non possunt: immo quod posita Electione tollitur jus hæreditarium & è converso. Secundo, quia omnibus sæculis multi tam vicini, quam alij Reges ac Principes, ad Regnum Bohemiæ adspirarunt, & eo ipso illud pro Electivo regno habuerunt. Sic Poloniæ Reges diversis vicibus filios & fratres suos ad Coronam Bohemicam via electionis promoverunt, ut ex historia Cromeri in vita Casimiri & Sigismundi & alibi licet cognoscere. Sic & Carolus VII. Galliarum Rex vita functo Ladislao Rege, cujus matrimonio filiam desponderat, ad Bohemicos status tunc ad eligendum novum Regem congregatos splendidam legationem destinavit, per quam status illos sollicitaret, ut è filijs suis unum, vel eum saltem cui filiam elocaturus esset, Regem sibi eligerent, (ut in historia Bohemica Æneæ Sylvij legimus, clarissimo testimonio Galliarum Regem illum, Bohemicum Regnum electivum non hæreditarium censuisse.) Nec minus etiam Matthias Corvinus Vngariæ Rex Coronæ illius consequendæ gratia tam diu laboravit, donec à Papa Æneæ Sylvio, seu Pio II. illam consequeretur, quod scilicet hic, utpote rerum Austriacarum peritissimus, ac Frederico III. & Domui Austriacæ obstrictissimus, nunquam facturus fuisset, si Regnum istud hæreditarium & Domui Austriacæ subjectum esse existimasset. Immo adhuc apud Iovium lib. 30. Histor. sub initium invenire est, Wilhelmum Baviariæ Ducem eandem Coronam cum Ferdinando I. competitivisse. Quod Monachij in memoriam subinde revocari, quam Electoris Palatini

acceptationem Regni Bohemiae adeo sinistrè interpretari, æquius fue-
 rat. Iam tertio, Iovius dictol. 30. Histor. hæc memoriæ prodit; *Bo-*
hemi nequaquam Regem è popularibus, sed ab externis nationibus, quem vir-
tute, atque justitia potiore putaverint, vetere instituto sibi deligunt, ita ut
modo Hungaris, modo Polonis, & ut hodie videmus, nonnunquam Germa-
nis Bohemiae Regnum deferatur. Quarto, in Confessione Tenguage-
 lij Archi-Ducis Leopoldi Consiliarii scripto ab ipso comprehensa, &
 Bohemicis Ordinibus exhibita, reperire licet, quod ille quoque Bo-
 hemiam & Ungariam electiva Regna esse statuerit. Quinto, Wolf-
 gangus Wilhemus Comes Palatinus (& cum eo dubio procul
 plures Imperij Principes) Regnum Bohemicum electivum esse cen-
 suit, quum Majestatem Cæsaream in superscriptione Epistolæ Con-
 gratulatoriæ, Electi Bohemorum Regis titulo condecoravit, electio-
 nisque nomine ei gratulatus est. Quibus sexto loco accedit Aurea
 Bulla, quæ incolis Regni Bohemiae jus eligendi Regis in casum vaca-
 tionis Regni oppressè tribuit. Ex quibus sequitur, nec simpliciter
 hæreditarium existere posse Regnum illud, sed necessario Electio-
 nem in certis ad minimum casibus Regnicolis competere. Ac licet
 verba illa, vacationis regni, in controversiam venire possent, juri ta-
 men congruum est, quod in dubijs & obscuris ea capienda sit inter-
 pretatio, quæ quam minimum absurditatis & iniquitatis in sese con-
 tinet, & quæ eo tendit, ne lex elusoria dici possit, per jura vulgata.
 Ius quippe eligendi ad casum duntaxat, quamdiu è Caroli I V. &
 ipsius descendendum stirpe superstites erunt, restringere, absurdum
 plane & elusorium esset. Nam Caroli IV. descendentes ex Luzel-
 burgica prosapia in tot Regias & Germaniæ Principum familias di-
 spersi sunt (inde enim Regij in Anglia & Dania liberi, innumeri Prin-
 cipes in Domo Brandeburgica, Megapolitana, Luneburgica, atque
 adeo in ipsa Palatina originem ducunt) ut etiamsi mortales casus
 spectemus, tamen secundum hunc intellectum Regnicolis jus Ele-
 ctionis in æternum non competiturum sit. Nemo autem vel du-
 pondius in jure ignorat, absurdum dictu esse, legem aliquam (præ-
 cipue adeo sollemnem, qualis aurea bulla est) loqui & disponere
 de casu, qui per rerum naturam nunquam possit existere. Ver-
 runtamen non eo hæc fine adducuntur, ut hoc loco de jure re-
 gni apud Bohemos ex professo disceptetur: Illud saltem agitur; ut
 lectori tantum non manibus palpare liceat, Electori Palatino alijs-
 ve, quod

ve, quod regnum Bohemicum electivum, statibusque electionem liberam competere censeant, crimen propterea læsæ Majestatis de jure nec posse nec debere impingi. Nam ut ille, qui probabili litigandi causa ductus in judicium descendit, in pœnam temere litigantium condemnari nequit: sic nec Palatinus Elector, nec alij, qui Bohemiam pro regno electivo acceperunt, vel adhuc Electivum esse judicant, ullius doli mali (sine quo nullum, nedum læsæ Majestatis, crimen committi potest, & à quo etiam levissima causa excusat) incusari aut convinci ullo modo possunt. Quo posito fundamento, Lector prudens facile decernere secum poterit, summa cum injuria, propter hanc causam Bohemicam, Electorem in bannum imperij Romani declaratum fuisse. Primo ob jam allatam rationem, quod à dolo malo merito sit excusandus. Secundo propter defectum jurisdictionis in Cæsareæ Majestatis persona, quam in hac privata ad Coronam Bohemicam præensione non ut Cæsarem, sed ut Archi-Ducem Austriæ considerandam, diversi jam tractatus & scripta abunde comprobant. Archi-Duci autem nullum omnino Imperium, nulla superioritas, nulla Jurisdictio in Electorem competit. Tertio, quia Regnum Bohemicum cum jurisdictione Imperij Romani, cum Camera Imperiali Spirensi, cum Cæsareo judicio aulico, cum pacis publicæ, & exsequutionis ordinatione, alijsve Constitutionibus nihil quidquam commune habet, ut in confesso est. Quæ igitur ratione, & quo fundamento, quo denique jure præscriptio seu bannum Imperij, ejusque sententia à judicio Cæsaris aulico in causa Bohemica contra Electorem Palatinum lata potest subsistere? Sanè hoc modo qui vel in Regno Daniæ, vel Svediciæ, vel Galliciæ delictum aliquod patraffer, in bannum Imperij condemnari posset. Cum denique Electori Palatino præsentis hujusce calamitatis, turbulentorum ac perniciosorum in Bohemia, Vngaria, Austria, &c. Imperioque Rom. motuum causam adscribunt, malitiosus error est, ac similiter omni carens fundamento. Si enim illorum primas verasque causas quis examinet, statim, quicumque Christum non ore sed corde profitetur, ex sacris litteris novit, eiusmodi universales pœnas, quibus totæ provinciæ adfliguntur, non casu, sed ex certa Dei Omnipotentis providentia & dispositione ad cohercendam crescentem hominum malitiam fluere ac

immitti. Quemadmodum & Propheta inquit, *Non est malum in civitate, quod non fecerit Dominus, malum pœnæ scilicet.* Et in hanc quoque rem Thuanus lib. 59. Hist. *Anceps, inquit, belli alea, & incertus victoriae exitus, qui plerumque non ad justiore[m] causam inclinatur; quin immo usu venire cernimus, ut per similes casus Deus, quem iusta in nos concitatum ira citra præfractam impudentiam diffiteri non possumus, suos puniat.* Insuper & id è Sacra Scriptura haurimus, inter Principes & subditos discordiam iusto divini Numinis iudicio permitti. Sic enim libro Iudicum cap. 9. vers. 22. 23. legimus, *Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis. Misitque dominus Spiritum pessimum inter Abimelech & habitatores Sichem: qui ceperunt eum detestari.* Ex quo apparet, ut evidentius nequeat, exortam illam Bohemici populi ab Austriacis eorumque regimine abalienationem à Deo ipso omnipotente immisissam. Ac verum illud Erasmi Roterodami effatum experientia & res ipsa comprobatur: *Bella sunt communes pœnæ utriusque partis.* Si ad causas nunc secundas eatur, pro Electore Palatino sollempnis Ordinum Bohemiæ vocatio & electio militat, quam ut pro legitima agnosceret, ponderosissimis rationibus motum supra diximus, adeoque vel minimum titulus putativus, ut I C^{ti} nominant, illum excusat. Contra hanc Palatini Electoris electionem & vocationem Cæsar Bohemicis statibus controversiam movit, ac publice Coronam Bohemicam ut sibi hæreditariam, & Bohemos ut hæreditarios subditos vindicare instituit. Qui è contrario Coronam Bohemiæ non alio quam Electionis titulo deferri defendentes, cum etiam arma, jam ante Electionem & adventum Palatini arrepta, manibus tenerent, extrema potius pro Libertate & Religione experiri, quam consentire voluerunt. Fortuna quidem ipsis non favit, sic ut ad tempus arma deserere coacti fuerint: at caput Controversiæ, An Bohemia Electivum an domus Austriacæ hæreditarium regnum sit, ne in hodiernum quidem diem legitime decisum, sed adhuc sub iudice lis est. Quam ne nostram facere velle videamur, suo scilicet loco relinquatur. Hoc tamen solum hic lubet inquirere, quid in eo Palatinus peccaverit, quod Clefeliis & alijs Bohemis tumultuandi occasionem præbuerint, quod Bohemi propter præsidum injurias defecerint, ut superius indicatum est? Aut quam Palatinus sustinet culpam, quod Consiliarij & ministri Austriaci machinationibus molitionibusque suis cum Hommonay, quem ad Principatum Transylvaniæ evehctum desiderabant, Principem

pem Bethlemum Gaborium in se concitarint, eique quærendis Constantinopoli auxilijs ansam dederint? Ex quo arctior postea conjunctio cum Hungaris, cæteræque in Hungaria mutationes sequutæ sunt. Reliquæ vero in Imperio turbæ post cladem Pragensem æqua pacificatione facile componi potuissent. Nulla enim tum ferè Germaniæ provincia extra Palatinatum ad Rhenum belli mala senserat, sicut commodissimum illud ad securam & perpetuam pacem stabilendam tempus fuerit, maxime quum ex victoria Pragensi Cæsarea Majestas & belli socij egregia consequuti essent commoda. Præclara enim Domini de la Noüe in discursibus Militaribus & Politicis cap. ult. doctrina est, quod alterutra belligerantium partium tunc optime & securissime pacem pacisci possit, postquam insignem commoditatem parti adversæ eripuit. De quo & Hanno Carthaginensis post victoriam ad Cannas apud Livium Decad. 3. lib. 3. perbellè inquit: *Res bello benè gesta, si volumus fortuna uti, pacem nobis equiorem dabunt. Nam si prætermittimus hoc tempus, quo magis dare, quam accipere possumus videri pacem, vereor ne hæc quoque letitia luxuriet nobis, ac vana evadat, &c.* Hoc temporis punctum accurate observavit Marchio Spinola, quum ante paucos annos Regi suo pacem cum Batavis persuasit, ipseque inter alios pacificationis tractationi interfuit. Quod si Cæsarea Majestas illo adhuc tempore, quo Baro Digby Angliæ Regis nomine interpositionem obtulit, promittens, Regem suum ad conditiones æquas & convenientem submissionem Generum suum adducturum esse, suspensionem armorum, sinceram æquabilemque compositionem admisisset, tunc sanè mox subsequuta devastatio & depopulatio superioris inferiorisque Palatinatus, vicinarumque Regionum, & simul tot detestanda facinora, homicidia, & incendia facta non fuissent. Sed quibus ex causis omnis pacis actio repudiata fuerit, facile cuivis liquet ex diu coctis consilijs & molitionibus, quæ postmodum Temporis filia Veritas juvante Deo in lucem produxit.

Consulan-

tur addi-

tamenta

No. 3.

V. infr.

in addit.

No. 3.

C A P.

CAP. VII.

*Vnitos bellum, quod dudum antea preparraint in Catholicos, in
conventu Norico Anno 1619. decrevisse.*

Ad hujus articuli probationem pag. 203. Compiler Epistolam
recitat, à Volrado Plesseno Noribergæ 27. Nov. an. 1619. exaratam.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

*v. in ad-
dit. No. 4.*

Circa allegatam hanc Epistolam Lector quæso consideret: Pri-
mo, tunc temporis illam fuisse exaratam, quum tam Vniti, quam
Romano-Catholici copias utrinque militares in promptu haberent,
ac Dux Bavarix Equitum Peditumque majores copias ex Westpha-
lia, Moguntinus vero & Trevirensis Electores Anholtinos pedites,
quos tunc conscriptos eorum consiliarij & officarij lustraturi erant,
quotidie præstolarentur. Qui itaque Plesseno vitio vertatur, quod,
tali rerum statu & conditione, animi sui sensum privatis litteris per
modum discursus indicavit, quibus nimirum locis, adpropinquante
præsertim hyeme, Vnitorum milites commodè distribui possent?
Neque usus hactenus in Imperio obtinuit, ut Principis alicuius pro-
testantis consiliarius vel minister in ejusmodi casibus Romano-Ca-
tholicis rerum suarum rationem reddere obligatus fuerit. Quod nec
à Romano-Catholicorum consiliarijs ministrisve protestantes un-
quam postulasse meminimus. [Secundo, quod in dicta Epistola
nullum vestigium reperiatur, illius invasionis, aut violentæ oppres-
sionis vel exterminationis finitimorum clericorum, quam Compila-
tor pag. 27. & alibi passim venditat. Sed Epistola de distributione
duntaxat, & sustentatione militum Vnitorum verba facit. Prorsus
ut ipsam Epistolæ litteram urgere optimo jure liceat. Tertio, suam
tantum sententiam Plessenus, non vero aliquot congregatorum sta-
tuum decretum vel resolutionem perscribit. Id quod Compileri
observandum probe fuerat, ne toties ex Epistola illa concluderet,
invasionem Catholicorum in Conventu Norico Anni 1619. conclu-
sam fuisse. Hic enim malitiosus & manifestus error est. Expresse si-
quidem

siquidem in ipsa Epistola pag. 204. habetur: Ordines resolutionem istius puncti (num in Ecclesiasticorum terris milites distribuendi essent) Electoris Palatini tanquam Generalis, & Marchionis Onoltzbachij, Electoris Generalis Vicarij disquisitioni reliquisse, qui cum Consularijs bellicis, & illis, qui Pontificijs aliquanto viciniore essent, ea de re deliberare, & concludere possent. Quæ tamen conclusio nec Noribergæ concepta, nec postea unquam sequuta est. Quin potius legatio Monachium missa intervenit; inde Bavarica, finito Herbipolensi Legistarum conventu, prius expectata responsio; sequuta post transactio Ulmenis, quam Moguntina denique excepit: sic ut ex Expeditione Unitorum bellica, de qua Compiler in sua Cancellaria tot exclamations congerit, nulli Pontificij, sive clerici sive sæculares Imperij status sint, militem, qui illos angeret, in suis territoriis viderint. Sub finem Epistolæ p. 212. perverse admodum Compiler adducit sententiam Dn. Plesseni, qua verendum innuat, ne statuum nonnulli sub prætextu erogandæ suæ quotæ pecuniam in suos usus converterent, cum proprietatem Gallici sermonis forte non animadvertit, aut sensum rectè adsequutus fuit: Nam & verba *sub specie propria defensionis*, quæ tamen de substantia sunt, & in separata Herbipolensi & Moguntina Epistolæ versione habentur, & quorum omissio sensum non parum mutat, penitus omittit. Verum ad Gallicum Originale, ad Herbipolensem illam & Moguntinam versionem, verumq; Epistolæ sensum publicè hic fit provocatio. sensus sanè alius non est, quam verendum esse, ne nervus sustentando Unitorum formato exercitui destinatus non parum decresceret, si forte Mauritius Lantgravius, utpote Belgicis finibus propinquus, aut Marchio Culinbacensis propter Bohemiæ vicinitatem, aut Marchio Badensis, qui Lotharingios, Burgundios, Austriacos attingit, aut denique civitas Argentinensis, cui Lotharingiam & Galliam versus vigilandum est, (quod tabulæ Unionis certo quodam modo admittunt) militem pro se ipsis conscribere, postea vero *sub propria defensionis specie* (hæc enim verba in versione sive festinatione præterita, sive dolo omissa sunt) quotas suas retinere vellent. Hæc Compiler odiose arripit, & vertit, in proprios usus convertere: & addit: Quidquid etiam de recessibus Unionis futurum, aut quidquid etiam Norimbergæ decretum fuisset: Cum tamen in Gallico fere legatur, *Non obstant la conclusion, ou le reces, qu'on fera en ce lieu &c.* Merito ut Lector admiram

Compilatoris invertendo, omittendo, addendo, glossando audaciam,
 obstupescat: Qui tamen præ se fert, ac si accusatos originalibus suis
 & autographis convicerit. Sed Lector paginam porro 211 inspiciat,
 exemplum hinc non alienum visurus, quo in simili audacia Compi-
 lator deprehenditur. Ibi in versione sæpe dictæ Epistolæ adjuncto-
 rum etiam discursuum sive litterarum Arsenis, Plessis, Guextini, & N.
 meminit. Trium priorum exprimit nomina, quarti (qui fuit dominus
 de Haraucourt, Governator Nanceij) loco N. ponit, ut antiquum ob-
 tinens strenue nonnulla omittat. Nam in altera illa Paxbergi sive
 Herbipoli aut Aschaffenburgi fabricata versione ipsum Haraucourt
 nomen invenire est, quamvis in illa quoque verbum Haraucourt ex
 oscitantia in legendo in Haninecourt transmutaverint. Hoc itaque
 Haraucourt nomen quo minus Compilator expresserit, nobis qui-
 dem compertum non est, sed fieri potest, ut vel domini Haraucourtij
 vel ipsius Lotharingæ Ducis offensam metuerit. Verum nos Lecto-
 rem celare nolumus, Dn. Plesseno cum dn. Haraucourtio fidam mul-
 tis annis cum præscitu principis utriusque intercessisse correspon-
 dentiam. Legationem denique ad Ducem Bavaricum quod attinet,
 quam non solum Uniti, sed omnes Correspondentes, quotquot vel
 ipsi vel per legatos in conventu Norico comparuerunt, communem
 deliberatione habita ablegarunt, quamque Compilator noster mox
 comminantem & armatam nominare, ac hinc inde in sua Cancellaria
 quam odiosissimè adducere non erubescit, ex ipsis Plesseni litteris sa-
 tis superque videre est, illum non libenter talem in se Provinciam
 suscepisse. Id quod de ipso testabuntur Saxonici Vinarientes, Lune-
 burgici, Wirtembergici, Norici, alijque juxta Archi Palatinos ad
 consultationem Instructionis deputati Consiliarij, quodque varia
 tunc monita suggererit, instructionem vero tam in forma, quam in
 materia aliam præoptavit. Cum autem & propositio legatorum, &
 Bavaricæ Ducis responsio publicè typis divulgatæ extent, plura de illis
 addere non est opus: proinde Lector ad illas pro arbitrio perlustran-
 das remittitur. Circa hanc Epistolam Compilator miros ludos fa-
 cit de Hungaris, qui à Duce Bavaricæ in Moldaviam ad Pragam tam
 fortiter præcipitati fuerit. (pag. 191. & 207.) Ad quæ bifariam re-
 spondetur: Et primo quidem, quod non solis Bavaris hæc laus tri-
 bui possit: sed alij etiam pugna illi adfuerint. Publice enim statim
 obtenta victoria Don Verdugum proclamasse constat; *C'est moy, qui*
ay mis

ay mis la couronne de Boheme sur la teste de l'Empereur: Id est, Ille ego sum, qui capiti Imperatorio coronam Bohemicam imposui. Secundo Lector observet litteras Dn. Plesseni, integro, si tres duntaxat hebdomadas addas, fere anno ante cladem Pragensem scriptas, profusus ut Compileror egregius præteritorum Vates, & elegans scilicet Hungarorum subsannator sit. Quod si vero status Hungarici longioris in Diæta Novisoliensi procrastinationis loco aliquot equitum & Heiduccorum turmas, quibus in Bohemia equitum & peditum non exiguam manum adjungere potuissent, recta in Bavariam, cujus Dux partem exercitus sui Unitis in Suevia tum opposuerat, immisissent, judicare facile rerum bellicarum, tum Bavaricæ vicinæque regionis, & itinerum in illis locis petiti possent, an non tum Bavari ad irrisionem non adeo proni futuri, nec Hungari tam cito in Danubium ac postea in Muldæ flumen præcipitandi fuissent. Hoc loco monendus est benevolus Lector, sæpe dictam Dn. Plesseni Epistolam 27. Novemb. anno 1619 scriptam, etiam ante divulgationem Bavaricæ Cancellariæ, quam citissime Monachio Herbipolim, Aschaffenburgum, Moguntiacum & Darmstadtium transmissam, illisq; locis ex eo mire tripudiatum, variisque sermonibus materiam suppeditatam fuisse. Non aliter, ac si nescio quæ secreta, vel potius non monstra in illa reperissent. Immo Paxbergi, hoc est, sive Herbipoli, sive Moguntiaci, hoc etiam egerunt, in illo calore victoriæ Pragensis, & blanda imaginatione, ac si jam de Palatinis conclamatum, & nulla ipsis spes amplius emergendi esset, ut sæpe adductam Dn. Plesseni Epistolam præfixo satis injurioso titulo vel frontispicio in publicam lucem divulgaverint, ac sparserint. Sed omnino nobis persuademus, cunctos qui Plessenam bene norunt, cujuscunque etiam illi Religionis sint, longè aliter de ipso judicaturos, sensuros, ac loquuturos esse, ac inventores & auctores prædicti ignominiosi tituli faciunt. Si etiam Haslangus, Bavaricus militiæ præfectus, nunc viveret, sine dubio mendacij ruborem istis hominibus expressurus esset. Quum enim ille ad Glattavium ab Hungaris captus, & in castra Bohemorum, quæ Rockizanytum erant, adductus fuisset, Plessenus sane, qui ibidem tum temporis morabatur, non minus quam cæteri Consiliarij & Officiarij, erga illum, licet ignotum, nihil officij aut humanitatis prætermisit, atque illud quidem tam *per termine di Cortesia*, & *per debito di Cavaliere*

(liceat hæc Italicè efferre) quam humillimi erga Serenissimum Bavariæ Ducem respectus ergo, qui pro ipso intercedens petierat, ut sub verbo fidei tutus ipsi ad se reditus permitteretur, donec valetudinem suam curasset diligentius. Quibus quidem petitis haut satisfieri tunc temporis, nec ipse etiam præfectus, qui ut ab Hungaris pecunia se redimere, ac in Regis captivitate permanere posset, ardentius in dies postulabat, voci compos reddi poterat, quamvis Regis ministri nihil magis voluerint, quod Generalis Vngaricarum copiarum Dux Bornemissa Domino suo, Principi Transylvaniae, captum à se Haslangium, perscripsisse se diceret; ideo ex hac causa Principe suo inscio è manibus dimittere religioni duceret. Cæterum omnia humanitatis officia dicto præfecto præstita sunt; Rex in conclave accersitum clementissime compellavit, Consiliarij, Officiarij, & ministri Regis complures alij, captivum omni honore, & benevolentia complexi sunt. Venerat ille in castra miser, & ab Hungaris pecunia, vestibus, ac necessarijs rebus omnibus spoliatus. Quare & his quoque ipsi, quantum potuit, subventum est, adeo ut ipse Haslangus Rockizanio ad castra Bavarorum formalia hæc verba scribere haut dubitarit: *Hic ego tanquam Legatus habeor!* Sic itidem, quum minus commodè valeret, ac Vngarorum militarem & castrensem victum (communi enim hypocausito, ubi ex cepis & allio graveolentia molesta erat, uti cogebatur) valetudini suæ sentiret contrarium, curatum fuit, ut ex Regis culina quotidie aliquot ad eum lautiora, saniora & jucundiora fercula transmitterentur; Doctori autem Rumpfio Archiatro exactior ægroti cura demandata est. Qui sanè officio suo adeo non defuit, ut Haslangus (mox enim ad Rackonizium vitam cum morte commutavit) accepti beneficij memor, 100. ei Ducatos legarit. Hæc humanitatis officia, juxta alios, etiam Plessenus, captivo, ut præcipuo intimoque Consiliario & Præfecto Bavarico præstitit, haut mehercle certus, si forte & ipse tum in simile cum Haslangio infortunium incidisset, an in castris Bavaricis eadem humanitas sibi expectanda fuisset. Postquam vero Plessenus ex Bohemia in Palatinatum reversus est, præter spem auditu longè fuit illi acerbissimum, suam illam Epistolam gratiarum actionis loco Monachio Herbipolim, Aschaffenburgum, Moguntiacum & Darmstadium, quo scilicet Plessenus in suspicionem & odium omnium incurreret, transmissam. Quæ & ipsa mox conversa, (melius quid & sensui

sensui Originali congrue magis) ac Paxburgij aliove anonymo in loco, sub ficto falsove titulo edita, perque totum orbem sparsa est. An talia itaque humanitatis & Christianæ commiserationis officia, qualia Dn. Haslangio, quamvis Romanensi Zelotæ & hosti Euangelicorum acerrimo, tunc captivo, fuere præstita, è tam perverso corde, sicuti Plesseno, cæterisque fidei suæ confessionem amplexis, contra honestatem, jus fasque publicis typis adstringitur, fluere suamque originem & scaturiginem habere potuerint, verus sincerusque quilibet Christianus, cujuscumque etiam ille Religionis sit, haut difficulter colliget. Namque Christus τὸ τὸ ἀληθείας σῶμα, Matth. 7. vers. 18. ipse inquit: *Non potest arbor mala bonos fructus producere.* Et rursus vers. 44. *Vnaquæque arbor de fructu suo cognoscitur.* Et rursus vers. 45. *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo, de malo thesauro profert malum.* (Ex quibus omnibus perspicuum est, Plessenum, qui Religioni Evangelicæ addictus, præcipuo Imperij Principi Evangelico è fidis per plures annos officijs fuit, ac cum nemine hæcenus sive sublimioris sive humilioris conditionis homine quidquã inimicitiarum aluit, gravissimas habere causas, ad animum revocandi, quod nunc primum inconsideratissima illa, contraque omnem honestatem sparsa falsissima inscriptione & famoso titulo bona ipsius existimatio læsa fuit. Quocirca etiam minime præteriri potest: sed æquissimo jure licet ac permissum est, ut in citatæ inscriptionis & frontispicij efformatores, quicumque illi tandem, sive Herbipoli, sive Aschaffenburgi, sive Moguntiaci, sive aliis in locis sint, omnia, quæ inibi de livido corde & mendaci Calvinistarum ore in contumeliam & injuriam Domini Plesseni effutiantur, publicè hîc retorqueantur, perque mendacissimum eorum jugulum tandiu remittantur, donec Plessenum alius rei, quam quæ honestatis studiosum verbisque & promissis veracem Nobilem deceat, firmis rationibus convicerint: quod in æternum laboraturis illis nunquam licebit, &c.

(Hoc loco illud quoque adhuc monendum est, à Compilatore Plessenum (p. 202) tanquam unum ex præcipuis consultoribus, instigatoribus & autoribus negotij Bohemici indigitari, iterumque p. 37, in secundo membro, ac si una cum D. Camerario alijsve, quam plurimos in Vnionis fœdus implicare studuerit, publica insimulatione onerari. Quibus respondetur, Plesseno nullam in hisce directionem, neque eundem impulsorem existisse, quum nunquam tractationibus

tionibus cum Bohemiarum statibus & Sabaudis adhibitus fuerit. Nec etiam cum Rege Waldsaxium, Pragam, aut in Moraviam, Silesiamve ad homagij præstationem profectus, sed secundum subjectissimam petitionem suam per integram hyemem ad Majum usque anni 1620. Heidelbergæ relictus, ac tum demum Pragam accessit fuit. Quæ non ideo recensentur, ut illi qui in Bohemia & Silesia Regi adfuerunt, aut eo Dominum concomitati sunt, graventur, quum & illi ipsi, ut superius dictum, facile bonis omnibus se sint probaturi, sed quod hæc circa Plesseni personam in ipso facto & rei veritate ita contigerint. Quin quod etiam paucis Unitorum conventibus, uti notum est, Plessenus interfuit, neque unquam, sive solus, sive una cum D. Camerario alii sive, ut quemquam ad nomen Unioni dandum persuaderet, adhibitus fuit: quamquam Unio res per se licita, nec à Rodolpho, nec à Matthia Imp. improbata fuerit. Adeo ut in hoc quoque articulo Compiler Plesseno gravem injuriam faciat, quum ob implicationem illam stilo acutiori in fontem perfodit. (In dicta Epistola p. 207. Anhaltinum Principem Compiler ex mero adfectu & rancore pungit. Nam & hæc verba: Bavaricæ Ducem ad propriam suam securitatem, populorum, dominiorum, proventuumque suarum conservationem respicere; (quod sane providi ac prudentis principis est encomium) sine reprehensione transmittere non potest, addita insuper hac mordaci parenthesis: *(Anhaltinus & illius affectus vero ad peregrinas Provincias & regna.)* Verum & Princeps Anhaltinus suo tempore contra illas calumnias defensionem paratam habebit. Et nos nihilominus obiter & in transitu intactum relinquere non possumus: durante illo quondam contra Truchsesium Coloniensi bello, hoc imprimis Monachii tum actum fuisse, quo præcipua quædam loca, & antiquæ Archiepiscopatus Coloniensis pertinentiæ Domui Bavaricæ appropriari & in perpetuum incorporari possent. An vero hoc ipsum ad alienas provincias animum adjicere non sit, an idem fundamenti, legibus & privilegijs dicti Episcopatus & Ordinum Provincialium Coloniensium sit consentaneum, quilibet, qui affectu caret, judicet. Ac novit simul Compiler, illa quæ modo relata sunt, Bavaricis Originalibus autographis in authentica forma comprobari posse.

CAP. VIII.

*Electorem Palatinum cum Bohemis & Confœderatis alijs me-
diante Principe Transsylvania Turcarum Imperatori tri-
butarios sese reddere, eundemque in Imperium Romanum
attrahere voluisse.*

INFORMATIO ET RESPONSI O.

VT paucis ad falsam hanc accusationem respondeatur, Lector, A
quæso, quo de ipsa rei veritate certior fiat, Instructionem per-
lustrat, quæ Iohanni à Collen, Regis, Statuum Bohemicorum, Incor-
poratarum & Confœderatarum Provinciarum Constantinopolim le-
gato, data fuit. In illa nihil reperiet de tributo ullo, nihil quod in
Romani Imperij perniciem vergat, aut quod rationi & consuetudi-
ni, quam cæterorum Regum & Principum Christianorum Legati ad
portam Otthomannicam sequi solent, contrarium sit. Et Instructio-
nis quidem illius formulam in fine libelli, qui proscriptionis specu-
lum inscribitur, inter additamenta inspicere licet, N°. 18. Ac lector
quidem, quam omni omnino fundamento destituta sit hæc accusa-
tio, vel manibus, quod aunt, palpare potest, si articulos Confœde-
rationis, inter Principem Transsylvania ab una & Bohemos ac con-
fortes ab altera parte initæ, publicè protestantes; percurrerit. In illis
enim inveniet, jam dicto Principi à Bohemicis, Moravicis, & Silesia-
cis Ordinibus ultra consueta subsidia adhuc 50000. thalerorum millia
in supplementum pro tuendis & defendendis contra Turcas in Un-
garicis finibus erectis propugnaculis promissa fuisse. Hoc igitur pacto
an Turcæ in Romanum Imperium attrahantur, ejusque liberum
esto judicium. (Eadem fàlitate illa quoque Compilatoris narratio 6
de Principe Iuniorè, Stephano Bethlen ab Ictar, Principis Trans-
sylvania Patrueli, nititur, cujus particula decerpta est ex scheda illa
nugatoria, quæ sub titulo Veredarij publicis typis divulgata fuit. Iu-
nior quippe ille Princeps duodecim tunc annorum, duobus tantum
cum Præceptoribus, tribus vel quatuor ad summum ministris, qui
plarique

plærique studiosi Theologiæ erant, Heidelbergam missus est, ubi temporis aliquantum moraretur, inde in Galliam & Italiam profecturus, sicuti etiam ad illud iter jam omnia præparata fuerant. Ast vero Politica negotia illa, vel Correspondentiam per eundem, cujus ætas minor erat, quam ut tantis rebus esset idonea, vel per ministros, quos ab iisdem contraria professio ayocabat, fuisse tractata, simpliciter negatur, ac proinde Compilatori probandi onus incumbit. Patrem fidem meretur narratio, quod idem ille Princeps Francofurtum una ierit, ibidemque Consilij Electionem concernentibus ab Archipalatinis Consiliarijs fuerit adhibitus. Siquidem illi, apud quos Archipalatinis divertebantur, honesti insuper, qui iisdem aderant nobiles, alijque *ἀξιόπιστοι* plures, testimonium præbere possunt. juniorem illum Principem in diversorio Archipalatio nunquam visum, Francofurti ultra biduum non substitisse, sed simul ac ad reverentiam Majestati Cæsareæ exhibendam fuisset admissus, Marpurgum, lustrandæ illius Vniversitatis ergo, discessisse.

C A P. IX.

Solidè demonstratum esse, in Bohemia non Religionis, sed Regionis negotium actum fuisse.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

Pagina 32. versu: *In massen eben, &c.* in secundo membro principali, eadem fere verba reperias. Verum scire avemus, quomodo, quando, aut de quo, hoc ex fundamento demonstratum sit. Nam in Bavarico-Anhaltina Cancellaria nulla talis demonstratio fundamentalis reperitur; sed contrarium potius. Et rei veritas ex sequentibus patescit. Primo, quod quatuor articulorum à Duce Bavaricæ Herbipoli Romano-Catholicis an. 1620. congregatis statibus ad deliberandum propositorum, primum illum fuisse, fidelis relatio memorarit; Cum metuendum sit, ne Regno Bohemico Catholicis erepto tota Romano-Catholicorum in imperio res ingens decrementum & detrimentum acceptura esset, an, qui, quove pacto aut quousque Bohemici negotij cura Catholicis sit suscipienda? Quod in literis

teris

teris etiam D. Wilhelmi Iocheri, quas eodem tempore ad D. Camerarium dedit, aliquatenus innuitur. Unde evidentissimum est, Romanensibus hunc finem semper fuisse propositum, ac etiamnum propositum esse, quomodo religionem suam in Bohemia, Bohemiam vero in obedientia sedis Romanæ retineant, atque illos hic omnino religionem spectasse; Causa vero justa an injusta esset, nullam unquam in considerationem venisse. (Quod si secundo de Religione in Bohemia non agitur, quamobrem igitur tantæ reformationes & mutationes exinde à clade Pragensi susceptæ sunt? cur tot ejecti in exilium ministri? cur tot templa occlusa fuerunt? Neque replicatione illa, pauculos tantum ministros Hussiticos, non tam intuitu Religionis, quam quod recentis seditionis participes se reddiderint, novamque Electionem promoverint, exire iussos, quidquam proficitur. Nam contra illam expedita est per interrogationem responsio: Et quid ergo obedientes & tranquilli Lutherani commiserunt culpæ, quod Pragæ & alibi templa & scholæ illorum occlusæ, Ministri in exilium acti sunt? (Quorsum tertio, si de Religione in Bohemia actum non est, Matthias Cæsar in litteris ad Comitem Bucquojum illa expressè exarari iussit; Comes omni festinatione è Belgio solveret, exercitui penes se sub signis moranti adesset, per hoc de Religione Catholica & domo Austriaca quam optimè meritorium? Quæ literæ typis excusæ in omnium sunt manibus.

Quid quod quarto, si de Religione in Bohemia actum non est, Pater Sabinus Cappucinus, Concionator Aulicus Viennensis in Concione, quam de prælio & victoria Pragensi habuit, gratulatoria, summum Magistratum exhortatur, ut præter cæteras Bohemis inferendas pœnas, litteras Majestatis eripiat, ac frustillatim discerpat? Profus ut nuda verba ad probationem illius theses, in Bohemia de Religione actum non esse, minimè sufficiant. Tandem an de Religione in negotio Bohemico actum fuerit, vide porro, quæ hanc in rem scribit D. Matthias Hoë, adjecta inferius, N° 5to.

F

CAP.

CAP. X.

Non esse, quod Evangelici in Imperio Romano externum nescio quem dominatum, vim aliquam Papæ, Hispani, aut Romano-Catholicorum timeant, sed eorundem sincerationibus, declarationibus, promissionibus de sacro-profana pace sarta tecta conservanda, securam fidem habere posse & debere.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

HÆc scilicet Compiler pluribus locis in Cancellaria sua vendit, nec res ipsa caret specioso prætextu; Ast Lector ex ambiguis illius verbis fallaciam & equivocationem ut latentem in herba serpentes facile deprehendet. Pag. II. vers. Darumb &c. in primo membro hæc Compiler adserit, Nihil Romano-Catholicos quæsisse, optasse, ac petisse, quam ut res suas simulque S. R. Imperij Constitutiones, sanctamque sacro-profanam pacem conservare possent: quodque neminem Augustanam confessionem amplectentem statum in sua Provincia, jure & jurisdictione turbare, gravare, multo minus (quemadmodum ignei quidam Consultores differuerint ac scripserint) exilio mulctare, eundemque tam Provincijs, quam populis suis exsuere unquam in animum redixerint. Sed hæc verba lector diligentius quæso ponderet. Primo dicit Catholicos nihil aliud, quam suum quærere, hoc est, Episcopatus illos, qui inde à pace religiosa reformati sunt, atque ab Evangelicis nunc Principibus sub titulo Episcoporum aut Administratorum possidentur, Episcopatum puta Magdeburgensem, Bremensem, Mindensem, Osnabrugensem, Halberstadiensem, Weerdensem, Lubecensem, Ratzeburgensem, Schweinensem, Caminensem, Hirsfeldensem &c. Hos illi Episcopatus suos esse ducunt, nullumque in eorum possessoribus jus aut jurisdictionem, immo ne nudam quidem detentionem agnoscunt, ut ex litteris trium Ecclesiasticorum Electorum prolixioribus ad vice-Cancellarium quōdam Imperij Stralendorfium datis (in puncto, Administratoris Magdeburgensis à Cæsare Matthia postulati protectorij vel conservatorij) liquet: in quibus

bus etiam sibi persuadent & confidunt, Cæsaream Majestatem se, Ecclesiasticos, maximo hoc gravamine suo (sic enim formalia habent) quamprimum sublevaturam, hoc est, suis episcopatibus restitutoram esse. Quin & modernus Coloniensis Elector ante annos aliquot ad Protestantem quendam Imperij Principem, qui hodieque superstes, expressè dixit, eo rem devenisse, ut Protestantes bona omnia Ecclesiastica (non distinguendo inter Archiepiscopatus, Episcopatus, & inter monasteria, aut alia bona Ecclesiastica, nec inter Electorem Saxoniae aut reliquos Protestantes) restituere & Catholicis cedere, aut una cum liberis suis religionem Catholicam amplecti debeant. Sanè hæc declaratio Coloniensis nulla circuitione utitur, cum longè aliud ambigua Compilatoris nostri verba prima fronte inferant. Quamvis & horum per doctrinam æquivocationis facilis fortè sit conciliatio. Compilator nimirum, Catholicos, inquit, nihil aliud, quam quod suum esse censent, quodque de jure & ex constitutione pacis religiosæ ad illos pertinet, postulare; protestantes denique, in suis Provincijs putat, turbare nolle, Episcopatus autem Protestantium Provincias nequaquam esse, sed Catholicis pacis religiosæ tenore deberi, proindeque justè deponci, ut Coloniensis agebat. Hujus itaque declaratio & Compilatoris nostri verba æquivocationis beneficio in effectu non dissentiant. Igitur secum Protestantes, qui bona Ecclesiastica possident, perpendant, an Coloniensi claræ illi & rotundæ declarationi, an ambiguis tectisque Compilatoris verbis plus tribuendum sit.

¶ Pag. 44. in secundo membro principali similes propemodum Compilator attexit æquivocationes, Catholicorum intentionem haut esse statibus Augustanæ Confessionis in Ditione & jurisdictione eorum ullum modum præscribendi. Non vero dicit, statibus illis Episcopatus Romano-Catholicos relicturos: sed illud potius: Modo & Catholicis sua (hoc est, ex ipsorum sensu, inferioris Saxoniae Episcopatus, qui Romanensibus illis vigore pacis religiosæ debeantur) antiqua & laudabilis Imperij cõsuetudo, qua conservata floruerit semper Imperium (hoc est, quum plura in comitijs hi suffragia, & sine discrimine in omnibus justitiæ administrationem in toto Imperio in sua potestate haberint) maneat incolumis, nec de uno post alterum controversia ipsis moveatur. [Sed hæc postrema verba in Romano-Catholicos melius congruunt. Nam quis jam in Imperio Augustanæ confessioni additus status restat, in cujus Provincijs non variæ per Monachos, Jesui-

tas, Capuccinos, aut alios Romanensis superstitionis Ordines, innovationes tententur, ea omnino intentione & scopo ut Augustanæ confessionis statuum hoc processu explorent patientiam, simul vero jurisdictionem Papalem, quam ipsa Pax religiosa expressè suspendit, per indirectum & rectè introducant, suoque pristino vigori restituant? Caveant itaque, caveant, & accuratè perpendant Augustanæ Confessionis status, quousque Bavaricæ huic sincerationi & declarationi fidendum: Ac imprimis judicent, num Dux Brunswicensis eo sit securus nomine, quo minus Colonienſis Elector prima quaque occasione sententiam in causa Episcopatus Hildesheimensis laram, quam eo fine Spiræ omnibus absolutam numeris adſervari referunt, sive per legatum fratris sui Bavari, Comitem Tyllium, sive per proprium sub ductu Domini ab Anholt militantem exercitum, exsequuturus sit. Merito sane alios exsequutionis contra Marchionē Badensem peractæ terreat vestigia. Nam licet Marchio Georgius Fridericus filius, cui Pater omne penitus ceſſerat Regimen, obedientissimum se Cæsareæ Majestati exhibuerit, ab omni negotio bellico abstinuerit, cum Archiduce Leopoldo mutiam vicinitatis & correspondentiæ amicitiam coluerit: In superiore nihilominus Marchia contra eum hocce rerum statu exsequutiones præcipitata, nec quidquam obniti optimus Princeps hac suarum rerum conditione potuit, sola protestatione verbali violentiæ injustæ opposita. In hoc speculum intueantur, quos idem manet periculum, nec præposito Hildesheimensi, in suis cum correspondentibus suis in Saxonia inferiori molitionibus nimium indulgeant, sed tempestivè his artibus ipsi interdican.

Quantum denique ad Papam, & quid ab illo statibus Augustanæ Confessionis vel metuendum vel non metuendum sit, satis notum est, non omnes Papas eodem in Lutheranos & Calvinistas, uti vocant, zelo abreptos fuisse. Quidam omni vi opprimi voluerunt hæreticos: è quorum numero Pius V. fuit. Alij per viam mitiorem & media moderatiora hæreticos convertendos censuerunt, in qua sententia fuerunt Gregorius XIII. & Clemens VIII; & docuit experientia, hos ea ratione plus consequutos quam Pium V. Qui nunc in Pontificio solio sedet Papa, bonus & ad omnem moderationem plenissimus omnium semper habitus est iudicio. Is etiam initio talis videbatur, ut qui nomine & re Pater communis audiri vellet, à partibus alienis, & qui factionibus inter Gallum & Hispanos se immiscere nollet. Quod quum animadvertente.

adverterent Hispani, ex hoc tranquillitatis portu facilè illum in altum abriperunt, proposito inter Principem de Venosa ditissimam puellam & fratris ejus filium (quem vulgo Comitem Nicolaum nominant, ii. vel 12. circiter annorum puerum) matrimonio, quo bonum Papam prorsus in suas partes pertraxerunt. Sed quum metuat senecio, ne ab Hispanis, tempus lucraturis, detineatur (sic enim Paulum V, cujus nepoti eandem Principem, quæ centum millia coronatorum in annuis redditibus numerat, promiserant, varias dilationes morasque quæsitatas nectendo, ad mortem usque circumegerant) Hispanos, ut finem rei imponant, & sponsam, quæ Neapoli in monasterio educatur, Romam mittant, instantius urget. An vero fidem ei servaturi Hispani, an senem illum corvum hiantem, ut prædecessorè delusuri sint, mox tempus ostendet. Quoniam igitur Papa in Hispanicis adeo partes propendet, quis eundem Hispanicis auxilijs fretum dubitet non omnibus modis cupere, ut Evangelicos in Imperio ad obedientiam sedis suæ Romanæ reducere possit? Quis ignorat, quanto cum fervore Regi Galliarum Roma inculcatum sit, ut Hugenos debellaret, subjugaret? Adeo ut quum pacem in Gallijs sancitam Romæ relatum esset, Papa coram Legato Gallico, quem Commendatorem de Sillery vocant, gravem querelam instituerit, ac quam ægrè id ipsum ferret, pluribus demonstraverit. Insuper ex interceptis Italicis litteris jam vulgo notum est, quid Cardinalis Ludovicius, Papæ ex fratre nepos, de oppressione Electoris Palatini & translatione Electoratus in Bavarum scripserit, ex hoc fundamento, quod sic protestantium in Germania vires haut parum imminui, & progressu temporis cæteri paullatim in ordinem redigi possint.

Ex quibus sequitur, ut de Papæ hic voluntate minimè dubitandum est, sic nec eidem vires deesse. Notus est Thesaurus in arce S. Angeli repositus: nota Pontificis inde ab initio Pontificatus prospera fortuna, quæ varijs accidentalibus, casualibus, & extraordinarijs redditibus tanta fuit, ut in aliquot auri myriadas excreverit. Jam Hispanos non est quod Compiler nobis Evangelicis in Imperio depingat; consilia eorum, actiones, ad Monarchiam tendentia desideria & molimina per totam Germaniam percrebuerunt: nec his immorari operæpretium est. Ex superius autem deductis Evangelicus Lector facilè colligit, quam fragilis contra peregrinum dominatum cautio sit, ante deducta à Compilatore nostro, quam vocat, sinceratio. Nam me hercle Nun-

tius Pontificius Viennæ in sua ad Patrem Hyacinthum 20. Octob. anno 1621 data Epistola nulla circuitione usus est, ut noster Compilator hic facit, sed disertè ac rotundè expressit, quo in Imperio res evasuræ sint, *occupato videlicet Palatinatu nec Protestantes Hollandis, nec Hollandos Protestantibus succurrere posse: Hispanum tum Dominum ac patrum Belgij, Cæsarem vero Germaniæ futurum esse.* Certè nulla circuitione usus est. Nam hic Parallelum Nuntius instituit Regiminis sive Dominatus Hispanici in Belgio & Regiminis Cæsarei in Germania. Hic protestamur, de Cæsarea nos Majestate nihil sinistrè præsumtuos, credituros potius, eidem Parallelum istud Caraffæ non probatum iri. Quia vero in libro hoc Bavarico tot summi Principes, tot boni viri, non de plebe, sed honestissimi, tam acerbè diffamantur ac accusantur, nec nobis pro libertate Germanica vitio verti posse confidimus, si, quod facimus, contra librum illum defendamus honorem innocentium, causæque justitiam toti Orbi manifestemus. Nunc ex superius positis Nuntij Caraffæ verbis, tale quis, si velit, elicere posset argumentum: Rex Hispaniarum in Belgio despoticè & jure hæreditario dominatur; Ergo & Imperium in Germania despoticum erit & hæreditarium. Ratio consequentiæ est, quia secundum Nuntium Caraffam hæc procedunt à pari & sunt parallela. Ast Cæsarei fortè Consiliarij & Ministri hoc Caraffæ axioma & illationem parum, si modo verum conjicimus, sunt probaturi: quod scilicet tempus declarabit &c. Porro Compilator, Non ita est, inquit, quod Protestantes sibi à Papa & violenta Papatus introductione metuant. Illius vero responsionis, quæ Verospio Nuntio Pontificis extraordinario Viennæ, Mense Feb. 1622. tradita est, Compositor expresse statim initio, Papam ait rationibus perquam sanè arduis permotum à Cæsare flagitasse, *ut honorem, titulum atque dignitatem Electoralem proscripto Palatino jam ademptam, ad Religionem in Imperio stabiliendam in Sereniss. Bavaria Ducem citra moram transferret;* addit deinde, *in eum ipsum scopum* (nempe ad Religionem Romanam in Imperio stabiliendam) *Imperialem quoque providentiam collimasse &c.* Qua vero ratione modoque Romano-Catholica Religio in Imperio stabiliri, hoc est, ulterius propagari potest, quam vel totali Evangelicorum statuum oppressione & subjugatione, aut per reductionem ad cultum & obedientiam sedis Romanæ: vel ad minimum, quando vi armata & metu incusso Protestantes eo rediguntur, ut bona Ecclesiastica omnia Romanensibus restituere cogantur? Et sanè responsi illius contextor
 longè

longè progreditur, dum adeo perspicue adserit, Cæsaream Majestatem eundem prorsus cum Papa scopum habere, quod ut non libenter credimus, ita auctori illius responsi excusandum, si potest, relinquimus. Non minus quam Consiliarijs & scribis Cæsareis hoc onus imcūbit, quomodo illum locum interpretaturi sint, qui insertus est litteris Latinis ad D. Balthasarem de Zuniga scriptis, Et in quibus flosculi præcipui & axiomata è Schioppij Classico belli sacri deprompti sunt. Verba loci hæc sunt: *Per Electoratus Palatini translationem in Bavaria Ducem, Catholicam rem nimium augescere, &c.* Sanè augescere re Catholica, necesse est rem Evangelicam decrefcere. Per quæ ipsa Compilatoris nostri jactata sinceratio prorsus corrui, quod Evangelicis nimirum à Papatu nihil periculi metuendum sit. Verum & illi & Compilator noster hanc litem inter se cõponant: si fortè æquivocationis beneficio elabi possint.

C A P. XI.

Cito admodum Vnionis ararium decrevisse, ejusque res clam admodum vacillasse, sed ab Vnitis eas externa jactatione inimensum elatas fuisse.

INFORMATIO ET RESPONSI.

AD hanc thesin probandam Compilator Cancellarij Heidelbergensis ad Plessenum Epistolam allegat p. 201. Passim etiam alibi unitorum egestatem perfodit. Immo Theonestus Cogmandolus (qui in hanc Cancellariam Bavàricam Commentarium contexere adgressus est, sed quem justus Justinopolitanus in Mystero Iniquitatis pro merito excepit, solideque refutavit) Unitos omnino egenos & decoctores indigetare non erubuit. Primum itaque continuandos cottidiè sumtus bellicos Unitis graviores fuisse, quis justè miretur? Aut quis ille est, qui bellum pecuniæ barathrum esse ignoret? Præcipuus quidam Regis Galliarum Consiliarius apud Thuanum l. 49. Hist. *Raro quisquam, inquit, tam bene rationum suarum calculum in bello gerendo, quin sumtus omnem prudentiam ac spem superent.* Ne hoc soli uniti experti sunt, ipsi potenti ac diviti admodum Hispaniarum Regi idem sæpius contigisse memi-

meminimus. Quin hoc ipso tempore tanta pecuniæ inopia laborat Hispania, Mediolanum & Neapolis, ut in statu Mediolanensi templa omnia auro, argento, aliove pretioso ornatu ad sustentationem militis spoliata, adeoque eo loci res fuerint, ut idem in Hispania & Regno Neapolitano suscipiendum esse dicatur. Quantum etiam argenti, rei tormentariæ, aliarumque rerum necessariarum Ligistis, Electori imprimis Moguntino & federis Rhenani socijs supersit, benignus Lector ex querula Electoris Moguntini ad Licentiati Rihelij Legati Bavarici propositionem responsione, litteris item ad Archi-Ducem Leopoldum datis (quæ utraque in repetito & auctiori Prodromo inveniet) cognoscere non gravabitur. Quod etiam illi toties jaçtati Monacenses Thefauri vel penitus omnino vel ad fundum usque jam exhausti sint, hoc fanè Epistolum Ducis Bavarici, de dato Monachij 9. Nov. 1621. ad Electorem Colonensem, liquidissimè & in littera, quod ajunt, demonstrat, in quo rotunde fatetur, jam sua se oppignorare coactum fuisse. Hoc ipso tempore Dux Baviaræ à privatis civibus Norimbergæ pecuniam mutuo sumsit, particulatim & summis fanè exiguis. Similiter Episcopus Herbipolensis. Dudum enim coacervati ab Episcopo Julio aurei nummi disparuisse dicuntur. Ex quibus apparet, non habere Ligistas, quæ Unitis, quantum quidem pecuniæ & requisitorum belli abundantiam concernit, objiciant. Ac facilè quidem, si quis vellet Compilatoris aut Cogmandoli morem imitari, non minus scopticè & contemptim, ut illi de unitis solent, posset ligistis, maximè si de singulis individuis dicendum esset, egestatem exprobrare & penuriam. Sed hisce movendis quavis causæ satis abundè esset, nunc superfedebitur.

CAP. XII.

Enarrationum ac causarum impellentium, quibus unitorum quisque suo loco, ut unioni se associaret, motus fuerit.

Pag. 1.2. & seq. in secundo membro principali.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

AN uniti omnes & singuli has Bavarici scriptoris adsertiones probaturi, nec virulentum aculeum sibi, etsi relinquatur toti posteritati infixum,

infixum, exempturi sint, ipsi videlicet habent quod apud se perpendant. Verum in genere & ad commune veritatis patrocinium Lector celandus haut est, Unitis profus evenire, quod illo Livij dicto proditum est: *Communis metus optimum Concordiae vinculum*. Communis quippe metus & commune periculum coire illos coëgit, quum aliud nullum superesset medium, cursum & impetum Bavaricæ executionis, quæ auspiciatū adeo Dona werdæ principium nacta fuerat, infringendi. Hinc Monachij Elector Palatinus & Unitorum nonnulli alij in tantum odium incurrerunt, quod Bavarici censuerunt, hunc, ut ita dicamus, syncretismum & conjunctionem ab illis præcipuè diligentius promotam fuisse.

Ac si res rectè perpendatur, ipsi adeo Saxoniae inferioris & plures Evangelici status alij Unitis acceptum tulerunt, quod à quindecim hactenus & pluribus annis quiete & securitate aliqua ipsis frui concessum fuerit. Nam Romano-Catholici contra Unitos, tanquam proximos tela sua & consilia direxerunt. Quare & in Provincijs Germaniae superioribus, ubi Pontificij ad Danubium, Rhenum, Mœnum, Mosellam, cunctas vires suas in propinquo habuerunt, res primum in nervum erupit, & ad arma pervenit: præteritis vel sepositis potius utriusque Saxoniae statibus. Nunc enim postquam Ligistæ & Hispani Palatinatu potiti, etiam Rheno à Basilea Vesaliam usque incumbunt, firmatis præsidio militari commodioribus locis, etiam ad Salam, Vesurgim, & Albim signa sua derigere incipiunt.

C A P. XIII.

Spiritum Calvinianum, consortis impatientem, ubi vis rerum potiri & dominari velle, omnis diffidentia, turba, & seditionis motorem ac impulsorem esse.

Pag. 7. 8. 9. & seq. in 2. membro princ.

INFORMATIO ET RESPONSIO.

Primo, per totam Cancellariam Bavarico-Anhaltinam, præsertim in secundo membro principali, complures viros in Imperio honestissimos,

G

stissimos,

stissimos, qui ore & corde Augustanam Confessionem amplectuntur, sub odiosissimo Calvinistarum nomine Compilator quam maximè gravat. Secundò Unitos omnes Calvinistas vocat, deque ejus judicio Comes quoque Hohenloëcensis Calvinista est. Tertio Compilatori Calvinistæ ij omnes sunt, quotquot Episcopatus aut bona Ecclesiastica inde à constitutione pacis religiosæ acquisiverunt, aut per Lutheranos capitulares Episcopi & Administratores electi aut postulati sunt. Quartò omnes, qui multitudinem suffragiorum in Comitijs, sive in pecuniarijs, sive in Religionis negotijs indistinctè non admittunt. Quintò omnes, qui de administratione justitiæ tam in Aula Imperiali, quam judicio Cameræ conqueruntur. Sextò omnes, qui de libertate Imperij & statuum à majoribus acquisita quidquam in Comitijs aut alijs conventibus monere, aut proponere audent. Septimò omnes, qui Mundi cursum, quæque extra Imperium, veluti in Italia, Constanti-nopoli & Hungaria aguntur, cognoscere student, ne omnia scilicet fi-de implicita, uti loquuntur, credere cogantur, quæ illis in Comitijs a-lijque conventibus à nonnullis tantum non magistraliter præcipiun-tur, inculcantur, persuadentur. Et hoc quidem nomine potissimum Palatinis succensent, & Compilator quidem ipsis hanc sollicitudinem pro gravi excessu & enormi crimine exprobrat, quod quandoq; de re-bus in Italia alibique occurrentibus certiores relationem & notitiam consequuti fuerint. Quod eo mirum est magis, quum constet, Du-cem etiam Bavariæ suos habere emissarios, & crebras relationes, maxi-mè ex Anglia per Anglos, tam Monachij, quam alibi commorantes. Sa-tis quippe ex Panegyrico Urbani Freidenreich videre est, Duci Bavariæ, quam exigua Bohemici negotij bellici cura in Anglia futura esset, longè fuisse exploratissimum, ut expeditionis suæ in Austriam superiorem, posteaque in Bohemiam, rationes melius inire potuerit. Idem in E-pistola Ducis Bavariæ ad patrem Richardum Blondum Anglum Jesui-tam vel ad litteram legitur. Ejus sub finem hæc sunt verba: *Interim R. V. pergat nos de ijs certiores facere, quorum notitiam censet ad Religionis Eccle-sia Catholica bonum tuendum promovendumque conducere. Sic enim & nobis pergratum faciet, & mercede dignum præstabit Deo officium &c. Ex Novo-foro in superiori Palatinatu 20. Octob. 1621. R. V. addictus Maximilianus.* Informatio, quam Dux Bavariæ ab hoc Vice-Provinciali Angliæ petit, non profecto est de rebus scholasticis aut Anglicis Jesuitarum collegijs & seminarijs (de quibus Rector propriè societatis Monachiensis cer-tior

rior reddendus) sed eo directa, ut intentio Magnæ Britanniae Regis & inclinatio ad defensionem reliquæ in inferiori Palatinatu portionis exploretur, ut secundum illam, tanquam ad cynosuram, Dux Bavariae in occupatione eiusdem Palatinatus eo citius progredi possit. Hæc enim per Jesuitas Anglos omnium optimè cognoscuntur, quum illi manè norint, quæ vesperi in secretiori Regis cubiculo peraguntur, norint, inquam, non tantum quæ agat Rex, sed & quid acturus sit. Unde etiam Romæ degentes Angli Jesuitæ suas, quas singulis septimanis ex Anglia accipiunt, litteras ipsi Papæ offerre solent, sicut Romæ secretissima quæque ex Anglia hac ratione adeo comperta sint, ut nemo non obstupescat. ↗

¶ Quum itaque Bavariae Dux, & ipse Papa, eo quem diximus modo cuncta Regis Britanniarum, aliorumque procul dubio Euangelicorum principum, secreta tantopere explorare laborent, ecquâ fronte Compiler Palatinis aliisque tantopere exprobrare, & pro delicto contra Imperium perpetrato imputare potest, quod ipsi quoque rerum, quæ in mundo geruntur, notitiam aliquam consequi studuerunt? Post hæc videre volupe est, ut Compiler pag. 20. & seqq. calore disputandi & ferventi contra Calvinistas odio se abripi patiatur, tantum ut Electorem Palatinum aliosque gravet, illisque tribuat quæ ne per somnium in mentem venerunt, sed quæ omnia ab exteris eorumque ministris zelotis Romano-Catholicis contra Imperium originem ceperunt, acta & peracta fuerunt. Nam motus illi, ad perniciem communem conflata in Rhætia turbæ, per Papam Paulum V, odio & vindicta in Venetos studio, & ut ex illis horum interitus acceleretur, concitata, postea à Ministris Hispanicis continuata, & demum in præsentibus hæc extremitates deducti sunt. Nuperum sanè in Galliis intestinum & civile bellum Protestantes non inchoarunt, sed in novo Consilio Conscientiæ Parisiis illud decretum, Roma persuasum & subministrato fomento accensum est, quod notorium in tota Gallia, ac voto insuper cuiusdam Jesuitæ, quod in Consilio protulit, probari potest. Cur vero Regis Galliarum à matre dissensionem Calvinistis attribuit, & ex eo obliquè Unitos pungit gravatque? Pueri qui in Galliis in plateis discursitant, originem dissensionis illius decantant, odium nimirum, æmulationem & diffidentiam inter Reginam viduam, huicque adherentes, ac inter dominum de Luines & huius affeclas. Quid rei Calvinistis cum bello in foro Julii gesto, quod sequela fuit litigij propter Vicos

cochos inter Austriacos & Venetos exorti? An Connestablius Ledigarius bellum Montisferratense promoverit, non usq; adeo comperitum est: Ipse sicubi opus se defensurus est. Uniti, utpote non sollicitati, nec suasere illud nec dissuasere. Qua de causa & qua occasione Sabaudia Ducis ad conscriptionem peditatus Germanici gratificatum fuerit, superius primo capite deductum est. 7

Pag. 21. in secundo membro adfirmat, de Zwinglio-Calvinistarum Helvetiorum ope & accessu ne dubitatum quidem fuisse. Quam hic rem acu tetigerit, docuit experientia. Pagi quippe Helvetici Unitis ne unicum quidem militem misere unquam. Pag. 23. in secundo membro dicit, Calvinianum Spiritum Bohemos docuisse primum admove-re arietem, utque de fenestra proceres præcipitando, sclopos hostiliter exonerando, & ad arma conclamando, telam illam ordirentur. Responsio: Hæc fundamenti omnis & rationis sunt expertia. Illa enim præcipitatione per fenestram præmeditati nihil factum est: Sed certum quum Bohemi in conclavi captandis consiliis destinato Directores & Officiarios regni adirent, talem processum ab ijs minimè fuisse decretum, sed directorum, Martinizij præsertim minas spirantia verba, indignitatè rei, justissimum dolorem, patientiam sæpius læsam, & primos motus, (qui secundum Philosophos non sunt in nostra potestate) illos abripuisse. Quo ergo pacto Bohemi ab Unitis & Calvinistis ad hæc, ut Compiler adfirmat, instituti instigatique fuerunt? Pag. 37. in 2. membro, ut & aliis libri in locis, Compiler civitatibus Unitis cauda vulpina blanditur, demonstraturus, maiorem Unionis molem & onus illis solis propemodum incubuisse, adeoque leoninam quasi societatem cum illis status superiores coluisse. Sed illi scilicet, quod iis, qui in aliena Republ. volunt esse curiosi, oculati & acuti, evenit. Licet enim ipsas Unionis rationes manibus teneat, illas tamen non satis intelligit, nec adsequitur, quæ ratio fuerit unius alteriusve ærarii, quæ diversa erant Norimbergæ & Heidelbergæ, sed gravissime impingit, ut Lector pluribus videbit ex Mysterio iniquitatis justi Justinopolitani confid. XXI. Melius sanè civitates nosse debebat, nec usque adeo simplices putare, quibus tam parum insit mentis, ut in rationibus pecuniariis se defraudari patiantur. Pag. 6. in 2. membro, carpit Compiler Unitos propter auxilia in causa Juliacensi præstita. Quod quidem omisisset consultius. Vivunt enim hodieque complures superioris inferiorisq; subsellii homines, qui rebus illis interfuerunt, illarum-
que

que exactissimam habent notitiam. Unitorum intentio ex edito tunc publico scripto omnibus innotuit. Inopinatus, isq; clandestinus Archiducis Leopoldi Juliacum adventus, urbis & propugnaculi primarii in tota regione occupatio, in Imperio & vicinis adeo suspecta erant, ut præter Unitos, Reges quoq; Gallia & Magnæ Britannia, tum & potentissimi confederati Belgii Ordines, sua haut parum interesse censentes, obligatos se esse judicarent, ut proximis hæredibus, qui ex privilegio Caroli V. fundatum liquidumque jus habebant, auxiliarem manum porrigerent. Ac norit Compilator, etiamnum protocollum in promptu esse, & exhiberi posse, quod in curia tunc Cæsaris Aulica collectum fuit; in quo votis consentientibus conclusum, Provincias Juliacenses Imperio apertas ac devolutas, Cæsarique jus esse ut illas sibi vindicaret. Scripsisse etiam Pragam tunc Dusselopagi residentem Cæsaris Commissarium Johannem Richardum à Schœnburg bellicum præfectum, serio monentem, ne vel ideo Provinciæ Juliacenses è manibus dimitterentur, quod omnibus illis, quæ Austriaci in Hungaria possideant, locupletiores melioresque longe sint. Ac hæc quidem ad informandum de auxilio Juliacensi Lectorem. J Pag. 41. & seq. in secundo membro ait Compilator, nidum pro Hollandis Mulhemii in fraudem Colonensium privilegiorum ædificatum fuisse. Sed hic egregiè dissimulat, quod Episcopus Spirensis insigne fortissimumque munimentum, quod ille ceu jugum Urbi Spirensi imposuit, cum summo urbis periculo & privilegiorum detrimento (nec ab eiusmodi ausis ullæ Episcopum Protestationes dimovere potuerunt) tum etiam non minus ad æmulationem Palatinatus Electoralis, & in præjudicium viæ Regiæ, in qua jus salvi conductus eidem competit, Udenhemij exstruxerit.

[Pag. 42. in secundo membro vers. *Wan der Vnkosten* &c. promittit, si impensæ urbis Dona werdæ causa factæ restituatur, compositam rem fore. Sed hoc nihil aliud est, quam hominibus illudere. Novit enim probè, sublimioris gradus Evangelicos status hanc sibi & posteritati suæ contumeliam nunquam illaturos, ut has impensas restituant, præsertim quum notum sit, quomodo in quæstura Monachiensi ejusmodi in casibus subduci soleant rationes. Aliquatenus id idem olim experti sunt Ligistæ. Sed melius adhuc experientur, & caput procul dubio scabent, quando finales rationes inspexerint. Civitates quoque Imperiales hoc onus subterfugient. Hoc enim nihil aliud agerent, quam

ut suo jumento malum sibi accerferent, si Ducis Bavariæ loculos bello & impensis in acquisitionem Pilei Electoralis Palatini factis (ut ex allegatis ad Coloniensem litteris superius memoravimus) exhaustos, implere rursus fatagerent, quo vice gratiarum actionis proxima in omnes & singulas exsequutio possit esse expeditior. Interea tamen miseri illi urbis Evangelicæ Cives omni libertate, tam quo ad terrena bona quam libertate corporis & conscientiarum spoliati, ab hominibus omnibus derelicti permanent. Quid illis profuit publica Cæsaris Rudolphi Anno 1609. promulgata declaratio, qua extra proscriptionem, extra omnem inclementiam esse Dona Werdam, ac in gratiam Cæsaris penitus receptam pronunciavit? Quid miseros cives intercessio illa ad Ducem Bavariæ juvit, quam illis Electorale Collegium, ac Ecclesiastici Electores ipsi (quo Saxoni & Evangelicorum oculis glaucoma obducerent) in Electorali conventu Norimbergæ anno 1611. impertiverunt, petentes ne cives Dona Werdenses contra pacem religiosam gravarentur? *ὁ δὲ γέρων*: Quoniam Dux Bavariæ ex secretiori, quam cum Ecclesiasticis Electoribus habebat, tabula, probè norat, qualis litterarum penes Ecclesiasticos in puncto pacis religiosæ intellectus, quæ interpretatio esset. Sic æquè ut prius in acerbissimo statu misera urbs relinquitur. Sperandum tamen, tandem illam, veritatem dicti experturam esse, *Quod quando duplicantur lateres, tunc venit Moses*. Prout nec dubium ullum est, deficiente omni auxilio humano, tandem tamen justitiam divinæ Nemesis suo tempore vindictam suam ostensuram esse.

Postquam nunc Compiler librum suum undique & undiq; mentione Calvinistici Spiritus implevit, eum etiam vivis, si Dis placet, coloribus depinxit, Lector fortè mirari posset, eccur Jesuiticus Spiritus, qui summum apud Romano-Catholicos honoris apicem obtinet, silentio prætermisus sit? Quapropter ne Jesuiticus Genius debito sibi testimonio & encomio fraudetur, Jesuitis coram viris doctis & gravibus (sic enim à Mariana in libro de Institutione Regis, Moguntiaci permissu superiorum impresso, appellitantur) nihil contra jus & æquum detrahatur; pauca etiam de Jesuitico illo Spiritu Lectori communicabimus. Jesuitæ post conclusionem & publicationem Concilii Tridentini, ut possessionem suam in Germania stabilirent, omnibus viribus laborarunt, ac quinquaginta & aliquot annorum spatio, inde videlicet ab anno 1563. adeo excrevit illorum societas, ut eorum in Germania & Belgio nunc ultra 2423. numerentur: sic testante ipso Adamo
Contzen

Contzen, Jesuita Moguntino, in disceptatione de secretis societatis Jesu. Quibus quidem promovendis haut parum tunc zelus Pij V. calidissimi fervidissimique Pontificis profuit: qui Ecclesiasticos in Imperio in ordinem redigere, ab Electoribus aliisque Episcopis institutionem Synodorum Diœcesanarum, introductionem & observationem Concilii Tridentini extorquere adgressus est. Verum aliquot ex dictis Electoribus aliisque Episcopis Germaniæ moram nectentes, singulari hic prudentia & moderatione (ad declinandam facilius Protestantium diffidentiam) usi sunt. Inter quos Daniel & Wolfgangus Moguntini Electores haut posteriores erant, qui non tantum in consiliis, præfecturis, ministeriis aulicis, sed circa personam propriam, inq; cubiculo privato Evangelicæ religioni addictos fovere non reformidaverunt. Similiter & alii Episcopi & prælati eodem tempore Ministros Evangelicos sine omni conscientiæ scrupulo aluerunt, quod in tractu Rhenano, & Franconia notorium est &c. Ac tunc quidem temporis in conventibus collegialibus Circulorum aliisque inter quatuor Electores Rhenanos institutis amicè, tranquillè, prorsusque fideliter ultro citroque peracta sunt omnia. Quin Electores etiam Ecclesiastici cum Electore Palatino, Bipontino Duce, Hassiæ Landtgravio, aliisque finitimis Evangelicis, non habito Religionis respectu, bonam omnino vicinitatem & correspondentiæ coluere amicitiam. Cujus causa unica est, quod iidem Electores Ecclesiastici, consilarii eorum, & administri, non è Jesuitarum ludò, sed priscorum candidorumque Germanorum prodierant. Nunc vero, quum à Romano-Catholicis, officiis omnib⁹, sive Ecclesiasticis sive secularibus, Jesuitarum discipuli adhibeantur, directio insuper in comitiis Circulorum aliisque conventibus, ut & domi in curia, foris in præfecturis provinciarū, illi hominum generi (qui à Jesuitis, à quibus etiam ad munera tanquam illorum creaturæ promoventur, dependent, ac exsequutionem Concilii Tridentini extirpationemque Lutheranorum pectori infixam gerunt, ore licet aliud, quicquid velint, dicant) committitur, mirum non est, nullum omnino apud Electorem Moguntinum aliosve Evangelicum consiliarium, præfectum, Equitum ductorē, Cubicularium, aut alium ministrum, ut quondam, inveniri. Quæ quidem mutationes indeque erumpentes effectus, exacerbatus puta in Evangelicos animus, variæ innovationes, & ad jurisdictionem Papalem, pace religiosa suspensam, reducendam molitiones, cum similibus, Jesuitico

genio

genio & zelo jure meritoque acceptæ feruntur. Nec injuria defunctus Saxoniae Elector occasionem inde dicendi arripuit; scire se velle, cum Catholicis antiquæ notæ, an vero cum Jesuita-Catholicis res sibi futura esset.

¶ Hæc igitur sinceris merito Evangelicis omnibus, plurimis præsertim in Circulo superioris & inferioris Saxoniae viris bonis & magnis, quibus Bavaro-Anhaltina Cancellaria in delitijs hæctenus fuit, ansam præbere debent, ut oculos aperiant, seduloque præcaveant, ne dum nescio quæ Politica secreta deprehensuros se arbitrantur, secundum vetus verbum pro Thesauro carbones inveniant. Libri quippe istius, ut superius deduximus, unicus ille scopus est, ut Evangelicos, bonos alioquin viros, per varia Jesuitarum artificia, ac paralogismos seducat, & contra fidei Religionisque socios candidos bonosque patriæ cives modis omnibus concitet. Nunc ex istorum bonorum civium consilijs, quibus solus amor libertatis & dignitatis communis patriæ scaturiginem aperuit, Compiler atrociam ac publica delicta, contra Cæsares, contra Imperium, contra leges Imperij fabricat: sed sine omni ratione ac fundamento. Esto enim, inter venerit fortè aliquis excessus, admissusque sit aliquis error, notum tamen est, jura in ejusmodi casibus quemlibet ex levissima causa à dolo malo, sine quo talia delicta committi non possunt, excusare. Præterea promissiones, sincerationes & declarationes Romano-Catholicorum admodum fallaces & lubricæ sunt, ut ex superius dictis patuit. Nam & salvi conductus tabulæ, Weteravicæ, Rhenanæ, Francicæ nobilitati & aliis concessæ, pacta item conventa cum Comitissa Hanoviensi, aliisque Comitibus, transactiones denique, Ulmensis cum Unitis, Asschaffenburgensis cum civitatibus, Moguntina cum Marchione Anspacensi & Duce Wirtembergico, initæ, tam accuratè, scilicet, servantur, ut in nupero conventu Rarisbonensi Cæsarea Majestas à gravatis statibus & civitatibus cottidianis querelis & continuis supplicationibus defatigata fuerit. In summa, quales exceptiones, quæque effugia contra Asschaffenburgensem transactionem allegentur, licet Lector videat in litteris Saxoniae Electoris ad Moguntinum Electorem, & Ludovicum Hassiæ Landgravium 30. Octob. 1622. scriptis. Dux Bavaricæ, ut omnes norunt, Ulmæ cum Unitis pacem pepigit, in illa Palatinatum expresse comprehendit, sub verbo fidei & honoris (quæ promissio juxta traditionem ^{ICtorum} corporali juramento æquipollet) pollicentis, Palatinatum nu-
latenus,

latenus, nec suis nec Pontificiæ Ligæ copijs aggressum iri. Nunc vero postea, quam contra sancta illa pacta conuenta, superiorem & inferiorem Palatinatum hostiliter adortus occupavit, hanc ferunt Monachij excusationem inventam: Cæsarem semper excipi aut exceptum intelligi, mutatam etiam inde à declaratione banni causæ conditionem esse. Sed quam frivola hæc inventio est? Nam Bavaricus ipse Cancellarius supremus in illo tractatu Ulmensi adseruit, ne quidem exceptionem locum habituram esse contra transactionem Ulmensem, id quod & Dux Angolesimensis & cæteri è Gallia Legati qui transactionis illius & arbitri & adjuutores fuerunt, testari poterunt. Quod si hoc effugium ad eludendam præmeditatam, tot clausulis bene munitam, omnibusque absolutam numeris transactionem, usurpatur: quid tandem sincerationibus verbalibus & ambiguis declarationibus, ut Delphici instar gladij esse possint, fiet, quibus Romanensium libri, litteræ, & legatorum propositiones ad nauseam usque turgent? Quam facilè illæ per subauditos intellectus, & mentales reservationes ex doctrina Jesuitarum (quemadmodum Halæ olim Saxonum seniore Landgravium junior Granvellanus fefellit) perverti, limitari, extendi & glossari possunt? Plura in hanc rem suppetunt exempla. Quum anno 1622. tempore hyberno omni intensione, Mansfeldicæ, Brunsvicenses & Bavaricæ copię conscriberentur, Evangelici simul principes aliquot & urbes in omnem eventum sibi ad sui defensionem de idoneo milite prospicerent, Bavaricæ Dux nescio quid sibi mali præfagiens, supremum Cancellarium extemplo Stutgardiam ablegavit, perque eundem Ducem Wirtembergico sollicitè admodum & operosè proposuit, quanta esset, infausta arma deponendi, serioque de inducijs & pace cogitandi necessitas: se aliud nihil, quam æquam omnis desiderij compositionem in votis optatisque habere, proindeque à Duce Wirtembergico, ut hoc laudabile & salutare opus, quod possset, pro viribus promoveret, modis omnibus contendere. Ast quum, ut omnium rerum, præcipuè vero in bello, vicissitudo est, paulo post fortuna variasset, & Hispaniac Bavari in Palatinatu prævalerent cæteris, tum ilico altum Bavari de pace silentium: Immo in Italia, maxime Romæ, molitiones priores vehementius repetitæ, atque à pontifice indefinenter efflagitatum, ut Ducem Bavaricæ ad Electoratum eveheret. Quum postea urbs quoque Heidelbergensis vili sanè modo in Generalis Tyllij potestatem venisset, Dux idem Bavaricæ celeberrimam Bibliothecam Cardinali Ludovico

Episcopus

H

doviso

dovisio dono inisit, ad quam avehendam Leo natione Græcus (super-
 intendens, ut referunt, bibliothecæ Vaticanæ) delegatus fuit. Quo ma-
 gnifico munere, Dux Baviaræ plus etiam favoris & promotionis ad E-
 lectoratum Palatinum à Collegio Cardinalium se impetraturum con-
 fidit. Interim Comes Tyllius Cæsareæ Majestatis Generalis, exerci-
 tus ejus Cæsareæ Majestatis exercitus audit, quamvis vix unicus miles
 sub ejus disciplina Cæsareæ Majestatis mereatur stipendia. In rei po-
 titius veritate est & merito nominatur exercitus ille Ligistarum exerci-
 tus, quem hoc etiam nomine Hispaniarum Rex in recentibus ad In-
 fantem litteris ita indiget, dum inquit; *Las armas de la Liga Catholica,*
que schallan en el Palatinado inferior: hoc est, Exercitus Liga Catholica, qui est
in Palatinatu inferiori. [Magna adhuc in pluribus rebus apud Pontifi-
 cios occurrit contrarietas, ingens inter verba eorum gestusque exteri-
 ores & inter interiores cogitationes, adfectiones, inclinationesque dis-
 crimen. Exempli causa: Ecquis ille est qui ignoret, quanto Elector
 Saxoniarum (si speciem externam moresque exteriores adspiciat) à Ro-
 mano-Catholicis in honore & respectu habeatur? Sed quam contem-
 tum de eodem Caraffa Nuntius Pontificius scribit in litteris 20. Octob.
 anno 1620. ad Episcopum Patras Nuntium Bruxellensem datis? Ni-
 mirum, *Che non è Principe di spirito, nè forse tali, che deva gran fatto temerti*
di lui: Non esse Saxonem Principem magni animi, nec eius vires tales, ut multum
illa extimescenda sint &c. Nuntius ille, qui Electorem Saxoniarum nec præ-
 fens vidit, multo minus cum eodem umquam conversatus est, scribit,
 non è proprio cerebro, sed procul dubio accepta ab illis, qui Saxoniarum
 Electorem familiariter norunt, qui cum eo conversati, sæpius actiones
 ejus, potentiam, apparatus & nervum bellicum penitus perspexerunt.
 Qui vero illi sint, qui aliunde Dresdam sub specie magnæ amicitiae &
 observantiae, in effectu autem ad expiscandum & explorandum vel
 ablegantur, vel sibi ipsis aliquem itineris prætextum comminiscuntur,
 postea audita ijs in locis, unde Nuntio illa communicari certum est, re-
 ferunt, nullibi melius, quam Dresdæ divinare licebit. Sanè ex his ipsis
 clarissimè perspicitur, quam mira judicia clam & secreto à Catholicis
 de Electore Saxoniarum, qui longe meliora de illis sperat, ferri soleant. Ac
 licet Compiler etiam noster in Cancellaria sua singularem admo-
 dum devotionem & Bavaricum cultum erga Electorem Saxoniarum ubi-
 que præ se ferat, diversa tamen ac contraria planè Principis ejus senio-
 ris Guilhelmi Ducis Baviarum professio est in litteris, quas ad filium suum
 Episcopum

Episcopum Colonensem 9. Nov. 1621. dedit; nimirum suo iudicio Saxoni nimium honoris & respectus tribui: profus ut animus & affectio interna cum verbis minime omnium conveniat. Sed bonus scilicet senex quodammodo nobis excusandus est, quum amor eum paternus erga primogenitum, Ducem Maximilianum, & impatientia tardioris progressus in negotio translationis (Electoralis nempe Palatinatus) ita abriperit. Ubi tamen alia adhuc contrarietas, aut contradictio in sincerationibus Bavaricis notanda venit. Namque in Bavarica Apologia ad interceptas quasdam litteras adfirmat scriptor (id est, secundum opinionem multorum, Compiler Cancellariae Bavaro-Anhaltinae) Ducem Bavariae in hisce turbis solum atq; unice bonum publicum pro scopo sibi proposuisse. Quantum vero privati, hoc est, pilei Electoralis Palatini desiderium & proprii interesse cura intervenerit, ex citatis litteris clarissimum est, in quibus impatientia adeo senem superat, ut eam ob causam Saxoni sit infensior. Quod idem ulterius ex litteris Nuntij Pontificij de dato Viennae 20. Octob. anno 1622. patet, in quibus expresse habetur, Ducem Bavariae ad Caesaream Majestatem perscripsisse, totum Palatinatum superiorem in potestatem Caesareae Majestatis redactum a se esse, quare eo fidelissimi officij genere se pro meritum, ut vicissim, quod sibi promissum esset (Electorum intelligit) servaretur. Super hoc Caesaream Majestatem vota consiliariorum collegisse, quae uno ore (sic formalia habent) concluderint, omnino hoc aequum esse. Sic itaque quilibet perspicit, quam bella inter verba & sincerationes Romano-Catholicorum & inter cogitationes & petitorum ipsorum sit harmonia & consensus.

Ex quibus omnibus haecenus enarratis, ipse Lector, ni abripiendum se affectibus dederit, facile concludere potest, Compilerem terminos in suo scripto longe excessisse, in eo potissimum, quum salutaria consilia illa, propositiones & tractatus, qui omnes tantum conservationem Religionis Evangelicae & libertatis Imperij, & praecipue Germaniae, & denique ad amolitionem haereditariae successionis & servitutis, tanquam ad scopum principalem collimarunt, pro atrocissimis & publicis delictis contra Imperium commissis traducit. Igitur omnibus & singulis ab eo gravatis, cujuscunque status & conditionis sint, cuncta convenientia juris, & alia contra eum experiundi media publice hic reservata volumus. Pariter quoque prudentiores omnes & moderatiores, non parum, quantum conjicimus, mirabuntur, cur &

Compiler, Cogmandolus, Urbanus Freidenreich in Panegyrico, aliive, solum, quod infelicio rerum in Bohemia & Palatinatu Evangelicarum hactenus successus fuerit, tantos triumphos agant, tantas exultationes & júbila excitent, ac Electoralibus Palatinis consiliarijs, quasi minus prudenter res antea considerarint, omnem culpam impudent.

Primò enim quod res bellicas concernit, illarum inconstantem & lubricam esse faciem certum est, & ut axioma probatissimum habet, *Nusquam minus, quam in bello eventus respondere*. Sed ipsa belli particularia in specie, ejusque administrationem hic deducere longum nimis foret; Quin nec hujus, sed alius loci est. Rationes politicæ, quæ tam circa justitiam causæ quam circa possibilitatem considerandæ fuerunt, à pluribus eminentioris & inferioris status hominibus, tam Germanis, quam exteris adprobatae sunt, ut vix dubium adhuc ullum restet, quin causa Bohemica communis Evangelicorum causa sit. Quod vero iidem, qui defensionis partes in causa Bohemica susceperunt, scopum suum hactenus his proximis annis consequuti non sunt, quin parti etiam adversæ coacti cesserint, id tale profecto non est, unde firma conclusione possit elici; aut causam minus justam, aut consilijs imprudentioribus, imperitioribus, & improvidis male fuisse administratam. Firmæ enim adhuc manent veterum regulæ: *Non esse judicandum ex eventu*: Item, *Sæpe optime cogitata pessime cadere*. Paulus Foxius Henrici III. Galliarum Regis Consiliarius intimus, & ab experientia commendatissimus, prudenter admodum apud Thuanum lib. 49. Histor. *Vt res, inquit, humane, ac precipue eæ, quæ ad rem militarem spectant, fere à fortuna dependent: sic sæpe evenit, ut quæ maturè deliberata sunt, haut feliciter cadant; contra ut temeraria consilia prosperos successus nanciscantur: quo fit, ut vulgus quod res successu potius quam ratione metitur, ex sinistro eventu prudentissimum consilium damnet, idem temere susceptum propter felicem exitum laudet*. Et infra: *Non dissiteor, justam causam plerumque disparem successum sequi*. Annon & alij Reges & Principes & imperatores bellici in suis olim consilijs & expeditionibus adversam quandoque fortunam experti sunt? Numquid memoria excidit, quam facile immanis illa & invincibilis classis Iberica ante paucos annos tempore Elisabethæ Reginae Angliæ dissipata ac debellata fuerit? Quis vel tunc dixit, vel etiamnum dicere audeat, Consiliarios Hispanicos rem parum accuratè deliberasse atque ita culpam sustinuisse tanti accepti à Rege suo damni, eventumque præstare

stare debuisse? An vero & illius zeli memoria exturbata est, quo Philippus II. senior Hispaniarum Rex ad Coronam Gallicam post mortem Regis Henrici III. adspiravit, eo re jam deducta, ut Lutetiam Parisiorum suam urbem (*sa bonne ville de Paris*) appellare non dubitarit? Nihilominus ille postea cum contemptu & contumelia, accedente insuper multarum auri myriadum, quæ ad plurimum Electoratum emtionem suffecissent, jactura expulsus. Nec tamen rei culpam Hispanicis consiliariis imputatam fuisse auditum est unquam. Nonne pari ratione ante aliquot annos Regi Poloniae cum senatoribus Polonicis ex Suecia aufugiendum, regnumque à tergo, ut ajunt, in hunc diem relinquendum fuit? Quis tunc famosos libellos, & pasquillos sparsit, qui in cladem Bohemicam facti sunt innumeri, aut quis Polonicos consiliarios accusatos & in contemptum propterea adductos unquam percepit? Denique annon Maximilianus Archi-Dux ipse in Poloniae Regem à quibusdam proceribus electus paulo post à Polonis victus captusque est? Quis pasquillis affixis illi insultavit, atque afflicto afflictionem addidit? Recolenda hic sanè essent, quæ Paulus Æmilius apud Livium Decade 5. lib. 5. monet: *Exemplum insigne cernitis, inquit, mutationis rerum humanarum. Ideo in secundis rebus nihil in quemquam superbè ac violenter consulere decet, nec præsentem credere fortunam; quum, quid vesper ferat, incertum sit. Is demum vir erit, cuius animum nec prospera flatu suo efferet, nec adversa infringit.* Igitur *Ἐπιχαυρῆσαντες* illi merito considerare deberent; *Quod nondum omnium dierum sol occidit;* ut Rex ille ait apud Livium: *Et quod quondam etiam victis redit in præcordia virtus.*

Verum ut ad principalem de Spiritu Jesuitico articulum redeamus, hoc moniti reliquum est; Compilatorem quidem nostrum in secundo membro principali varia Calvinistis adfingere, sed nihil illa, quanta quanta dicat, ad res gestas Jesuitarum comparata esse; quales à Thuaño in Historijs, illo imprimis loco, ubi causas proscriptionis patrum societatis è Ditione Veneta enumerat, & ad posteritatem transmittit. Quibus hanc nos novam additionem, è litteris senatus civitatis Rigæ in Livonia ad Ducem Christophorum Radzivilium, Wittembergæ anno 1622. impressis depromptam adjiciemus: quod Jesuitæ nimirum Universalis Romanæ Reformationis aliquem in Livonia progressum fieri negarint, antequam Riga ad modum desolatarum civitatum vel oppidulorum Wolmar & Wenden devastata fuerit. Ex quo Jesuitarum singularis in Germaniam affectus perspicitur, *Vnum noris, omnes noris.*

noris. Non illos devastationes Provinciarum commovent, non clades publicæ, non miserorum subditorum interitus: quibus illud arridet: *Più tosto paëse ruinato, che paëse dannato: Desolata quam damnata provincia gratior est.* Hoc scilicet res ipsa in Gallijs, Germania, & Rhetia satis abundè oculis omnium subjicit. Perstringere Calvinistas pergit Compiler pag. 45. in toto membro, hac insimulatione, Imperatores, Electores, Principes, statusq; paci Religionis conformiter in mutua conjunctione vixisse, quoad Calvinistica novitas inciperet. Verum superius demonstratum est, innovationes & mutationes omnes solis Jesuitis unicè adscribendas esse.)

Pro conclusione Calvinistas verbis, sed re ipsa Unitos, maximam immo Protestantium partem, qui Unioni nunquam nomen dederunt, quatuor insimulationibus onerat. Prima ad verbum hæc est: Spiritus Calvinianus modo Romanorum Imperatori debitum honorem, jus & auctoritatem defert; mox ad externam tantum speciem & nudum nomen detorquet. Responsio: Compiler in generalibus hic immoratur, quæ simpliciter negantur. Quamprimum specialia allegare & probare conabitur, responsionem ut decet, relaturus est.) Altera est: Modo auferri Cæsari, & Imperialis Camerae judicio in paucis, mox in pluribus, & denique per consequentiam fere omnem jurisdictionem, in ijs causis, quæ inter utriusque Religionis status litigiosæ sunt. Responsio: Uniti neque Cæsareæ Majestati, neq; judicio Camerae ullam jurisdictionem auferre nituntur; sibi illud neque jus fasque esse norunt ipsi: solum orant & postulant, ut juxta ipsam Camerae ordinationem causarum & tribunalium discrimen integrum maneat, quæ ad Cameraam pertinent, ibidem decidantur, non vero omnes, ut nunc fieri amat, causæ ad judicium Cæsaris aulicum trahantur. Quo sanè Cæsareæ Majestatis superioritati & jurisdictioni nequidquam decerpitur. Sententiæ quippe tam Spiræ, quam in aula Cæsaris, nomine Cæsareæ Majestatis promulgantur; nec à dicta Camerae ordinatione, de qua inter Cæsaream Majestatem & status semel convenit, sine utriusque partis consensu vel latum unguem, quod ajunt, recedere licet. Ac summa oppido necessitas foret, in Comitibus Imperii tandem universi status articulum istum ritè proponi, ac matura deliberatione ab omnibus & singulis excuti, denique æquabiliter decidi.) Tertia inculpatio est: Calvinistas vel Unitos modo in quibusdam causis certum judicium sibi deponere, mox nullum prorsus admittere velle. Responsio: Uniti
vel

vel Calvinistæ usque adeo barbari non sunt, ut vel ignorent, vel non agnoscant, quod nec Domus nec civitas, multo minus Imperium Romanum sine justitia stare possit. Judicem minimè omnium dedignantur, modo is competens, non suspectus aut inimicus, aut etiam apertus hostis sit. Compiler sodes talem illis judicem in Imperio Romano his temporibus & moribus ostendat. ¶ Ut per exempla fiamus certiores, Camerale judicium, quod est Spire, intueamur: ubi constat, Romano-Catholicos Adseffores omnes, præsertim præsides in ludo Jesuitarum institutos, eorundem discipulos esse, ab ijs axioma & præceptum Pij V. (quod apud Hieronymum Catherinam in vita Pij V. legitur) *Omnia religione metienda esse*, inde à teneris imbibisse. Principalis Camerae directoris & judicis in Unitos & Protestantes alios affectio plusquam notoria est. Nec alia Consilii Cæsaris Aulici, eiusque præsidum ratio est. Ac licet nonnulli Adseffores Evangelici Spiræ unus etiam & alter fortè Consilarii Protestantes in consilio Aulico Imperiali admittantur, illud tamen pro forma potius fit, quam ut ex eo aliquid Evangelicis boni in rei veritate accedat: quum in effectu autoritas, directio & administratio justitiæ in fautorum Jesuiticorum & discipulorum, qui omnia Religione metiri ex Pontificis præcepto tenentur, manu, potestate arbitrioque permaneant. Quis itaque protestantibus suaserit, ut coram talibus iudicibus litigent? Quippe quum Zelotæ Romano-Catholici omnes, ex doctrina Pauli Windeckii, Ungerdorffii, Christiani Gotliebi, Schoppii, & aliorum, Protestantes pro talibus habeant, qui aura vitali indigni sint. Et qua tandem ratione conscientia suæ metuant, etiamsi contra Protestantem in processu cum Catholico judicent, eidemque facultates & fortunas, maximè vero controversam aliquam diœcesin Ecclesiasticam, aut decimas, aut Monasterium per sententiam auferant? Quum itaque naturali æquitati & sensui communi è diametro repugnet, cogere Protestantes, ut adeo suspectis iudicibus Romano-Catholicis se condemnandos sistant: Idcirco Rex Galliarum suis subditis Protestantibus *Les Chambres my partie, iudicia bipartita*, in iisq; utriusque Religionis confessores, Adseffores constituit, ut coram iis Protestantes tuto accipere jus & dare possint. Quin ipse Papa, intuitu Naturalis æquitatis, subditis suis in Comitatu Venaflinensi, quotquot Religionem reformatam profitentur, publico permissu in Gallica *Chambre my partie* Nemaufensi, processus juris introducendi & prosequendi liberam facultatem dedit: ut apud Thua-

Thuanum sub finem lib. 66. legimus. Quo itaque iure aut colore status in Imperio Romano-Catholici liberis statibus Evangelicis, in quos nequicquam illis competit potestatis, ea denegabunt quæ Galliarum Rex hæreditariis, Papa vero sedis Romanæ subditis, naturalis æquitatis intuitu indulgēt & concedunt? In summa sive huc sive illuc revertatur, nisi hic maior æqualitas, æquiusque inveniatur adhibeaturque temperamentum, fieri vix potest, ut quies & tranquillitas Imperij plantari denuo & facta recta conservari possit. Quarta denique incusatio hæc est: Calvinistas & Unitos omnes, Religionis causas non in Cæsareæ aut Camerae Imperialis iudicio cognosci, sed coram universis statibus eorumque deputatis pari utriusque partis numero amice componi velle. Responsio: Hæc est fallacia, nempe Compositionis & Divisionis. Nam lites privatas in causis pacificationem Religionis concernentibus cum publicis Protestantium Gravaminibus confundit. Lites enim privatas & particulares Uniti in iudicio Camerae, au consilio Aulico Imperij agitari libenter permittent, modo in utroque iudicio (in casibus ordinatione Camerae cuique adscriptis) iudices non suspectos habere possint. At publica Protestantium Gravamina neutiquam in modum litis particularis per processum iudiciale, sed in universali Imperij conventu ritè & more maiorum tractanda & decidenda, aut, quod anno 1552. Passaviae factum, amica transactione removenda sunt. Verba illa *amica transactione &c.* spina in oculis sunt Catholicorum, qui vel ad mentionem compositionis exspuunt: quod satis insolens & dictu mirum esse videtur. Lector enim in toto ubique Cancellaria Bavarico-Anhaltina reperiet, Unitos, præfertim Calvinistas, nullam pacem & tranquillitatē, solum bellum, seditionem, & turbas quæsiisse: Verum hic & in scriptis Romanensium *de turbato Imperij statu, & de famoso compositionis negotio*, Calvinistæ & Uniti eo taxantur nomine, quod seriam compositionem urgeant. Uter itaque pacis avidior est, is, qui amicam compositionem flagitat, an is qui respuit? Ipse etiam Compiler solum Spiritum Calvinisticum amice rem transigi velle hic adfirmat, quum tamen notum sit, omnes communiter & universaliter Protestantes compositionem eiusmodi efflagitare, ipsum etiam Electorem Saxonie Cæsari Matthiæ hanc ut promoveat scriptis litteris consuluisse. Has Romanistarum contrarietates denuo hic Lector animadvertat. Omnes vero Protestantes hic rursus commonitos volumus, ne Compileris illo libro sibi imponi patian-

patiantur. Quicumque enim ex isto libro tantum se doctrinæ haurire posse sibi imaginatur, ut inde perfecti Politici laudem acquirat, næ ille experientia teste turpissimè se deceptum depræhendet.

In paragrapho ultimo, qui veluti Bavaricæ Cancellariæ Epilogus est, tanquam in fasciculo, Compiler subsequentes insimulationes comprehendit.

Primò; Spiritum Calvinisticum cunctis hominibus persuadere voluisse, ac si ejus actiones duntaxat ad convertendam Austriaco-Hispanicam Monarchiam directæ fuissent.

Secundò; Non aliud sub hoc e mentito prætextu, quam S. R. I. ejusque laudatissimarum sanctionum subversionem quæsisse.

Tertiò; Ut novum Calvinianum Regimen introduceret.

Quartò; Ut Calvinisticum ex asse, aut denique Turcicum dominatum atque tyrannidem institueret, & sacrosanctam Christianitatem Turcici Pharaonis hæreditarii nostri hostis faucibus ac servituti objiceret.

Ad quæ hæc subjicitur informatio & responsio.

Ad primam inculpationem respõdetur, Non negari, pauculos illos Unionis status, qui Religioni reformatæ se addixerunt, cum cæteris Unitis avitæ illius Imperii Romani libertatis conservationem fidelissimè cordi habuisse, pro viribus etiam externum Dominatum sive Monarchiam, ac quæcunque viam illi parare possent, convenientibus mediis impedire, & avertere omni studio laborasse. At vero eorundem Unionem contra hunc vel illum indigenam externumve Principem in specie conceptam fuisse, hoc vero ipsius Unionis tabulæ, (quæ Monarchii habentur) utpote his è diametro contrariæ, falsitatis convincunt. Ac impertinenter quidem Compiler Austriacam & Hispanicam Monarchiam nominatim allegat, quum expeditum sit, sive Austriaci, sive Hispani, sive Galli, sive Poloni, sive finitimorum Regum & Principum quivis Dominatum & Monarchiam in Imperio affectent, tum communiter Unitos, tam Lutheranos, quam Reformatos universos, quin immo cunctos in Imperio Protestantes nemine excepto omnium illorum hæreditarium & absolutum Dominatum, nec discrimen ullum recusaturos, quo minus avitam libertatem vel cum fortunarum & vitæ iactura tueantur, & ad posteritatem transmittant.

Ad secundam: Negatur omnino, & quidem publica cõtradictione, ex instinctu pauculorum Reformatorum Unitos, sive ipsos Reforma-

ros hoc molitos, ut Romanum Imperium eiusque sacratissimas sanctiones interverterent. Et quoniam in Cancellaria sua illud ipsum nulla omnino specie (iudicet candidus Lector) haecenus demonstravit, idcirco ulterior firmiorque probatio, ab ipso, si modo potest, exigitur.

Ad tertiam: Reformatos novum Calvinianum regimen inducere voluisse, nec probari nec praesumi potest. Ipsa siquidem Unionis formula in littera, ut dicitur (sicut supra 3. cap. indicatum fuit) evincit, illam nullo modo ad mutationes & novationes in Imperio excogitam fuisse. Nec sane vel credibile vel verisimile est, pauculos illos Reformatos contra ipsam Unionis sanctionem novum aliquod regimen inducere vel conatos vel conari ausos. Quippe sine consensu & auxilio reliquorum Unitorum contra expressam eorundem voluntatem, tale aliquid perficere ne potuissent quidem: Ut praetereatur, cunctos etiam reliquos Protestantes Germaniae se illis opposituros fuisse. Omnibus itaque praesumptio pro reformatis militat, & onus probandi in Compilatorem reiicit. Adhaec dicat nobis Compilator, novum illud Regimen Calvinianum an Monarchia, an Aristocratia, an Democratia, an Oligarchia esse debuerit? Certè, quidquid tandem nobis respondeat, se ipsum implicabit magis, & profus in labyrinthum coniciet. Firmum enim & inconcussum manebit, quod Thuanus lib. 2. Hist. paulo post principium de Imperio Germanico scribit: *Ex his constat, inquiens, Respublica Germanorum, quae sic ea ratione vocari potest, quod quamvis Imperator primum, dein reliqui Principes, ac postremo civitates liberae suas quaeque ditiones, jura, consuetudines, subditos, in quos ipsis jus vitae & necis est, habeant: tamen, quia simul omnes Imperio subditi, & ipse Caesar Imperij caput, Imperij legibus est obnoxius, universi Reipublica unius speciem exhibent.* Tale Imperium, Regimen, ac formam Reip. Uniti & Reformati in Imperio Romano agnoscunt: ast aliam vel novam formam eisdem introducere voluisse, Compilator probet, si potest.

Quartam denique inculpationem quod attinet, & illius cap. 8. superius meminimus, ubi eandem satis superque refutavimus. Verum enimvero, quum Compilator versu sive §. praecedenti, *Beneben mit gesambten &c.* cantilenam veterem canens repetat, Calvinianum Spiritum cum Turca eiusque creatura, ut loquitur, consilia communicasse, ibidem auxiliares copias, sui que protectionem quaesivisse, Comitem etiam Hohenlojum in Saxonica aula Turcarum ac Tartarorum inductionem

nem

nem fuisse interminatum, hæc nobis omnino respondenda sunt. Primò, Non liquere, an & quatenus Comes Hohenlojus vel interminatus vel protestatus fuerit. Immo minime est dubitandum, Comitem illum, ubi opus, facti sui probè rationem redditurum esse. Secundò, certè Hohenlojus Calvinista non est. Tertiò, afflictissimi Palatinatus, tractus Rhenani, & Silesiæ incolæ discrimen sciunt nullum, sive de Tartarorum & Turcarum, sive de Cosaggorum & Croatarum inductione, quis protestetur: Quin credibile omnino est, illos vel ipsos Turcas, quàm hos lubentius admissuros, utpote à quibus majorem sibi misericordiam & compassionem polliceri possint. Ut vero tandem fucum illum, quem hic Lectori Compiler facit, penitus detegamus, solideq; discutiamus, præcipuum instructionis, Johanni à Cællen Constantinopoli datae, (quæ in Additamentis Speculi proscriptionis No. 18. legitur, pariterque inter intercepta Acta Pragensia Monachij adservatur) articulum bona hic fide allegabimus, qui hic est: *Quapropter potentissimum Ottomannicum Imperatorem officiose rogatum volumus, ut nulla subsidia, nullamve opem, contra Regnum Bohemiæ & confederatas Provincias ferre, neque suorum militum, aut Tartarorum incursiones fieri permittere, sed bonam vicinitatem, amicitiam & pacem cum serenissimo Rege nostro & nobiscum Provincijs confederatis, quemadmodum cum prædictis Regiæ eius Majestatis socero, potentissimo Magnæ Britanniæ Rege, & avunculo fortissimo Principe Mauritio ac Provincijs Belgicis, exercere velit. Denique potentissimo Ottomannico Imperatori studia quoque nostra, officia, & bonam vicinitatem, iterato eo more, usque verborum phrasibus & encomijs, quibus Gallia, Britannia, Belgici alijsque Christianorum Regum & populorum Oratores uti solent, offeret &c.* Ex citato hoc loco liquet, quodnam petitum principale fuerit, qualisque annexa ei oblatio. Primò petitum illud nihil nisi bonæ vicinitatis & amicitiae fructum desiderat: de quæsito auxilio & protectione, de varijs agitatis extremis (quæ intercessisse Compiler scilicet dicto versiculo, omni destitutus ratione, adserit) ne syllabam quidem, ne dum verbum inibi invenias. Secundò illud petitum intendit, ne Turcarum Imperator opem contra Regnum Bohemiæ & confederatas Provincias militarem adversarijs ferat, neque suorum militum aut Tartarorum contra Bohemos incursiones fieri permittat. Numquid vero non similia, Cæsar, Gallus, N. Starzerus, alijsque Austriaci in terminis longè fortioribus Constantinopoli sollicitaverunt? Immo tentarunt potius, ut Turcas & Tartaros in Bohemorum cervices impellerent,

pellerent, variis mediis & ingentibus promissis. Hoc enim & Hungari & Bohemi publicè dicunt, & ad probandum se offerunt. Præterea Ordines Bohemici una cum confederatis suis talem amicitiam, vicinitatem, & pacem cum Sultano Constantinopoli petiere, qualis eidem cum Rege Angliæ statibusque Belgicis intercedit. Quis vero unquam dicere & jactare ausus fuit, Regem illum & status Belgicos Sultani sese protectioni dedidisse? Oblatio denique illa, quæ Legato proponenda fuit, similiter tam in forma, quam in materia, Gallicorum, Anglicorum, Belgicorum, aliorumque Regum & Principum Christianorum Oratorum stylo prorsus congruit. Ex quibus luce meridiana clarius est, summam injuriam cum Electori Palatino, tum Ordinibus Bohemiæ horumque confederatis (inter quos tamen pauci admodum Calviniani, ut odiose appellantur, & si cum Lutheranis illos conferas, decem centenis numero vix opponi queant) falso illo Pontificiorum nunc à Compilatore renovato de Turcis rumore factam fuisse.

Ac quomodo probaturus est unquam Compilator illam ultimam libri sui coronidem: Calvinianum Spiritum, sacrosanctam Christianitatem in capitalis & jurati Christianorum hostis fauces ac servitutem immittere identidem conatam? An vero Reformati Christiani non sunt? aut illos contra conscientiam, fidemque Christianam, Mahometismum in Imperium Romanum & Patriam suam ex proposito & deliberato animo introducturos, præsumi potest? An tanti operis moli perficiendæ tantulæ vires & potentia pauculorum Reformatorum sufficiunt? An sensui communi congruum vel credibile istud est, liberos Romani Imperij Electores, Principes, Comites, status, se ipsos & patriam Ottomannico Imperio, quod nec subditorum discrimen ullum, nec Electores, Principes, Comites, Nobiles ullos agnoscit, sed omnes indifferenter pro Sultani mancipijs & mediastinis habet, se ultro subjecturos esse? Quis ille quæso est, qui talia absurda credere, præsumere, vel velit vel possit? Prorsus igitur totum onus probandi (ad quod autor Monitionis Bavaricæ publicè his provocatur) in cervicem illius incumbit.) Age ergo intercepta illa Pragæ acta denuo audacter inspiciat, percurrat, perpendat: in arenam postea descendat. Tempus docebit illum non minus, quam Cardinalem Clæselium, turpiter se daturum esse. Quum enim annis abhinc aliquot à fide dignis relatum esset, dictum Cardinalem (tunc Episcopum) in sermonibus & discursibus suis familiaribus primum, post in scripto quodam consilio,

filio, illa item Epistola, qua rationes, quibus Matthias Imperator motus cum Turcarum Imperatore pacem fecerat, recenset, Unitos suspectæ alicujus arctæ quæ cum Sultano Constantinopolitano correspondentiæ & collusionis insimulare, quosdam etiam Unitorum tantum non digito demonstrare conatum, bonus quidam vir & Civis hoc consilium fidelissimum suggestit, ne Clæselio in dictis criminationibus usque adeo vagari indulgeretur, hanc potius in rem ut compellaretur, simul ad specialia, ad probationes producendas, ut par est, adigeretur. Hoc ad probato consilio quidam ex Unitis Principibus ad Clæselium litteras dedit, quorum quoad substantiam hic est sensus: Quum innotuerit, Clæselium sine rubore & dicere & scribere, Unitos vel eorum certè aliquos cum Turca correspondere, colludere, conspirare, hisce peti, & hoc etiam ipsi ut intimo Cæsaris consiliario incumbere, ut eorum nomen proferat, & probationes, quæ in eos paratæ essent, in conspectum & lucem producat. Nam hoc ipsum probè intelligere, sicuti nullo prolato testimonio insimulationibus illis omni fundamento destitutis instare pergeret, non posse non status Unitos convenienti loco de injuria actionem instituere, contraque illum illis remediis uti, quæ his ad adferendam nominis, existimationis & reputationis suæ integritatem competerent. Verum bonus ille Episcopus quum meruerit, ne vox sibi per jugulum recipienda esset, palinodiam quandam sine detrimento, quam probationem cum damno, potiore ratus, dicto Principi non minus modestè quam moderatè ad hunc in effectu modum respondit: Sermones illos de Unitorum cum Sultano sive correspondentia sive intelligentia, nil nisi rumores & circumvolitantes sermones esse: Quapropter ne illos Uniti morarentur. Quam quidem particularitatem Lectori hic memorare, simul Informationis hujus nostræ ad præcipua Capita Cancellariæ Bavaricæ partem primam hoc illustri exemplo concludere placuit. Cætera, si quæ restant Informatione aut Responsione digna, in secunda parte, Divina favente clementia, pro meritis examinabuntur.

I; SEQVVN-

SEQVNTVR

ADDITAMENTA.

No. I.

Exemplum partis Epistola à quodam Catholico inter pacis negotium Bruxellas data, mense Iunio, 1622.

PACIS & belli rationes expendi accurata mentis trutina, utrae præponderent, bilance ferè in ancipiti. Ex illa parte Anglus instat, Danus urget, Saxo cum alijs intercedit: singulis gratificandum; Illi propter autoritatem & observantiam perpetuam in Cæsarem: isti propter importunam flagitationem: hisce propter officia & preces; universis propter gentis Austriacæ per orbem decantatam clementiam. Inter- viendum quoque plerisque Germaniæ Catholicis, qui viribus plane exhaustis bellique pertæsi dulcem pacem desiderant. Videtur hoc ipsum non invitus elargiturus sanctissimus Pontifex, modo ne indulgentius res geratur cum damno Ecclesiæ. Sed rursus ex hac parte, si scopus universus, rei que eventus ponderetur, non tanti sunt ista ut existimem ab armis securè abstineri & pacem utilem sanciri posse, nisi in offensio- num abolitione modus, venia, totaque restitutionis causa septemvira- tus in arbitrium Cæsaris rejiciatur, quum minus civile videatur, hostem prope perditum, & ad desperationem redactum, velle persequenti le- ges præscribere, cujus est præscriptis parere. Equidem admittas, ut Pa- latino pristina conditio & dignitas cum universa ditione impunè resi- gnetur: quorsum, quæso, non tantum tot molestias, immensosq; sum- tus hausisse proficit, verum simulatque hoc indulseris, ad veteres artes & res novas molendas conversum videbis? Sic enim in omni historia observatum meminimus, nunquam in hoste reconciliato, civili præser- tim & domestico, solidam fidem coaluisse, si scelerum & audaciæ im- punitas fuerit; quod ne hic quidem fingere licet, quum versipellis Cal- vini genius se continere nesciat, & occasione duntaxat opus habeat ista
proge-

progenies ad turbas ciendas nata; tum scelera nuper reperta priscis verbis obtegere solent.

Quamobrem si eventus securi esse velimus, ista deprecationis & restitutionis forma urgenda: sin oblucri, quam accipere malit, ut omnis hinc pacis actio intercidat, ex eventu vis, & necessitas consiliis imponenda, & impetu tentandum, quod civili moderatione flecti non potuit.

Quod si res præter expectationem recident, dicam liberè, quod sentio: *Totum hoc mysterium* (natura mysterium videtur) *profundius penetrans sic semper putavi, arcana lege Fatiurgeri res Catholicas, ut in tanta rerum recidiva, ubi ad refrænandum factiosas partes occasio divinitus patet, accipiant incrementum: non vult DEVS moderata consilia exitum habere, vel unius Palatini ruina expleri: parem ultionem in similes refractarios postulat, inque plurimum Ecclesiæ & Reipubl. vastatorum repressione, stabilimentum Imperij fidei Catholica verti ostendit.*

Annon divinæ voluntatis signum oculatissimum tot victoriarum felicitas? Quas non nisi miraculose partas, & cœlitus quasi delapsas credendum est: extremæ jam ingratitude esse, occasione divinitus monstrata & ad Numinis cultum proferendum patefacta, non reverenter uti: *Non unum Imperium duas religiones parili concordia alit.*

Præstat igitur *vel universos* belli causam expedire, quam singulis indulgendo relinquere unde semper aliquid turbarum renasci & metui possit. Recole patrum memoriam, fidei præbituram exemplum. Etenim quum superiori tempestate Germania, bello civili diu multumque agitata, post pacem sancitam tandem ex vulnere inflicto vix coaluisset; ecce tumor in malignis membris sensim re collectus recrudescere, corpus, ipsumque caput denique infestare cepit, nec nefas putatum, contra leges Imperij & pacis edicta sacra Remp. profano ausu invadere, bona Ecclesiastica occupare, expilare, & privatis libidinibus prostituere. Qua audacia? Vix ulla, quam quod D. Carolus Cæsar Turbatores clementius tractasset, itemque Ferdinandus frater majorem postea, ac par fuerat, laxitatem permisisset; sic novam semper injuriam invitat, qui veterem patientius habet, nec dignè ulciscitur. Satius igitur erit, præsentem aegritudinem paulo durius tractare &c. (omissa quædam) sed in hac tota actione *lentè progredi* convenit; extremus ictus iis intentandus, qui in noxa sunt comperti Palatinæ factionis vindices. Exinde eam partem corripere, & paulatim implicare intererit, quæ belli occasione

sione occurrit positu facilior, quo recēseo, civitates superioris Germaniæ, à Cæsare præsidium recipere, militem alere, tum quoad Imperij Majestatem, tum quo ad propriam tutelam, jubeantur. Renitentes minis, vi, ad fidem & officium compellendæ. *Non deerit undique rei prætextus & excusatio*: Constat, publicis Cæsaris hostibus quosdam munitionem, vires, pecuniam subministrasse: In administratione Reip. plerasque ambitiose versatas, immodicis contributionibus æraria publica, & privata civium patrimonia ad vetitos usus & factiosa federa exhauriendo. Ex hoc ad ulteriora opportuni erunt transitus; præsidēs dandi, qui Cæsaris vicem obtinent, quorum autoritate & rogatione jura dicantur, ac reliquæ ordinentur causæ Reipublicæ.

Sic omnis ratio, ne in posterum cum factiosis coire, & conspirare audeant, præcavebitur. *Hisce in ordinem redactis, de cætero facile erit negotium.*

(Post hanc seriem alia prodit arcana exempla, quæ in longinquum concredere propalationis periculum dissuadet.)

Nº. II.

Capite quarto: versu, *Idque vel hanc ob rationem &c.* Similis prorsus in terminis apud Livium Decad. 5. lib. 2. locus occurrit, ubi de transactione Regis Antiochi cum Romanis in hæc verba: *Si possessio haut ambigua regni maneret, multa diem tempusque afferre posse, quibus non amissa modo recuperare, sed timendus ultro ijs esse, quos timeret, posset.*

Nº. III.

Sub finem capituli VI, ubi Dominus de la Noüe & Livius allegantur, adhuc notabilis apud eundem Liviū locus est Dec. 5. l. 2. *Cum jam, inquit, consedisset ferocia ab re bene gesta, ausi sunt quidam amicorum consilium (sc. Regi Antiocho) dare, ut secunda fortuna in conditione honestæ pacis uteretur potius, quam spe vana erectus in casum irrevocabilem se daret. Modam imponere secundis rebus, nec nimis credere serenitati præsentis fortune, prudentis hominis & merito felicis esse: neque siniri bellum magnificentius, quam à tam memorabili pugna; neque spem firmiorem pacis perpetuæ dari, quam qua percussos adverso prælio Romanos molliores factura sit ad paciscendum.*

Nº. IV.

N° IV.

Monsieur, j'ay aprins de Charles, valet de chambre de S. A. Electorale, l'intelligence, qui est entre vous deux; ce qui me faict vous prier la vouloir continuer a tousiours, tant avec led. Charles, comme aussi avec moy, comme visants au mesme but, qui est le service du Roy Catholique, & de S. A. Electorale; nous donnant advis de tout ce, que vous jugerez pouvoir tendre a ceste fin: de mesme promets je de faire en tout ce, qui me sera possible. Pour a cestheure je ne vous scaurois donner beaucoup de nouvelles en detail: mais ouy bien en blocq, qui est, que les nostres après s'estre saisis de Spire, & y avoir intromise l'A. Serenissime de l'Archiduc Leopold, & mon Seigneur l'Evesque du lieu, sont allez assieger Germersheim, qui ne mettra gueres a faire joug. Wormes sujura le mesme transle bien tost, & ce sans y mettre siege, ny demy. Quand a Heidelberg, Manheim, & Franckenthal, l'en les aura tous sans coup frapper, tant ils sont despourveus de toutes choses necessaires, & mesme sans aucun espoir de secours, en maniere, qu'il leurs est impossible de tenir plus long temps sans se rendre. Qui est cause, que nous serons en bien peu de temps maistres de tout le Palatinat, & ferons la loy, & la part, non seulement au Landtgrave, & à la douairiere de Hanau, mais generalement à tout les Estats, & Princes limirophes. Dont je m'estonne de ce, que l'Ambassadeur de l'Angleterre poursuit si chaudement la suspension d'armes à Brusselles, veu qu'il deburoit bien cognoistre, que c'est bien vouloir prendre la lune aux dents, & que jamais des gens clair-voyants aux effaires d'Etat ne conseilleront des si desavantageuses tresfues. J'attends avec impatience de vo^r nouvelles pour les envoyer à S. A. Electorale. Je demeure Monsieur vostre tres affectionné à vous servir, &c.

Iean de Garzen, Seign. de Sintzig, Conseiller d'Etat, gräd
Mareschall & Colonel de S. A. Elect. de Maijence, &c.

Sequitur Epistolæ Sintzigianæ versio è
Gallicâ Latina.

Domine, Intellexi ex Carolo, qui Serenissimo Electori à cubiculis est, mutuam vestram intelligentiam. Unde moveor, ut te orē, quo eandem sine intermissione continues, tam cum Carolo, quam me-

K

cum,

cum, tanquam ad unum collimantibus scopum, *servitium* puta Regis Hispaniarum & Electoris Serenissimi. Quapropter me de omnibus, quæ huic potissimum fini inservire judicas, velim informes: par pari, ubi & ubi potero, redditurum. Nunc nova, quæ tibi communicem, specialia non habeo: Sed tamen ista *generalia*; nostros nimirum (postquam Spiram subegerunt, ibidemque Serenissimum Archiducem Leopoldum, ut & dominum meum clementissimum, Episcopum loci, in folio locarunt) Germershemij obsidioni sese accinxisse, quod mox colla jugo subdere cogetur. Wormatia brevi in eodem choro conspicietur, nec obsidione quidem ibi opus erit. Heidelberga, Manhemium, & Frankenthalium absque ullo gladij ictu nostræ potestatis erunt. Tam malè enim ijs de rebus necessarijs est prospectum, tam illi omni succursus & auxilij spe orbatii sunt, ut diutius sese, quin deditioem faciant, sustentare non possint. Hanc ob causam totius mox Palatinatus Domini erimus, leges præscripturi, & nostro arbitrio *ditiones* non tantum Landtgravij & Viduæ Comitissæ de Hanau, *sed finitimorum quoque omnium in universum Principum & statuum partituri*. Unde ardorem Anglici Legati admodum miror, quo ille Bruxellis inducias tantopere urget. Ipse nimirum intelligere deberet, hoc esse Lunam dentibus velle comprehendere; nec viros illos, qui negotia Regiminis altius & clarius perspexerunt, tam noxias inducias unquam esse suasuros. A vobis verò nova, quæ Electori Serenissimo mittam, ad impatientiam usque expecto. Cæterum Domine, ad serviendum tibi maneo longe inclinatissimus. 17. Augusti 1622.

*Iohannes de Garzen, Dominus de Sintzig, Consiliarius
Intimus, Supremus Mareschallus & Bellicus præ-
fectus, Ser. mi Electoris Moguntini.*

*Inscriptio hæc erat: Domino, Domino Gabrieli
de Roy, nomine Catholice Hispaniarum Maje-
statis Colonia Agenti.*

Hanc Epistolam candidus Lector perpendat quæso: mira inibi profectò nec pauca offendet: longè majorem ad aggressionem & oppressionem multorum statuum Evangelicorum ardorem & resolutionem
inve-

Inveniet, quam qualem de Unitis contra Catholicos Ligistas ex Plesseni litteris de 27. Novemb. anno 1619. scriptis Compilator libenter, si posset, exsculpere & effingere vellet. Primum ex hac præfecti Sintzigij, nunc Consiliarij Moguntini intimi (ante hac enim urbis Coloniae per aliquot annos præfectus bellicus fuit) Epistola patet, Carolo illi, qui Moguntino à cubiculis, fidam admodum cum Agente Coloniae Hispanico intercedere correspondentiam: & necessaria consequentia per hanc correspondentiam Moguntina plurima & consequenter Imperij Secreta Hispanis aperiri. Experientia siquidem docet, Cubicularios hoc sæculo Principum suorum familiarissimos esse ministros, quos pauca secreta celare soleant. Secundo notatu perquam dignum est supremi Mareschalli Moguntini hoc effatum: Se nimirum & Cubicularium Moguntinum ad eundem collimare scopum, *Servitium puta Regis Hispaniarum & Electoris Moguntini*. Dignum inquam, quod diligenter notetur. Nam Compilator simile paradoxum, quod alleget, ex interceptis actis omnibus invenire haut potuit, quod Palatinorum aut cæterorum unitorum Consiliariorum quisquam de se ipse professus sit, se simul ad Galliarum vel Britanniae vel Sueciae Regem non minus quam ad servitia sui Domini respicere: quanquam nihil causæ sit, cur contra hos Principes Imperium ejusque status, præsertim Evangelici, propter avitam libertatem suam tantum dubitationis concipiant, quantum contra Hispanum, cui tamen primarius hic Consiliarius & Officiarius Moguntinus, ac fidissimus itidem Cubicularius in summo devotionis & affectionis gradu, se obligatos esse agnoscunt. Ex quibus status Imperij, præsertim Evangelici, satis superque colligere possunt, quam bene scilicet Imperio prospectum, quamque egregie Religioni avitisque privilegiis suis, sub moderno Archi-Cancellario & supremo consiliorum ac Iustitiæ Imperij Directore cautum sit; cum ejus interesse & servitia cum Servitio Regis Hispaniarum tam arcto admodum vinculo sint copulata ac connexa. Tertio, nec illud, quo minus notetur, prætereundum est, quod tum temporis, quum suas, de quibus superius, litteras 27. Nov. 1619. Plessenus daret, nulla adhuc conventio aut transactio inter Unitos & Ligistas intercesserit, sed utraque pars in armis & præparatorijs belli occupata fuerit. Ast vero quum suas Moguntinus Mareschallus exaravit, 17. videlicet Aug. 1622. adeoque toto biennio & semestri postea, jam in suo vigore erat Ulmensis primum transactio, dein Marchionis Spinolæ cum Vidua Hannoviense, Comitibus

Nassovia, Isenburgi, Solms, & aliis, conventio, tum Aschaffenburgensis cum civitatibus, ac denique Moguntina inter Spinolam & Unidos facta compositio. Hæc conventiones & transactiones Mareschallus ille Moguntinus ad instar vespæ alicujus grandioris, per telas aranearū ruentis, pervolat; prorsus ut commodissime de transactionibus Romano-Catholicorum illud, quod Anacharsis olim de legibus, dici queat, quod *telis aranearum similes* sint. Nos, ait ille, mox totius Palatinatus Domini erimus, leges præscripturi ex nostro arbitrio, *ditiones* nō tantum Landtgravij & Viduæ Comitissæ de Hanau, sed *finitimorum quoque omnium in universum Principum & Statuum partituri*. Debellatis igitur Landtgravio, Vidua Comitissa de Hanau, occupatoque penitus Palatinatu, quæritur hic, Ecqui nam finitimi illi status, & Principes sint, cum quibus similiter rationes illi supputare satagent? Palatinatus vicinos Evangelicos istos habet: Palatinum Ducem Bipontinum, Palatinum Birckenfeldensem, Ducem Wirtembergicum, Marchiones Badenses, Anspacensem; Argentoratum, Heilbronnæ, Hallam Suevorum, Ulmam, Rotenburgum, Norimbergam, urbes, &c. Landtgravius vero vicinos habet Duces Brunswicenses, Duces Saxonie Coburgensem & Vinarieensem, &c. His omnibus & universis Moguntinus Mareschallus ex computo Iesuitarum rationes reddendas esse minatur, nullo loco dictis transactionibus & pactis relicto, quæ ille cum suis asseclis temporalia, quin unius omnia assis æstimat. Appendicem denique Epistolæ, quæ de legato Anglico qui Bruxellis fuit, deque inducijs attexta est, Anglici Consiliarij & Ministri, qui Bruxellis, Vienna, & alibi in Imperio hæc negotia egerunt, qui cum extrema Regis sui, vetustissimæ potentissimæque coronæ, & nationis universæ Anglicanæ injuria, contemptu, & contumelia, naribus, quod ajunt, circumraptati & indignis modis delusi sunt, ad animum revocabunt & honorem suum defendent.

No. V.

Pars Epistolæ Doctoris Hoe 17. Nov. 1622. Dresdæ
scriptæ ex Germanica Latina.

Quantas animorum alienationes nupera in Bohemia Reformatio
ubique causata sit, exprimere verbis nequeo. Quæcumque toto
hacten-

hactenus tempore, cum his in terris tum alijs Imperij locis magno labore pro virili ædificavi, ut nostræ scilicet religionis socij de Cæsarea Majestate bona omnia sperarent &c. nunc una eademque vice destructa præcipitato lapsu corruerunt. Oh quanto talia tempora & nova experiri dolori fuit! Certe, quum hæc referrentur, centies mortuus fuisset, quam superstes maluissem. Quicumque laudatissimo Cæsari hujus facti autor extitit, juratus Cæsareæ Majestatis hostis fuit, nec Cæsareæ Majestati bene voluit: quod æquè certo declarabit eventus, achasce scribendo digitos moveo.

Bona erga Cæsaream Majestatem confidentia non apud centenos tantum, sed millenos homines concidet, amor exstinguetur, ac alia calamitates exinde sequentur quamplurimæ. Dominus quaeso, sicuti post annorum aliquot spaciū talia evenire compererit, mei, qui tunc fortè terra obrutus, ac vermibus esca jacebo, meminerit.

De itinere Ratisbonensi post occlusa templa altum nunc est silentium. Antè præparatoria ad illud fiebant ingentia, quin me ipsum ad ingrediendum iter tantum non singulis horis intentum esse oportebat. Quum vero per cursores adferretur, erepta in Bohemia Evangelicis templa, continuo designatorem hospitiorum, aliosque qui in viam sese jam dederant, revocatos intellexi. Clementissimus Dominus Elector noster ipse tanto cum zelo Evangelicæ se addixit religioni, ut nulla re magis, quam a deo tristi nuncio de tanta fidei domesticorum tribulatione, offendi aut tristitia adfici potuerit. Quot myriades suspiriorum & precum, quas nostræ alioquin Ecclesiæ pro Cæsarea Majestate ad DEVM fudissent, nunc deficiunt, ingenti, ut mihi videtur, laudatissimi Imperatoris damno? Unicuique in suo territorio de Religione pro arbitrio disponere, vigore pacis religiosæ, liberum esse, certo modo concedimus. Sin vero in Provincia quadam utraque inveniatur Religio, utraque etiam, juxta ejusdem pacis tenorem, est toleranda. Verum de his satis. Ipsum mihi cor discerpitur talium repetita memoria. Maximoperè enim vereor, ne DEO TER. OPT. MAX. ni hæc revocentur, magna quædam mali permissio extorqueatur. Quid in toto nunc orbe præstantius facere Cæsar posset quam adhibita clementia veris Evangelicis templa restituere sua? Quam hoc ipso Cæs. Majestas multorum Regum, Electorum, Principum, innumerorumque subditorum & hominum sibi devinceret corda? Verum tempus ostendet, quid nobis sperandum sit.

D. Hoë ad Principem Lichtensteinium Epistola ex Germanica-Latina.

Princeps & Domine Clementissime, Quæ ad Cl. V. de Evangelicis, quæ Pragæ sunt, Germanicis templis nuper perscripti, Cl. V. dubio procul constanti adhuc dum hærebunt memoria. Quoniam vero animo meo non excidit, singularis illa Cl. V. ante annos triginta & quod excurrit erga parentes meos defunctos nosq; Hoïcos universos cepta, erga me huc usque continuata gratia, spero Cl. V. proximas meas principalis gratiæ vultu excepisse, nunc quoque in meliorem partem accepturam, quæ in negotio hoc longè mihi commendatissimo ad Cl. V. denuo obediens refero. Ac principio quidem Cl. V. scribere nequeo satis, quantopere Evangelici in Romano Imperio Principes nupera illa Evangelicæ Religionis cassatione, utriusque præsertim noviter exstructi templi Pragensis occlusionem, consternati alteratque fuerint, quæ ex variis hæctenus litteris cum dolore percepi. Ac quidem pro innata prudentia Cl. V. ipsa videt, laudatissimis Augustanæ Confessionis statibus nullo indignationem istam vitio verti posse, quum non tantum in Bohemia, sed ipsis Imperij Provinciis templa sua, quæ Cæsaris Rudolphi II. p. m. permisso, proprijs maximisque impensis, pro se, pro legatis suis, pro multis è ditionibus suis oriundorum & Pragæ commorantium millibus è fundamento exstruxere, occlusa & fisco vindicata videant. Novit Cl. V. quam fidus quamque sincerus omnino Cæsareæ Majestati amicus Dominus meus clementissimus Elector fuerit, quamque ille ipse vitæ, corporis, Provinciarum, subditorum, pro Cæsare suo periculum subierit, ut regnum vicinimum legitimo Domino redderetur. Ipsi hostes agnoscunt, Saxonix Electorem Cæsareæ Majestati summam fidem præstitisse. Verum Cl. V. certa sit, laudatissimo Electori majorem adferri tristitiam non potuisse, quam quod experiundum & audiendum ei fuit, in extremum jam odium religionem suam adductam esse, nec eidem locum aut angelum ullum concedi amplius. Serenissimi Electoris laudatissimi Domini fratris Christiani II. p. m. potissimum honori Cæsarea Majestas exercitum Germanicum & novorum templorum exædificationem, cum alijs in locis tum Pragæ præsertim concessit. Unde non tantum ex quæstura

Electo-

Electoralibus insignes ad ædificia collationes depromptæ, sed in toto etiam Electoratu pecuniæ collatæ, sed scholis etiam & Ministeriis ij præfecti sunt, qui vel ante in ditione Electoris ministrarunt, vel certè inibi nati & educati fuerant. Jure itaque hic Elector speravit, quæ Prædecessoris & Fratris honori à prioribus Cæsaribus concessa erant, ea & sibi in tranquillo statu integra conservata iri. Ac hoc quidem promittebant Cæsaris Diplomata, sincerationes, aliæque pollicitationes. Serenissimus Archi-Dux Carolus ipse mihi memorabat, in mandatis à Cæsare se habere, ut certum me & securum redderet, immutatæ & antiquioris confessionis Augustanæ socios in omnibus Cæsareæ Majestatis ditionibus nullo pacto aut modo adflictos iri. Serenissimus Coloniensis 25. Martij 1620. Mulhusij me rogavit, ut Electorem meum Cl. affecurarem, ipse fide indubitata crederem, non esse quod nos Lutherani, quique immutatæ Confessioni Augustanæ addicti sumus, à Dominis Catholicis præjudicij, molestiæ, aut afflictionis aliquid metuamus unquam: his annexis formalibus; *Nos enim Catholici vos Augustanæ Confessioni addictos, non alios, quam carnem & sanguinem proprium habemus & amamus.* Quæ quidem formalia fuisse dicti Electoris, coram tribunali JESU-CHRISTI testari possum. Ac illa quidem ego, ut Elector urgebat, in continenti & extemplo ad Dominum meum Clementissimum retuli, memoriæque causa quam diligentissimè consignavi. Ut jam similes alias splendidas præcipuorum Principum Catholicorum & aliorum Cæsareorum officiariorum promissiones, tam ore quam scriptis factas, silentio præteream. Verum, quum nunc promissis prorsus contraria consequantur, multi-juga Cl. V. prudentia intelligit, quantam omnino dissidentiam hinc oriri necesse sit. Si quando Calvinistæ in scriptis & discursibus suis Evangelicis nobis exprobrabāt, experturos nos, quod si Cæs. Majestas rerum potiatur, cum Religione nostra pejus, quam sub suo regimine actum iri; constantissimè nos illud negabamus, & ut subjectos decebat, plus spei in Cæs. Majestate ponebamus. Nunc cum dolore experimur, illos homines hac in parte nimis, quam velimus, vera prædixisse. Ac deterior quidem in Imperio & pace Religionis nostra quam ipsorum Judæorum est conditio. Illi confixum Jesum Nazarenum horrendum in modum blasphemant, laudatissimam & benedictissimam Deiparam virginem Mariam contumelijs proscindunt. Et Judæi tamen Synagogas suas sub Cæs. Majestatis protectione frequentant. Nos vero Evangelici,
qui

qui tria Ecclesiae Christianae symbola principalia confessione nostra amplectimur, de suggestis ubique deturbandi, è templis omnibus eji-
ciendi sumus. Per DEVM quæso immortalem perpendat ipsa Cl. V.
quantus nunc inter Calvinistas plausus excitetur, quod hæc illis fidei
alumnis contingant, qui tanto ardore ac zelo Cæsareæ Majestatis au-
toritatem & reputationem tutati sunt.

Quod si itaque Cl. V. una cum Domino Comite de Martinitz has
& similes rationes Cæsareæ Majestati inculcare vellet, spem humilli-
mam conciperem, fore, ut Cæsarea Majestas clementissima resolu-
tione pullulantem hæctenus multorum animorum millium tristitiam
tolleret, ineffabilemque lætitiã excitaret, Evangelicosque omnes
tam arctè sibi devinceret, ut vitam illi & corpora in omni occasione
Majestati Cæsareæ devoverent. *Pro magno peccato parum supplicij satis
est Patri*, solemne Ethnicis fuit axioma. Quare itaque laudatissimus
Imperator gravissimam pœnam tam strictè ijs irrogare velit, qui nil
commeriti, insontes omnino in omnibus quæ facta sunt, pro Cæsareæ
Majestatis incolumitate, precibus & suspiriis DEVM semper venerati
sunt? In debita erga Cæs. Maiestati devotione nulli omnino Ca-
tholicorum cessero: illud etiam testimonij in scriptis Catholicorum
publicis obtineo, plura me incommoda pro Cæsarea Maiestate per-
pessum subiisse, quam totum clerum Catholicum.

Quod si nunc mihi non ex privata affectione, (Lutheranus quippe
sum & Evangelicus, talisque vivere & mori expeto) sed tanquam Cæ-
sareæ Maiestatis subdito hereditario Austriaco pro juramento & con-
scientia de Reformatione hac ingenuè pronuntiandum esset, aliud
profecto dicere non possem, nec aliud profecto intelligo, nisi il-
lam neque Cæsareæ Maiestati, neque laudatissimæ eius domui,
immo nec Religioni Catholicæ esse proficuum: Tempus etiam do-
cebit, me, quantumvis minimum, à scopo non aberrasse. Ve-
rum toto animo dolebo, si novæ hinc turbæ tandem aliquando
exorientur, aut Cæsarea Maiestas, vel posterius ejus in calamitates
maiores inciderint: quod benignus DEVS clementer avertat, ac gra-
tiam largiatur, quo Cæsarea Maiestas animorum in illis Provinciis in-
clinationem funiculo charitatis & clementiæ ad se pertrahat, firmiter
stabiliat, & ad posteros quam diutissime propaget. Cumque Cæs.
Majestas clementissime quendam mihi curarit injungi, ut siquid esset
quod Cæsaream Majestatem monendam esse arbitrarer, liberè mone-
rem,

rem, certus, Cæs. Maieſtatem benigniſſimo vultu ea accepturam: idcirco bona ſpe fruor, Cæſaream quoq; Maieſtatem hanc precationem meam humilliſſimam, ſollicitudinem etiam & fideliffimam admonitionem gratia ſua dignaturam: Cl. inſuper V. (quum pacis ſtudioſiffimus ejus animus & ſumma ad moderata conſilia inclinatio deprædicetur) pro clementia ſua & induſtria ſingulari laboraturam, ut Cæſareæ Maieſtatis ira & adverſus Euangelicam noſtram Religionem inclementior affectus miteſcat, ne Religio Euangelica vetitæ in pace Religioſa doctrinæ Calvinifficæ æquetur, vel ei blaſphemia Judaica præferatur.

Hæc à Cl. V. denuo per miſericordiam Divini Numinis, per cruenta & ſanguine ſtillantia Jeſu-Chriſti vulnera peto; DEVM immortalẽ teſtatur, non ex alio fonte hanc petitionem quam ſinceræ intentionis fluere. Verget iſtud ad immortalẽ Cl. V. gloriam, Cæſareæ vero Maieſtati ad augendam & conſervandam erga ſe animorum affectionem & devotionem, ad avertendas ſuſpicionẽs varias & ſequiores ſermones, ad tollendam periculoſæ diffidentia noxam, ad remorandum Calvinianorum jubila & triumphos, ad promovendam denique Cæs. Maieſtatis Regnorum & Provinciarum ſalutem, proſperitatem & emolumentum conducet. Ipſe ego Euangelicos inſuper publicè orare & exhortari non deſinam, ut ipſi & poſteri, pro Cæſarea hac clementia ad poſtremam uſque ſanguinis vitalis guttulam fidem viciffim & obedientiam Cæſareæ Maieſtati præſtent perpetuam. Hiſce Cl. V. Protectioni altiffimi, me verò illius gratiæ devotè commendo. Datum 17. Nov. Anno 1622.

Principalis Clem. V.

Subjectus

D. MATTHIAS HOE.

L

No VI.

No. VI.

*Electoris Saxonie ad Electorem Moguntinum & Ludovicum
Landtgravium Hassie Epistola de dato Nov. 30. 1622.*

Premissa officiorum nostrorum, ac quæcunque in gratiam vestri & emolumentum possumus, denuntiatione, Reverendissime, Carissime amice ac Pater, Illustrissime quoque Princeps, amicissime carissimeque Cognate, Affinis, Frater & Compater.

Vestræ Dilectiones amicè recordantur, quæ nuperrimè admodum de præfidiis S. R. I. urbibus impositis, concurrentibusque exorbitantibus, ut illis vigore Aschaffenburgicæ transactionis civitates liberarentur, deinceps non onerarentur, sed sub laudata illa transactione defenderentur, ad illas intercedendo perscripsimus, quæque vicissim nobis respondendo promiserint.

Etsi autem speravimus liberatas illas Imperij civitates præfidiis oneratas, nostra intercessione suo cum emolumento fruituras, nec amplius gravatas iri.

Contrarium tamen utique resciscimus, nullam nempe omnino liberationem insequutam fuisse, sed cives potius in dies premi gravius, armis exui, ad sustentationem militum procurandam teneri; quod nonnullis civitatum sine quindecim vel sedecim circiter millium florenorum jactura menstrua facere haut licet.

Quamvis etiam erga officarios præcipuos transactio Aschaffenburgensis pro sua defensione allegetur, nullam tamen ejus haberi rationem, sed prætendi potius, *compositionem Aschaffenburgensem temporibus eorundemque cursui accommodatam*, nunc verò quum simul cum tempore mutata sit, diversam ejus esse conditionem: toties illam citari; pro Germanorum fieri consuetudine, ut quis possit docere de sua diligentia, inquisitiones etiam in eos, qui explicata nobis necessitate sua & periculis nostram intercessionem petierint, admodum urgeri: tantæ calamitatis nullum finem conspici: neminem, quæ deinceps sequutura, ulla cogitatione adsequi, quum minæ etiam longè vehementissimæ concurrant, deque Evangelicis veræ Augustanæ Confessionis statibus pessimi, cõtumeliosissimi, injuriosissimiq; sermones ubiq; dispergatur.

Cum

Cum itaque ex hisce didicerimus, quò intensius sæpiusque de sacratissima carissimaque pace, eaque stabilienda verba fiunt, eo longius animum & intentionem ab ea recedere: quin potius omnia eo spectare, ut finitimæ ad Rhenum urbès & loca occupata munimentis firmantur, & deinceps ad proprium commodum serviant: simul de Aschaffenburgensi transactione (quam Vestræ dilectiones bono & fidelianimo, pacifica intentione, Urbium Imperialium bono & asservationi perfecerunt, Cæsarea postea Majestas, ac plurimi Electores, Principes & status præcipui ratam firmamque esse jusserunt) varias commentationes & discursus prodire, quodque parum in ea spei ponendum sit, expresse vulgari idcirco pro continuata nostra: correspondètia & familiaritate mutua, pro nota pacifica & fidei erga communè tantis implicitam calamitatibus rem Evangelicam affectione vestra, & in firmissima persuasione illas promissiones suas & transactiones, ut electos & natos Germaniæ Electores & Principes decet, constanter & inviolabiliter servare solere, hæc omnia amicè, fraternè, & filialiter Vestris Dilectionibus exponere non dubitavimus. Atq; illud eo magis, quod nobis ad Cæsaream Maiestatem, Dominum nostrum clementissimum à Serenissimo Archi-Duce Leopoldo missa relatio videntia obtigerit, ex qua, quid in liberis Imperii civitates accepta Cæsarea resolutione decretum sit, clarissimè apparet. Prorsus ut leves causæ non sint, quo minus Electorum & Principum ad Romanam Cæsaream Majestatem intercessionem implorent, Vestrasque Dilectiones de facta tecta conservanda Compositione Aschaffenburgensi sollicitent: Amicè, fraternè, & filialiter petentes, ut Vestræ Dilectiones crebriorem admonitionem, hanc nostram sollicitationem, petitionemque in bonam partem accipiant, & pro summo suo loco innataque discretionem rem eo omnem dirigant, ut præsidij onerata civitates absque mora, quum summum in ea periculum sit, & ante, quam sub illis confidentes pereant, liberentur: Magistratibus libera sua, nec impedita administratio reddatur, damnum ulterius omne, sive spoliatione, sive direptione, sive mulctatione, sive aliis emunctionibus id accersi possit, avertatur: initæ & confirmatæ Aschaffenburgensi transactioni sua dignitas, vires, continua & studiosa observantia conservetur, ac illi denique, qui eam in controversiam vocare & perumpere audent, merita & condigna pœna adficientur.

Certas enim esse Dilectiones Vestras volumus, quod si præsidiorum

rum abductio, & moderatio erga status non sequetur, verum cives e-
reptione armorum, sustentatione militum, aliisque inconfuetis Impe-
rii constitutionibus & factæ transactioni contrarijs oneribus ulterius
graventur, pluribus etiam aliis urbibus, uti fama fert, præsidia milita-
ria imponantur, tum pace exoptata omnino deperdita, graviores,
quam fuere unquam, turbas & adversitates exorituras esse.

Nos, quantum possumus, ad ejusmodi mala averruncanda, præ-
stamus, nihilq; magis cupimus, quam ut carissimam patriam nostram,
adeoq; totum Imperium Romanum in flore potius, quam tantis mo-
tibus concussum, adspiciamus. Speramus etiam Dilectiones Ve-
stras similiter nihil officij intermissuras, & nobiscum id acturas, qui
diuturnior in Imperio Pax & Tranquillitas conservari, & ad posteri-
tatem nostram transmitti possit; Quibus ad cuncta amicitiae studia pa-
ratissimos nos esse agnoscimus. Datum Schkeuditz 30. Nov. 1622.

JOHANNES-GEORGIUS

Elector Dux Saxoniae

FINIS.

LVITCONIS THOMSONII
CARLOMONTII

DISSERTATIO

DE

CAVSIS NVPER
MOTÆ BOHEMIÆ.

*Nunc primum consensu Autoris, in
lucem, publico bono data.*

Anno clc lccxxiv.

Author Lectori S.

PRodijt uspiam in publicum, bimestre circiter, Amici, siue imprudentia, siue rem communem iuvandi desiderio, Dissertatio ista, mendosissimè excusum privati juris scriptum; & quidem cum Typographi præfatione ista:

DISSERTATIONEM hanc, Lector, scripsit Author in gratiam cuiusdam viri Magnifici; sed non eo fine, ut ederet unquam. Quia tamen illa, multa continet, quæ ad pleniorum rerum Bohemicarum cognitionem faciunt; imo sine quibus occasio convulsi Romani Imperij, totque in eo calamitatum perspici nequeat: Ideo publici iuris faciendam censuimus. Indubia spe ducti, studium hoc nostrum Auctori probatum iri; tibi verò Lector iucundum gratumq; futurum esse. Vale.

Quoniam verò hoc pacto imposita est mihi, ingens odium, multasque inimicitias, capiundi; aut si scriptum negem, in levitatem, viro bono indignam, incurrendi; vel denique, si tot sphalmata dissimulem, deforme ludibrium ferendi, necessitas: Conscius ego mihi integritatis; quodq; nec amore quemquam, & sine odio dixerim, incorruptæ fidei; Palam profiteor, me non nisi veritati litare, ipsumq; Fas adstruere cupidum, & scapham vocasse scapham; & hanc editionem pro mea agnoscere; & ex hac sola, nec alia ulla, à quoquam (si ita res postulet) censeri velle. Vale, & non tam quis, quam quid scribat; imò etiamnum religiosè asseveret, perpende. Ex Musæo nostro 20. Ianuar. stylo Iuliano, Anno Christi cIo Io c xxiii.

DISSER-

3

DISSERTATIO
DE
CAUSIS NVPER
MOTÆ BOHEMIÆ.

U M propemodum universa Europa in studia & partes abit; & alii pro salute populi, quæ olim, (sed olim) suprema lex fuerat, pronunciant; alii unius hominis fortunæ ac libidini suffragantur; Tu, Amicorum dulcissime, dubius, & vicissitudinis rerum humanarum anxius æstimator, cupidè ex me scire desideras: *Quibus adeo urgentibus causis, Proceres Bohemiæ impulsifuerint, extrema periclitari?* Indubiè hoc animo propositum habens tuo; ne instar plebeculæ, quoquo se fortuna verterit inclinantis, ullos prius damnes, quam Rei ipsius exactam cognitionem habeas.

Quamquam verò non diffiteor, me in Bohemia propemodum ætatem exegisse; & aliquam publicarum rerum notitiam, non contemnendo rerum usu, ibidem mihi comparasse: Minime tamen dissimulaverim, majus mihi in præsens abs te onus imponi, quam cui sustinendo humeri isti sufficient; cum historia & temporis momenta, & rerum monumenta poscat, quæ deesse mihi nosti: Sed nec tantum; quod ne librare quidem me oporteat, utcunque à memoria, crebro rerum istarum visu auditivè confirmata, instructum.

Et quamvis miseram Bohemorum conditionem, non lubenter amplius in animum admitto, quo mihi à gemitibus, ac communi cum omnibus pietatis libertatisque amantibus indignatione temperem; & tam corporis totius horrorem, quam interiorum quoque animi sensuum stuporem, (quod necesse est omnino contingere illi, quicumque utramque Regni istius sortem, neutri parti obnoxius, viderat) effugiam: Benevolentia tamen in me tua, omnia mihi imperat; nec quidquam tam arduum est, quod non tui gratia exequi velim cupiamque. Cæterum id unicum te rogo ac obtestor; si quam de causa Bohemorum ex infelici eius successu dubitationis scintillam animo tuo concepisti;

cepisti; ut eam tantisper premas, nec in præjudicii flammam erumpere patiaris; donec pura mente ac defæcato iudicio, hanc ad tua postulata Responſionem perlegeris. Quo facto; de univerſa iſta re, quidvis ſtatuendi tibi liberum eſto. Proinde jam audi, rem ab ipſo, quod ajunt, ovo ordientem; & licet pleraque ſine die & Conſule, omnia tamen incorrupta fide enarrantem.

Regnum Bohemiæ, Sacri Rom. Imperii membrum nobiliſſimum, ſed ab oneribus, ob præclara Principum gentisque de eodem Imperio merita, exemptum eſſe; Incolas vero legibus ſuis vivere; non exiſtimo te dubitare, cum res tam certa ſit, quam in meridie lucere ſolem. Illud enim nec ulli Imperii circulo, (quorum decem ſunt,) aſcribitur; neque Rex ad Comitia Imperii vocatur; multominus eorum Reſſibus tenetur; Et inſuper, ſolenniter è Statibus, etiam de ſuperſtitibus prædeceſſorum filiis, legitur; lectus, iſdem electionem ſui acceptam fert; id ſolenni Reſcripto confitetur; peculiari cautione legibus, juribus, immunitatibus, conſuetudinibus, ac Religioni cavet; Se hæc omnia facta-tecta, imminuta-illibataq; ſervaturum, jurejurando promittit; & tum demum populum in fidem ſuam recipit. Porro populus, qui tribus Ordinibus, puta Baronum, Equitum, & liberarum civitatum, conſtat, ad Imperii tribunal non evocatur: citatus impunè non comparet: Famam, vitam, pecuniam ſuam, per Regem adimi ſibi, non aliter quam prævia legitima cognitione patitur: Nec tributis pro libidine Principis atteritur; ſed quanta in Comitibus roganti indulſerit, prædiis Regiis in juſtam portionem damnatis; & accepta prius de indemnitate privilegiorum, nec libero ſubſidio præiudicioſe in conſequentiam trahendo cautione, pendit: Archivum ſuum: Cymelia ſua: Ærarium ſuum: Judicia ſua, (in quorum forma proceſſuq; nihil Regi iuris, nec ab illis, præterquam Urbium tribunalibus, provocatio:) Bona item allodialia: Ephoros denique ſuos, (ſive ſupremos regni officiales) & quaſi inter ſe, Regemque, Mediatoreſ ac Arbitros, utrimque ſacramento rogatos, habent. Hoc inſuper libertimæ gentis inſigni documento: quod *nulli hominum* capitis damnato, Rex, invito Actore, aut cuius interſit, ſupplicii gratiam facere poſſit: Et in patriarum legum Codice, *titulus* extet, de iis rebus, quas Regi facere non liceat. Nihilo tamen minus Rex in Republ. ſupremum conſtituit caput: ſummus eſt belli pacisque Arbitrator: ſummus pupillorum Curator: ſolus Comitiorum decretor: ſummus juſtitiaſ executor: ſummumque

numque oppressorum asylum : Soli Ius cudendæ monetæ competit: Eius autoritate omnia (exceptis supremorum tribunalium sententiis) geruntur, administrantur, ac singulis ad Iuris, æqui, bonique normam, fax, ut ita dicam, præfertur.

Formam Reipub. dicas exquisitissimam, & tam principibus, (præsertim impotenter ambitiosis) in æquilibrio justique honestique continendis, quàm populo modestiâ & humano obsequio coërcendo, longè convenientissimam! præsertim cùm nemo Regum, etiam ille solertissimus, in gubernanda Repub. facilè Ministris careat; & gentis Bohemæ ea sit indoles, ut nec totam servitutem pati possit, nec totam libertatem. Atque hæc in communi.

Incolæ, quum in studio conservandæ Reipub. ac consequenter libertatis, anxie sint seduli; concordēs beati forent, nec facilè unquam in unanimes, injuriôsæ purpuræ rigor exerceretur. Sed Religionis opinione distrahantur maximè, pars ex formula Romana, (*Catholicorum* nomen affectantes; pars pietatis cultusque divini, ex Evangelio, non traditionibus humanis, dociles; Evangelici sive *Hussitæ*, ab Hussio, primo suo repurgatæ doctrinæ Ecclesiastæ, nuncupati. Hi multi, illi pauci: & ex proceribus, (demptis illis qui in territorio Pilsnensi habitant) vix tot, quot Regni districtus: Urbibus verò circiter quinquaginta, tertium statuum Ordinem, ut dixi, constituentibus; duabus duntaxat, videlicet *Pilsna* & *Budevvicio*, Romana sacra contumaciter professis. Horum autem tu, minimè paucitatem, sed in paucitate numerum, dignitatis gradum, & juxta, (accedente præsertim socordiâ aut libidine Principis) vim nocendi mireris! Olim lege publica ab omnibus publicis muneribus arcebantur; posteaquam reformatis per discipulos Hussii Bohemorum Ecclesiis; ac in invidiam Papæ, constituta vindicibus armis Religionis Autonomia; omnes divinum illud numen, unicum, solumque, ac interiore mentis affectu venerarentur; nec salutem suam ulli, præter Christum, acceptam ferrent. Sed repululavit sensim superstitionis Romanæ succisa seges, reductis in fraudem legis publicæ, ac improprium Regiæ fidei, per *Sigismundum*, *Ladislauum*, *Vladislauum*, *Ferdinandumque*, longo ante tempore ejectis Monachis; nec non introductis, per *Maximilianum*, *Rodolphum*, & *Matthiam*, novarum Religionum, puta Iesuitarum, Capucinatorum, Mendicantium, Medicantium monstris sectis; & aliorum tam humani generis deonestamentorum, quàm Christianæ libertatis hostium collegiis.

Succrescente Romanensium sobole, vidisses amabilem Ordinū inter se harmoniā, ac erga Reges suos mite ac promptum studiū; sed paulo post, eadē fotu Iesuitarū adolescente, omnia Mandrabuli more procedere: Illis enim laboriose atque ærumnose in eam curam incumbentibus, quo non solum incautæ, ac blanditiis illectæ juventuti, cum Romanæ Synagogæ præceptis, odium avitæ Religionis, ac Patriarum legum instillarent; sed etiam se in Magistratum, aut in Repub. potentiorum animos, penitus insinuarent; ac eos quasi organica quidem, sed communis sensus, iudicii, sapientiæ, ac boni-publici intellectus, expertia corpora animarent: Sibi ipsis vero occultius omnium, bonæ mentis, indolis, habilitatis, pietatis, ac erga Romana sacra zeli, censuram vendicarent: Discipulis aut adulatoribus suis, ad honores & quæstus viam complanarent: Mores Romani saporis non habentes, pro infrequentibus militia domum mitterent; adeoque penes alios, nomen ac species dignitatis esset, ipsi vim ac interiorē potentiam obtinerent: Sane incrementa sumsit non contemnenda obsoleta Religio; sed juxta hinc Regiæ Majestatis imminuta est reverentia; quietus Regni status conturbatus; Ordines in semetipsos, Regemque suum, (cujus voluntatis prætextu, omnia inquietorum hominum attentata palliabantur) armati; & licentiæ, ultra quam par fuit, frenum laxatum. Dum enim ordines cernunt, præcipuos quosque honores non conferri nisi iis, qui in Regno precariam quodammodo vitam ducentes, Pontificii essent, aut patriam Religionem ejurassent: Munera verò onerosa ac odiosa, solis Evangelicis, & quidem ambidextris, aut oneri imparibus laicis (ne scilicet hi, illorum luminibus officerent) relinqui: Illos denique socordia Principis, & Ordinum patientia, abuti; Iustitiam Evangelicis venalem exponere; suæ farinæ hominibus facilem eam, aut in juris defectu, sufflammatam reddere, successores sibi in iisdem muniis, similes sui designare, aut ea Apostasias præmium polliceri: Urbano Senatui, Tribunorum, opificumque collegiis, peregrinos, conturbatores, infames, quadruplatores, adulteros, & alios societatis civilis vibices, cæterum devotos Papicolos, obtrudere: Mussare primum, & passim in cætibus aut conviviis, facerè risu mixtis querelis, dolorem publicum testari, animum recondere! Nec me hercle injuria! Nam præterquam quod me puero, (ecce me jam ea ætate, in aliena Republica curiosum!) perexiguæ Pontificiorum in Republica partes fuere; & si qua, tum maxime, ob *Vilhelmum Rosenber-*
gium,

gium, ea tempestate è Baronibus potentissimum, eorum habita fuit ratio: certe in Urbibus Pragensibus, ægre XXX. cives numerasses, Pontificiæ idolomaniæ ad lectos: ac proinde, nullum ibidem in ullo munere constitutum, tantisper; donec è Iesuitico (ut illi loqui amant) seminario, enatis filicibus, domestica seges enecaretur. Proinde non potuere non ingemiscere, nata tuendæ communi saluti pectora, se despiciatui haberi; tradique mercenariis ac inquilinis; nihil præter suam cuticulam, & emolumentum Romani Vejovis curaturis. Sed illis vanam privatorum iram, obtentu Majestatis, ridentibus; nec singulos metuentibus; nihilo tamen minus Principi ipsi (vixerat tum temporis Rodolphus II.) diffidentibus; crevit comes superbiæ violentia. Nam ut securius cervicibus publicis inequitarent; cum Ecclesiasticis, nullum ordinem in Repub. constituentibus; sed sub *Fisci Regij* protectione, fruges duntaxat consumentibus; adversus Ordines conspirarunt. Ita demum se extra fortunæ aleam futuros arbitrati, si eos invidia sacri Ordinis premerent.

Archiepiscopo, nullum jus fuit in domestica sacra, explosâ superioribus sæculis Pontificum arrogantia, & Bohemorum ingeniis, naturali quodam impetu, religiosam severitatis traditionem abhorrentibus. Hic fultus favore aulico, & jam tum invalida *Administratoris* Consistorii Evangelicorum autoritate; pennas nido majores extendere, & arrogata sibi per extortam ab Imperatore Reformatorum proscriptionem, (*Piccardos* per contumeliam vocant, cæterum veterum illorum Taboritarum genuini sunt posterii,) rerum sacrarum universali inspectione; cætus clericorum, etiam ex Urbibus & ditionibus Regiis, ab idololatria Româna alienis cogere; illis *Epitomen* quandam, ex *Tridentine Synodi* Canonibus congestam, obtrudere; eosdem in verba sua, (sive ut tum loqui amabant) Synodalia, adigere; adeoque *executionem* Tridentini Concilii meditari, tentare. Hinc primæ Bohemorum lacrimæ, origoque omnium adversus Reges aut ipsorum Ministros motuum! Nam dum Archiepiscopus omnibus diœcesibus obtrudere conatur sacrificulos, non nisi à se, aut suæ farinae Antistitibus, sacris initiatos; cæteros verò passim, prætextu Piccardicæ hæreseos, exturbat; aut eis status controversiam movet: Templâ hinc inde per Vrbes & agros, Evangelicis adimit: Incolas in Fisci ditionibus, ad ejurandam Majorum religionem adigit: Administrî vero Regii, omnia ejus attentata rata habent: imo paria faciunt: nec non quibusdam liberis
Urbibus,

Urbibus, exempli causa, *Brixia, Cadano, & Aussenio*, (in quas sensim, Iesuitarum discipulos immiserunt, & mox publicis honoribus ac muniis auctos, in argumentum Regii favoris & gratiae, clavo admoverunt,) Evangelicos persequendi, eosque non solum *soc. etate civili* ac communi, sed etiam *gentium ac naturali jure*, puta matrimonio & sepultura prohibendi, auctores sunt: Pilsnensibus, Budwicensibusque *Privilegium* quoddam, de excludendis paenitissime Urbium istarum pomario Evangelicis, a Pontifice impetratum; securo, aut quod multi tunc suspicabantur; inscio talium rerum Rodolpho, obreptitiae confirmant: Cives Pragenses promiscue ad supplicationes, sive Processiones suas, edictis severis urgent; Memoriae *Hussij* ac *Hieronymi Pragensis* à Majoribus institutam, & à posteris religiosissime observatam annuam solennitatem, obliterare student: ideoque sacerdotes ne sacra facere possent, quotannis ad eam diem in cancellariam ludificatione citant: Ipsi quoque (in quibus *Boržita Smeczansky* palmam tulit; cujus tamen Rusticis, ad Communionem, ut vocant, squalore diutini carceris, inediaque adactis, hostiam occultatam, ventri immergere religionem fuisse, & ab uno eorum, strophio involutam, inque constantiae suae ac delusi Domini argumentum circumlatam, Civis Pragensis, vir omni exceptione major, se in oppido *Slaná* vidisse, eamque ut defoderet suasisse, religiose mihi quondam narravit) subditos suos religionis causa, mirum horrendumque in modum, ac tantum non *Buliridis* bove, excarnificant: Iesuitae denique, non solum tribunitis suis concionibus, illos in proposito confirmant; sed transigere cum continuis molestiis semel; imponere irrequietis sollicitudinibus finem, approbare Romano Pontifici, nunquam eis imputari potuisse, aut moras extirpandae, aut causas auctae haeresis, clam palam perurgent: quinetiam infamibus ludis, aut universariis, *corporis Christi ferijs*, deterrima licentia, ac impune, probra & invidiam, factitatis carminibus picturisque, (quarum unam turpissimam, me admodum adolescentulo, novo paxillo suspensam memini, nempe *Anseres* (hieroglyphice Hussitae designabantur) ad aram accedentes, & de calice forbillantes) in Evangelicos jaciunt: Coire ordines, conditionem suam queri, statum Religionis deplorare, animum obstinare, & *gravamina* sua, in singulis propemodum Comitibus proponere, urgere, dumque spe, promissis, blanditiis, mora, eludi ea, se vero deludi cernunt; subsidia postulata negare, & contra Archiepiscopum, ac indifferenter Pontificios zelotas

ras protestari, & defensionem audere. Donec Rodolphus Imp. cognita postulatorum æquitate, cleri vero, eique addictorum suorum quorundam Ministrorum, religiosa truculentia, Constitutione publica, quam Bohemi *Majestatis literas* nominant, Religioni Evangelicæ; nec non, *Interdicto uti possidetis*, publicæ securitati cavisset; ideoque etiam Ordines ipsos, cum illis qui Romanenses erant, de mutuis offensis *transigere*, jussisset, *Amnystiamque* sanxisset. Hæc omnia, quanquam communi saluti ac publicæ quieti accommodatissima; nec minore cultu, quam cælestia illa Ancilia prosequenda; quum, summis licet connisi viribus Barones; *Lobcowicius*, tum temporis Cancellarius, *Slawata*, & *Smeczanky*, impedire tamen non possent: etiam in Ratificationem consentire, & quamvis ab Imperatore jussi, rata habere, & manuum suarum subscriptione comprobare (conscientiam causati) contumaciter recusarunt. Adeo ut contra omnem Regni & Cancellariæ praxin, in subscribendo Diplomate, Supremus Burgravius, *Adamus Baro de Sternbergk*, Cancellarii vicem obire necesse habuerit. Porro pactum conventum cautumque fuit: si successu temporis, lites aliquæ religionis causa excitarentur, ut illi quorum interesset, compromitterent in *Arbitros*, æquali utrimque delectos; numero utique *Tribus illis*, utpote professi odii atrocitate, ac vindictæ cupiditate nimio opere æstuantibus: nec quietem populo invidere, & præjudicio se deformare cessaturis, munere tanto perpetuùm exclusis.

Nec intra hos terminos stetit Ordinum communis boni sollicitudo: Sed palam quoque, durantibus iisdem Comitibus, in viridi, quod vocant, æstuario, sollenniterque, contra eosdem *protestati sunt*: ut si olim contingeret eos, adversus prælibatam, *Constitutionem, Transactionem, & Amnystiam*, vel minimum moliri, ex lege *Majestatis perduellionatus* tenerentur; allegato in eam rem, nescio quo, legum suarum capitulo. Et fama fuit, ne Imperatori quidem id displicuisse, graviter offenso; quod illi Principis sui intelligentiam rerum divinarum rimari; assensum vero fidemque, exceptionibus frivolis, & conscientiarum suarum obtentu, impeditum ac imminutum ire non dubitaverint. Sed nec illi contra vel mutierunt; intentionem Ordinum super jure scripto consuetudinarioque fundatam, per silentium magis roborantes. Promulgata constitutione publica, & vigore ejus XXIV. (si bene memini) *Nomophylacis*, ex singulis Ordinibus octonis sumtis; iisque rebus *Ecclesiasticis defensoribus*; & injuria religionis odio affectis, aut oppressis,

procuratoribus constitutis; Turbatoribus verò ac zelotis, quasi quibusdam Tribunis oppositis; aureum rediisse sæculum dixisses: adeo lætis omnibus; ut & ingentem vim pecuniæ Cæsari tunc promissam, promptissime conferrent omnes; & passim nova templa erigerent; parochiana (licet revera totius communitatis essent) paucissimis concivibus, Romana sacra professis; imo uspiam soli sacrificio ædituoque, vi interdicti, facta-recta relinquentes. In quibus fuerunt etiam *Cano-bio-grabienses* & *Braunowiensis* cives: illi Archiepiscopo, hi Abbati subiecti; & ante-hac quidem, vi, minisque, ad sacra Romana adacti; sed tunc, ubi per constitutionem illam, blandior aura eos afflare cepit, penitentes. Et *illi* quidem, prout tum temporis constans ferebat fama; moderni Electoris Saxoniae, liberali subsidio adjuti.

Quamobrem (maxime dum communem templorum usum permittere recusarent) solitudinem templis suis paratam, & conatus suos irritos redditos dolentes illi; qui jam antea quadrantem Bohemiae, se ad obedientiam sedis Apostolicæ reduxisse, gloriabantur; eoque nomine à Papa, nescio quas benedictiones, ac indulgentias acceperant; nihil prius, antiquiusque habebant; quam quieta commovere, & composita turbare. præsertim cum à successore Rodolphi *Mathia*, pro rogatis sibi summis in Repub. dignitatibus; sperarent non difficilem assensum ejus, qui totum se, & Reipub. curam, industriæ Episcopi Vienne-sis *Clozelij*, securè commiserat. Sed tentare id per se, periculosum visum. scilicet nondum consolidato eo vulnere, quod à publico sui odio, paulò ante, ut dixi, acceperant. Idcirco ad consuetas & Tragœdiæ congruas artes revolvuntur; Ecclesiasticis iterum in scena, Roscii personam tam modeste agentibus; ut eos, cum quibus tanquam in velabro olearii, jam ante conspiraverant; ludi agonothetas paterentur. Fabula autem hoc modo agi cæpta est: *Archiepiscopus* aut *Braunowiensis Abbas* (certe alteruter; nam nunc non succurrit) sibi suisque futuro usui, petit per libellum supplicem, *declarationem* Constitutionis illius publicæ, in eo puncto: *Vtrum illa ad subditos extendi; an verò duntaxat de illis, qui Ordinum censentur nomine intelligi debeat?*

Rescribunt Administri Mathiæ Regis nomine, illos penitissime excludi; ceterum gratiam Imperatoris strictè, de his solum qui Statuum nomine veniant, accipiendam esse. Et hæc illa est *resolutio*, quæ & Mathiæ negotium fecit; & Ministros ejus, in labyrinthum prævaricationum conjecit; & Ordines adversus utrosque armavit. Nam ut nihil
dicam

dicam de clandestina, & incompetenti legis publicæ, in fraudem tertii, declaratione, seu verius ei per expressi ac generalissimi textus, in alienum sensum detorsionem, obrogatione; non potuerunt *Defensores* non suspicari, occasionem duntaxat tam enormi processu quæri, seu verius raptari, Constitutionem illam rescindendi; se verò cum ipsis Ordinibus, paucorum zelotarum Ecclesiasticorumque libidini subijciendi: presertim quum jam tum Pontificii, contemptim de Constitutione illa loquentes, omnino ruptam eam, scissam, ac perforatam esse contenderent.

Sed ut eo, unde digressus sum, revertar: Archiepiscopus accepto ex animi sui suorumque sententia, Rescripto, protinus Grabiensibus *novum opus*, nunciat. Idem facit Abbas. Sed cives ad Defensores confugiunt, consilium protectionemque implorantes. Nec fas fuit illos sub culto linqui, aut per socordiam jus publicum imminuere. Idcirco, dum de jure ædificationis, ex *Constitutione* publica, & *Transfatione* Ordinum cum Cæsare, iisque, qui è Proceribus Pontificii fuerant, inita, satis constaret: jussi sunt à Defensoribus, in ædificando pergere; se interim causam ipsorum, apud Cæsarem Mathiam acturos,

Biennium puto irritò studio impensum fuisse, precibus, obtestationibusque Cæsaris; ne memorati cives ab Ecclesiasticis, in Religionis Evangelicæ libero ac promisso exercitio, quod sine templi Sacerdotibusque nullum esset, turbarentur; donec absoluto opere, dum ædificatores nunciantibus claves resignare, & templis ex *Edicto* Cancellariæ cedere recusarent, primarii quique in custodiam mitterentur: Grabiensium templo à *fundamentis* demolito, Braunowiensium vero obsignato. Potuisset autem hæc controversia, citra iram gratiamque partium, adeoque seditionem & turbas facillimè componi, si Ministri Regii, ac apprimè *tres illi viri, formam judicij* tali in casu *Constitutione, Transfationeque* publica præscriptam sequi, & affectus suos, publico bono remittere voluissent. Sed dum animo fixum haberent, *confirmationem* memoratarum, *Constitutionis, Transfationis, Amnystiaque* tam solenni actu non permittere, adeoque illam Ordinum, adversus se *protestationem* factam, eludere: & *Principibus* dederunt *documentum*, arctius coercendi privatis affectibus obnoxios, nec universum Reipub. corpus, sed partem duntaxat curare volentes Consiliarios: & *populo* ac posteritati *exemplum*, præcavendi, quomodo Hispani stipendiarios, sic Jesuitarum discipulos. Memini me quondam ex primaria dignatio-

nis virò; nec Consiliorum Cancellariæ penitus ignaro audivisse; obstinatione illa, fuisse id à Ministris Regiis spectatum, ut sigilla, si non jussu, saltem conniventia Defensorum rumperentur. Quod si evenisset; satis causæ habiturum tunc fuisse Cæsarem, Defensores Maiestatis arcessendi, eoque compendio, dictam Constitutionem, cum ipsa Transactione, rescindendi. Sed quia hi prudentius, quam ab illis speratum fuit, egerunt; nec legitimam causæ cognitionem urgendo, aut oppressorum in integrum restitutionem orando, modestiæ fines migrarunt; posteaquam hac non successit, alia tentandum fuisse via. Hujusmodi tum temporis, Ordinum libertati, à malevolis ponebantur laquei!

Porro rei in posterum efficacius gerendæ, quæ sita est alia à *Φορμῆ*, nempe in *separatione* Defensorum, qui concordia inter se, & auctoritate foris validi, videbantur subverti non posse. Mox Comes Turnæus, Collegarum Alpha, & quoquo inclinasset, cæteris exemplum; non solum per Closelium, & Austriacos quosdam Aulicos, Comiti affinitate junctos, sed etiam Illustres fæminas, quarum ille blandis profusisque colloquiis, impense capiebatur; *deserere collegas, & muneri invidioso, plenoque periculosa alea, renuntiare monetur: Locum instare ingentis apud Cæsarem gratiæ: imo promitti magna premia, aut si persistat, indicia non obscura, implacabilis indignationis ejus, qui se amplius cum ipso componi non sit passurus, solus sceptripotens, ac cuiusvis, cui quidem injuriam fieri contingat, defensionis validus.* Varius sermo, & ad gratiam iramque accommodatus, perculsit quidem Comitem, sed de statu, quod ajunt, non dejecit. Nam is deprecatus invidiam publici, & quidem Cæsaris Rodolphi assensu, humeris suis impositi oneris; mansit constans, ac in proposito ornandæ Spartæ obfirmatus. Quod cernentes illi, quibus tam quies publica, quam Auctoritas Comitis dolori fuit, infringendam sibi ejus potentiam putarunt. Proindè variis criminationibus eum adoriuntur, *tanquam Defensorio nomine abutens, studia populi in se verteret: Et Burgraviatu primaria totius Reipublicæ. Arcis Carlosteinensis custodiaque Privilegiorum & cymeliorum Regni, illustrem ac insolentem, occasio duntaxat moraretur, se multitudini ducem adversus Principem constituendi: Certe consulendum esse securitati Principis præventionem, ac depellendum præfecturam Arcis, ne hujus fiducia, res movere præsumeret.* Fit, quod livor improbitasque malevolorum, imprudenti Imperatori dictat; & Comes, *Specie dignioris Muneris, amovetur honorificentissima, quæstuosissimaque Præfectura: Nec mora, eadem uni è tribus illis,*
nempe

nempe *Boržita Smeczansky*, cōfertur. At ille sero criminantium gnarus, & jam manifestè aspectum ejus aspernante Cæsare, tempus sermoni orat, & accepto: *Vixisse se testatur hæcenus adversum Cæsarem cum fide, perinde ac erga Deum pietate. Ceterum conspiratione inimicorum, ac invidia publici muneris, à prædecessore Rodolpho, ipsoque Cæsare, sibi cæterisque collegis comprobati opprimi; dum neque meritorum suorum, neque legum patriarum, quibus, Ephoris, sive Supremis Regni Officialibus, ne dignitate inviti (nisi forte maleficij convicti) exuantur, cautum; ulla habetur ratio. Se quidem si id jubeatur, cessurum æmulo; ceterum irrogatam sibi hoc pacto contumeliam, ac apud populares criminis alicujus, quod ista infamia necessario sequeretur, excitatam de se suspicionem, pro gloria recipere non posse. Proinde per tot annorum obsequium, certamque in rebus dubijs fidem suam, (restiterat is antea acerrimè Pataviensi militi, Pragam ex insidiis occupare properanti; hocque pacto Regnum designato tum Regi conservaverat) rogat; sibi viro militari, & in armis à teneris unguiculis, etiam sub auspicio ipsius Cæsaris exercitato, præfecturam legibus ac consuetudine firmatam servari, neque ad jurgia clamosi fori, se juris inscium, ablegari. Sed furdo narravit fabulam; invalido legum, ad quas provocabat, auxilio; quæ jam vi, ambitu, postremò fundamentum absolute dominationi jaciendi desiderio, turbabantur. Unde odium Comitis in æmulum, & juxta indignatio in Principem; ac indubiè causa impulsiva ejus, quod præcavere se vellet criminatores ejus simulabant: adeo scilicet improvidè illis, an sedulos) oleum camino affudentibus! Fracta hoc modo Turnæi potentia: dum interea nihilo secius defensores studerent, Gabiensium Braunovviensiumque succurrere conscientis; nec desinerent fidem clementiamque Cæsaris obtestari: ille accersito in arcem Brandesensem Turnæo, cum duobus aut tribus aliis è Defensorum collegio; per interpretem Cancellarium (contra quem antea Ordines protestatos fuisse dixi) ad postulata eorum respondit: *Ea juri minimè congrua, causam verò Grabiensium Braunovviensiumque, plane iniquam esse. proinde desinerent potestatem Ecclesiasticorum in subditos, in controversiam trahere, sibi verò ulterioribus suis contra eosdem exceptionibus, negotium facessere. Tanta etiam tum, Cancellario, in Defensores animi intemperie agitato; ut quamvis ab Imperatore jussus esset, eius tamen resolutionem Delegatis, quo toti collegio commodiùs insinuaretur, scripto edere præfractè recu- sasset. Paulo post Imperator, sive tædio curarum; sive (quod prudentiores suspicabantur) ut eo absente, destinata invidiosæ execu-**

tioni mandarentur, & juxta nuper designato successori Ferdinando, quem jam Ministrorum plerique, tanquam solem exorientem suspiciebant; proclivior ad opprimendos Evangelicos via præstrueretur: exportatis è Bohemia, anxia prædecessorum cura, ut plurimum in eo Regno quæsitis *thesauris*; ac tantum non spoliata Regia Pragensi, una cum Cancellario Viennam se contulit: commendata Reipub. administratione, *septem vel octo* personis, Pontificiorum acerrimis. De quorum industria antequam dicam, & ea quæ illius Cæsareæ Resolutionis occasione evenerunt, componam; repetendum videtur, quid insuper de *statu Reipub.* actum fuerit: ut non modo ejus, eventusque rerum; sed ratio etiam, causæque *politica*, cum *Ecclesiasticis* concurrentes, noscantur.

Quo intentionem suam Imperator Mathias & Administrum ejus, citra interpellationem Ordinum, in effectum producerent; visum fuit optimū ac compendiosissimum factu, eos *are alieno* premere; *conventibusque publicis*, sive *Comitijs*, annuatim celebrari solitis, quam longissimè arcere: gnari hoc pacto, privilegia propemodum omnia à stirpe recidi; libertatis vero campum, coangustari posse. Hæc quo una opera, eodemque tempore obtinerentur: à convocatis Ordinibus Imperator petiit, *nominum* suorum prædecessorumque *exsolutionem*. Sed quia suspicio erat, non facilè Ordines alienis tabulis obstringi se passuros esse; tantisper tædiosis comperendinationibus, aut rerum leviuscularum, & parum ad Remp. pertinentium tractationibus, examen articuli istius dilatatum fuit; donec dilapsis majori ex parte Ordinibus, rei familiari, tempore anni id suadente, operam ruri daturis; pauci residui, nec ad eam rem à cæteris delegati; insigni præjudicio, *quinquennialibus*, nimii census exactionibus, universam Rempub. astrinxerunt; & juxta IV. quosdam Rempub. concernentes, ab aliquot annis, etiam ab incorporatarum provinciarū Statibus expetitos, & ab ipso Principe, in aditu Regni solenniter stipulatos *articulos*, (in quibus *confederationem* cum Hungaris Austriacisque fuisse memini) temere ei remiserunt; id fraude ac blanditiis Administrorum Regionum, ex civitatis exuviis, per cogitaria Principis rem suam augentibus; ac apprime *supremo Burgravio*. uti alias sæpe opima prædia, ita tunc (ni fallor) dominium *Libochovviense*, aut *Krupense*; vel denique hostimentum quoddam simile; pretium perfidiæ recipiente, persuasi. Porro ubi hoc modo abunde provisum ærario, certum fuit, toto illo quinquennio, nullos

inon

8 d

nullos

nullos conventus permittere, sed inde stabiliendo Domui Austriacæ Imperio, operam dare. Postquam enim fortuna, non solum *Matthia* Imperatori, per *impotentiam* ejus, & Augustæ nimiam edendæ prolis, (non sine adminiculo ascitorum in viscera medicamentorum, in informem quandam massam coalescentium) *cupiditatem*; sed etiam plerisque aliis, qui sive adulatione in principem, *Vterum Augustæ* commendarerunt Diis, vota que publicè susceperunt; sive vanitate sua nondum nato infanti *dona* (ut in alijs, ab *Hetruria cunas*) miserunt, illuserat: Hoc ad continua, ac indefessa *Archiducis Ferdinandi* postulata, (quæ Clöselius quam diutissime potuit remorabatur) *ago captum; quo pacto domui Austriacæ Regnum Bohemæ mancipari posset*: metu sollicitus Archiduce, Hispanoque; ne sublata improli *Maximil. II.* familia, Ordines tot sæculis usurpata *Electione*, in invidiam sui uterentur. Proinde accersito Pragæ Archiduce, parant ei *speciem juris*, quo & Bohemis fucus fieret; & Hispanus ad Regni istius bolum instar corvi; ideo quod se Reginae *Annæ Hungariæ & Bohemæ Reginae*, per filii ipsius primogeniti *Maximil. II.* lineam rectam descendantem pronepotem jactaret, hians, cluderetur! Adoptatur enim, clam Ordines, ab Imperatore, in subsidium familiæ masculæ, per sterilitatem ventris exspirantis; *titulo* quærendi Regni, ab initio per Czechum conditæ gentis, in eum usque diem, Bohemis ignorato. Sed quia Hispanus imaginariam, (ut ita dicam) filialitatem, fraudi sibi esse noluit: tandem post longas contentionum reciprocationes, eo per *Transactionem* res recidit: ut Ferdinandus Regnum, restricta ad lineam rectam descendantium masculorum successione; & *quidem beneficio Hispani*, juri suo per Legatum *renunciantis*, obtineret: cæterum ad *compensationem*, nescio quam, teneretur. Adeo scilicet impotenter tunc, de *viventis successione*, contra sacras humanasque constitutiones, pacta fiebant; & *Leges Regni fundamentales*, infami ambitiosorum ausu, per cuniculos subvertebantur! connivente, imò singula approbante Imperatore; singulari in posteritatem *exemplo*, Dominorum in Rempublicam, legibus suis viventem, invidiæ; & propagandi in suos imperii gratia, jurisjurandi Religionis neglectus! Cujusmodi illiberales machinationes, summo silentio pressæ, sine dubio etiamnum Ordines fugerent: nisi propitio numine, per A. E. S. I. à Legati Hispanici amanuensi, ob commercium linguæ familiarum, in argumentum fiduciæ accepta contractuum istorum apographa, pariter benevolentia contestandæ causa, P. G. B. legenda exhibita,

bita, ab eodem obiter transcripta, & tandem fatifcente molitionibus istis Repub. Comiti *Schlickio*, nuper Pragæ decollato, primum aperta fuissent. Hoc contractu *clam, incompetenter, ac illiberaliter* absoluto; proxima cura fuit, persuadere Ordinibus, *Ferdinandi*, in successionem *Mathiæ, designationem*. scilicet factione, ne tum quidem, præconceptæ animo hæreditariæ successioni, aut privatis in eam rem pactis, transactionibus, cessionibus, renunciationibus, & similibus contractibus, plus firmitatis, quàm *assensui Ordinum* tribuere ausa. Et quia citra Comitiam, quæ prohibere destinatum fuit, Helena hæc in scenam produci nequivisset; jussi sunt quidem Ordines, præter morem consuetudinemque, intra pauciores dies convenire, cæterum hac cum interminatione: *ne in Comitibus quicquam in deliberationem veniret, præter futuri Regis successionem*. Quæ insolens, & in recessu, omnium Privilegiorum, legum, libertatisque everfionem continens formula, ita prudentiores quosque perculit, ut licet ob angustiam temporis comparere potuissent, sedulo tamen emanerint; ne dum Reipub. vulneribus, per tot gravamina notoriis, curam adhibere vetarentur, præfentes; insuper libidini Imperantis suffragari cogerentur. Nosse autem debes, diversam esse istic Comitiorum à nostris formam. Ibi enim singuli *locupletes*, uti conveniendi facultatem habent, ita omnes evocantur, cæterum vix decimus quisque venit, nec diutius ibi quam ei collubitum est moratur; nullis interim in rem suam communitatisve constitutis *delegatis*, aut mandatariis; quin etiam singularum Urbium suffragiis, singulis nobilium personarum vocibus (satis iniqua comparatione) exæquatis; & distrahendis Ordinibus, quos unanimes Rex sibi esse non optat, subtili ac valido, tam *hoc* quam *illo* compendio. Porro pendente Comitiorum die, Administri Cæsaris *Mathiæ*, industriam fidemque suam *Ferdinando* probaturi, (hostimento pro opera stimulante eos congiario, ut paulò post intelliges) *primarios* quosque è nobilitate viros, Pragæ id temporis munerum negotiorumve causa commorantes, aut rure citationibus evocatos, in Cancellaria prehensant, *Ferdinando*que expetibilem in Comitibus operam præbere suadent; sumta in eam rem occasione, è cura *satisfaciendi creditoribus Regis*: ita videlicet una manu, quod ajunt, panem ostentantes, altera lapidem præferentes. Nec defuit perverso instituto tam successus, quam invidia; nonnullis, sive loci personarumque reverentia, licet in causa indigna perstrictis, sive spe prolixæ gratiæ illectis, sive denique metu odii

odii imprudentibus, & ex stipulatione, ad suffragii pro nuda Ferdinandi *Receptione* ferendi audaciam, sese obligantibus; Cæteris vero adeo tenaciter Constitutionum Privilegiorumque Cynosuræ inhærentibus: ut se, de re ad universos spectante, quicquam *clam* acturos negarent: ideoque etiam continuo monerentur: *quibus salus sua cordi esset, contra tonitrua oppedere cessarent.* Cujusmodi procedendi forma, præsertim posteaquam per questus offensorum emanavit, hoc in cæteris obtentum fuit, à perversis servitutis publicæ licitatoribus, ut eo pauciores ex Evangelicis in Comitium venerint: nec Pontificiorum validæ, quippe etiam ex scurris & planis coactæ factioni, quod ante eum diem contigisse nemo mortalium meminerat, aut fieri posse credidisset; resistere minime potuerint. Non tamen ideo virtutis libertatisque avitæ obliti Patriotæ, ut non ea die, & *parrhysiâ* liberis hominibus digna, & sequenti, Principis *irâ* inclaruerint. Nam urgentibus illis unice, strictam privilegiorum omnium singulorumque, ac imprimis *constitutionis illius Rodolphinæ*, citra involucra aut tendiculas verborum, Confirmationem: Electioni liberæ consueta formula *cautionem*, (vulgò literas Reversales dictam) & si quæ alia huc spectant, à majoribus usu frequentata: Præter impudentem Pontificiorum obtreccationem, dum Rempub. venderent, se una vanire non suspicantium: etiam diras criminationes, in Cancellariam vocati, experiri nec esse habuerunt: Majestatis crimine Comitibus, *Turnæo, Schlikioque*: Baronibus, *Felsio, Budovicioque*: ac Equiti *Kaplirio* seniori, objecto. Barone vero *Lobkowicio* (etiamnum in carcere vivente) tristi Patruum *Georgij*, olim à Rodolpho in vinculis (quam juste ipso Cancellarius *Apologia* pro Agnato Cæsari exhibitor viderit) decollati exemplo, nimis impudenter perculso! Sed nec Ferdinandus *indignationē* dissimulavit, dum quorundam, gratulandi gratia ad se, ex more venientium, argueret erga se diffidentiam; & rogando ejus causam, attonitos teneret animos dubitantium: num quid comparatis ad iram & comitatem verbis, jugis obsequii testificationem modeste, an suam incolumitatis Reipub. libertatisque curam audacter, reponere magis expediret. præsertim quum jam tum, longe alium trepidi cognoscerent, quam qualem sibi, cum ille singulos *secum* ad metam in vivario *collimantes*, fallacibus blanditiis inescaret, imaginabantur. Elusa hoc pacto Evangelicorum sollicitudine, ne omnino nihil Reipub. inque ea ipsis Pontificiis gratificaretur, contestatus est jurato, literis etiam sigillo subscriptioneque communitis;

nitis: se vivo Imp. *Matthia*, ab Administratione Reipub. abstinere, nec aliter quam Ordinum autoritate, præviaque Delegatorum, ab Ordinibus in eam rem constitutorum, denunciatione, potestatem in se trahere velle; non sine, legem dante contractui, pacto: ut si contra fecerit, facta pro infectis censeantur. Cujusmodi obligatione ab Ordinibus recepta; uti cætera, ita Coronatio præcipitata fuit. jam tum non solum sæcularibus, sed etiam clero, passim Euangelicis illudentibus: quasi habituris Regem non ex præscripto radiolarum legum, sed suomet ingenio impetraturum. Accedente, quasi in cumulum cavillorum comminationumque, illa, supremi Cancellarij uxoris, fæminæ magni impotentisque animi, asseveratione: In eo jam summum rei cardinem verti, ut aut Pontificij Euangelicorum, aut hi illorum cervicibus inequent.

Decreverunt autem Ordines, more antiquitus observato, Regi tum Designato, ex quadrante omnium usurarum annuarum, de pecunia mutua creditoribus solvi consuetarum, non contemnendum coronarium, ad summam octuagesies plus minus millium Carolinorum accedens.

Hoc receptum Ferdinandus, incertum, num contemptu in Ordines, an gratitudine in Administros Cæsaris, quorum opera hoc, coronamque acceperat, distribui inter eos curavit: Supremo *Burgravio Sternbergio*, tanquam Fabulæ chorago, primas: *Cancellario & Sme: Zansky* secundas: *Leopoldo Lobcowicio, Klenowicio, & Toz. nikio* tertias ferentibus: cæterum *Slawata*, præfractæ à sacra pecunia manus abstinenti, argentea preciosa suppellectili, eadem pecunia coemta, satisfacto. Adeo non occultis indiciis, ut vulgi sermone jactaretur: ex lauru Bohemica, solis Regni officialibus mustacea parari. Tandem re ex animi sententia in Bohemia gesta, Ferdinandus in Stiriam concessit; & sequente anno, motis jam in Bohemia rebus, iisdem artibus in spem Regni Hungariæ provectus est, quibus in Bohemia emerit: Parum jam de Republ. sollicito Cæsare, cui consilium erat, certo jam successore, procul à Bohemia degendo, tædium publicarum curarum, amæno Viennensi, aut Ebersdorfiensi secessu, fallere. Per id tempus, multa cælo terraque prodigia evenère; quibus, ut & ambiguis sed tristibus præfagijs, futura instantiaque mala, designabantur. Visæ per cælum concurrere acies: rutilantia arma: crebræ trabes: simili modo quas *Docos* vocant; quales quum Lacedemonii classe victi, Imperium Græciæ amiserunt, emicuisse constat: Insolita ventorum rabie prorutis præter casas arboribus,

ribus, vastatæ silvæ: Inseffa ab informi *tipularum* examine, Neopragensium Curia: In Palæopragensium verò, ingens *aquila biceps*; Romani Imperii affabrè factum insigne; ruptis clavis trabalibus collapsa; pede ac alia elisis: Nocturni per Urbem Pragam, prætereuntes invadentium *molossorum greges*: & alia; quæ non solum prudentiores, sed vulgus quoque, more humanæ deteriorum formidinis; non tanquam à fortuitis, vel naturalibus causis, in omen imminentium cladum, vertebant.

At Ordines, (ut ad interruptam rerum Ecclesiasticarum seriem, regrediar) certiores ex Turnæo, & Brandisensis itineris Comitibus facti; de Principis in causa Grabiensium Braunovviansiumque plusquam definitiva *sententia*: è singulis districtibus, sive Præfecturis, quarum XIV. sunt; more lege firmato, (ne quid eos novi, ac in fraudem summæ potestatis fecisse putes) certo numero personas ad se evocant; sententiam Cæsaris eis aperturi; & juxta quid se facere porro oporteret, Consilium rogaturi: solis *Pragensibus* conventu hoc vitato; quos per *præfectos Vrbi*, suggestu Vicariorum Regionum, protelatos fuisse constat. Sed quia cæteri evocatorum; sententiæ Regis & facti præfectorum atrocitate commoti; quam aliquid constitueret, deliberaturos se prius, cum aliis Religionis consortibus reciperent; nihil tum temporis actum fuit; quippe dilato conventu, in aliud sex vel octo hebdomadarum spatium; frustra interim, Defensoribus, *Legationis* ad Electores Imperii, quorum interventione Cæsar ad mitiora consilia flecteretur, (exemplo antehac usurpato) expeditionem urgentibus. Quod ubi percrebuit; protinus Vicarij Cæsarem de Consilio Ordinum certiores reddunt, monentque: si Status in ordinem coactos cupiat, continuo in hunc modum (exemplar enim juxta missum) rescriberet: *Dolere sibi contumaciam eorum, qui Defensorio nomine tumentes, Regi ac Domino suo obluetari; & sub specie tuende religionis, alienos subditos, in legitimum Magistratum, (non enim Dominos; cum Ecclesiastici duntaxat sint usufructuarii) concitare non vereantur. Proinde mandare se illis, ut ubi hanc indubie voluntatis suæ testificationem receperint, ocys citatis significent: Si explicata animi sui in causa Grabiensium Braunovviansiumque sententia, clarè edixisse; quid ea in re, in posterum observari deberet: Cæterum cum illi, spreto clementi decreto, conventus agitent; non posse se id aliorum accipere, quam quod istæ coitiones, adversus suam personam instituantur. Quocirca moneri severè; ut jam tandem ab omni conventu abstineant; & quieti, reditum suum in Bohemiam, ulterioremque animi sui declarationem expectent.* Vicarii, receptis inventionibus suis, rati-

habitione Cæsareis literis; eas vocatis in Cancellariam Defensoribus prælegi curant; & tandem nomine Imperatoris, *abstinere* ab omni cum Ordinibus congressu, imperant, & *conventicula legibus prohibita* agitare vetant. Sed nihil unquam æquè offensis auribus, à Defensoribus acceptum, quam ista *Denunciatio*; qua non solum conventus, constitutione publica permissi, vetabantur; probrosoque *illicitorum collegiorum* nomine traducebantur; sed etiam ipsi *corruptorum servorum*, imò quod magis est, *imminutæ Majestatis* Rei pronuntiabantur; adeoque ex legibus patriis, paratam condemnationem, (cujus, insinuatae jam sibi, executionem tempus duntaxat moraretur) haberent. Deprecati tamen publici muneris invidiam, responderunt: *non amplius per se stare, quominus Ordinum deputati conveniant, quum eorum arbitrato conventui dies dicta sit; ei fini: ut dum per procuratores suos, (Defensores puta) nihil aequi hætenus impetrare potuerint, ipsimet ad clementiam Cæsaris, per intercessionem Imperij Principum, & suas preces confugerent.* Idcirco jussi sunt Deputatos per literas à conventu *dehortari*, ac serio monere, ne quidquam illi in diversum, sine expresso Principis mandato, auderent. Verum hi, istiusmodi terriculamentis, jus suum Ordinumque eripi sibi, Constitutionem verò publicam tam enormi processu rescindi non passuri; perscripserunt in singulos districtus ea, quæ à Vicariis acceperunt, utique libera Deputatis, statò die conveniundi, relicta facultate. Vnde factum est, ut jam non certo numero *Deputati*, sed ipsi *Ordines*, quietis sedibus per istam Vicariorum intemperiem exciti, constituta die concurrerint. Quorum congregationem impedituri, aut certè per factiones & Ordinum separationem divulsuri illi; autores fuere Cæsari scribendi ad *Pragenses*, & blande gratias agendi, pro fide erga se declarata, ubi nullum è suis concivibus, proximè habito in *Collegio Carolino* conventui, interesse permiserunt; missa simul in eam rem literarum formula.

Paret Imperator, & provolutus ad deformes grades, brevi post cognoscit, quam fluxa, quamque lubrica sit Principis autoritas, non suo judicio, (ne dicam virtute) aut amore populi nixa! Gliscente jam palam, hinc Vicariorum importunitate; inde sive Defensorum, sive Ordinum perseverantia; redduntur singulis Urbibus *Eucharistica* illæ *literæ*, non tam ullius Cæsareæ gratiæ testes, quàm instar pomi Eridis, in nervum erupturarum discordiarum semina. Illarum enim obtentu hoc agebatur, ut civitates Pragenses, per contemptum Defensorum, collegioque

gioque palam irrogatam contumeliam, renunciarent Constitutionis publicæ, non minus pro se, totoque tertio civium, quam Baronum, Equitumque ordine, introducto beneficio; ejurarentque commune sibi cum Statibus Evangelicis, solenne illud *jus Patronatus*. Quod ut occultius optabiliusque fieret, subministrata fuit Palæopragensium Senatui, per Secretarium *Michnam*, copia *Renunciationis*, specie formulæ Responsorix ad Cæsareas illas literas epistolæ: Eadem verò Neopragensibusque per *Præfectos*, tam strenuè frigidam suffundentes; ut negarent, vel latum unguem, ab ejus sive verborum contextu, sive sententiarum periodis recedendum, multominus mentionem ullam Constitutionis Publicæ faciendam; acerbè iis, qui id suffragiis suis sive suadere, sive probare ausi, increpitis. Mox itum ad *exauctorationem Defensorum*, è civibus Pragensibus, in publicis Comitibus, à toto Ordine (non verò ipsis Urbibus) electorum; adeò, præter incompetenter exercitam jurisdictionem, impotenter obitam: ut illis, legum, jurifurandique totius Regni communitati præstitæ religionis tenacibus, nec publico munere clam Ordines, extraque Comitibus privatim abire volentibus, Cæsarei *interdicti* rigore, omni collegarum societate abstinendi, non sine gravissima indignationis Cæsareæ denunciatione, necessitas imponeretur: & quidem tam effusa *Neopragensium præfecti* licentia, ut & audentiores conticere juberet, & accepta à graphiario, exceptionum necessitati isti, concussionique oppositarum, ex protocollo apographa, pro lubitu suo induceret, immutaret; sicque interpolata, securus falsi, Michnæ ad Cæsarem mittenda, tradere non recundaretur. His ita à parte Cæsaris in Urbibus Pragensibus per Ministros peractis, ac consequenter cæteris Urbibus percussis; Ordines frequentes, ut dixi, conveniunt: & cognita, non solum Defensorum quorundam, frivola sed probrosa *exauctoratione*, verumetiam Senatus triurbis Pragensis, sui se Religionis cura *abdicatione*; ne acta per silentium probare viderentur; *litteras* ex more, antehac à Defensoribus usurpato; in Senatum, per Nobiles quosdam, non solis Senatoribus; sed Decurionibus quoque, ac tribunis plebis, adeoque universæ civium communitati, Evangelicam Religionem profitentibus inscriptas, mittunt; illorumque Deputatos, ni proditam ex parte sui religionem velint, adjungi sibi postulant. Sed ob machinationes Pontificiorum, convocationem quorum interfuit prohibentium; ad extremum verò cætu eorum se excludi recusantium; ideoque nimis

importune, postulata Ordinum interpretando, aut sceptice cavillando, falcem in alienam messem immitentium; nihil obtineri potuit, tantisper: donec orto jam tumultu; cives Evangelici, sprete Prætorum, cæterorumque Pontificiorum Senatorum obluctatione; magis ipforum, quam suæ salutis consulturi; & jam jam in seditionem erupturum populum cohibitori; eoque Pontificiorum exterminationem, vel saltem cænobiorum vastationem prohibitori; missis ad Ordines primariæ auctoritatis viris, se Religionem Constitutionemque publicam illibatam velle, professi fuissent. Sed Ordines, non expectata civium Pragensium, sive resipiscentia, sive impetu ac bona æmulatione; postquam multum diuque, expediendæ Defensorum suæque salutis, nec non conservandæ Autonomiæ, adversus prædictas Ministrorum Regiorum molitiones, consilium habuissent; ad extremum viam inierunt, quam & *necessariam*, & compendiosissimam, & juri suo, tanquam *legibus patriis conformi*; & ex *Protestatione* illa repetito, convenientissimam, ipsa eis ratio dictaverat: Rogarunt enim Vicarios: *numquid interdictorum Cæsareo nomine Defensoribus insinuatorum; & tam expediti, una scilicet ruina, universos Ordines subvertendi, Consilij; auctores essent?* Illis autem omnibus, (excepto *Slawata & Smeczansky,*) post longas tergiversationes, culpæ affinitatem à se removentibus, *His* vero tam ad interrogata Ordinum, quam *Asseverationem* istam collegarum, obmutescentibus; per quendam celebratæ eloquentiæ *virum*; vim jusjurandi, non minus toti Ordinum ac Reipub. communitati, quam Regi præstiti, explicari eis; & juxta, consilia ipsorum ad eam, legesque patrias, examinari ac expendi curarunt. Et exprobrata eis perjurii, ac in Ordines Cōspirationis, notoria improbitate; *Protestationem* illam, ante octennium solenniter in Acta relatam, per Baronem *Rziczanium* publicarunt; inde, in hunc pene modum publice arguentes: *Cum notorium sit, Barones Slawatam & Smeczansky, posthabita omnis salutis publicæ cura, hoc pravis suis consilijs egisse unice, ut oppressis jam Grabiensibus Braunowiensibusque, percussis Defensoribus, prohibitis de re Ecclesiastica consultationibus, veritisque legitimis Ordinum conventibus, non solum Constitutionem Transactionemque publicam, adeoque in cæteris istas potiores ac fundamentales Regni leges, subverterent: sed etiam diffamando ipsos Status ac Ordines, quasi alienorum subditores corruptores existerent, & adversus Regem Dominumque suum, conventus ac illicita collegia agerent, inaudita hæctenus scelera eis imputare; ac consequenter, ex priore calumnia capite, pravaricatorie capitis eos arcessere;*

arcessere; ex posteriore vero *Majestatis*, nimis impotenter ac insidiosè postulare non dubitaverint: Se vigore protestationis suæ, legumque patriarum, in turbatores Pacis publicæ, omnium manus armantium, subnixos, cæterum extrema necessitate compulsos, ad succurrendum proditionibus ipsorum labefacta Reipub. adigi. Proinde suam sibi met acceptam ferrent perniciem, in quam tam luculenta perfidia, incurrißent. Stare enim Ordinibus sententiam, ista die, certum edendi in posteritatem, & summæ multorum annorum patientiæ documentum, & memorabile expressi Zeli impetusque antiqui argumentum. Postquam perorasset Rziczanius, continuo, (secretis tamen prius imprudentiam agnoscentibus, aut eam deprecantibus,) duos illos pertinaces in præcepis jaciunt, paulo post, quasi in cumulum adjicientes, Secretarium, Philippum nomine, è Schola Iesuitarum, ad id honoris progressum: qui Ardelio, intempesta Ordinum interpellatione, infortunium famamque sibi comparavit, ac indubiè pro Michna, (quem pridie ejus diei, mali aliquid inde, quod blandius solito, salutanti sibi in occursum Baronem Felsium, insolitæ ac intempestivæ blanditiæ ab ipso exprobrarentur, sagacius subodoratum, ideoque ab Urbe profugum, Comes Turnæus nequicquam insequi curaverat) vicem istam obiit.

Ad modestius agere eos, mitiusque vicario, Regios tractare debuisse dices. Sed quid aliud amabe facere eos oportuisset? Provocassent ad Cæsarem. At qui ille ad clamorem subditorum obsurduerat; uti iudicio imbellis, ita extra vim potentiæ constitutus: dum Clöselius, cæterique ministri, pertracta ad se rerum summa, socordia ejus in Ordinum, ac si scena verteret, in sui, ipsiusque perniciem abuterentur.

Siluisse ergo. At periculum suberat, prodendæ Religionis, constitutionisque publicæ, tantis sive majorum, sive suis impendiis partæ? Metus etiam ratihibitionis eorum, quæ sub obtentu Majestatis, adversus leges libertatemque Ordinum tentabantur; nullo interim alio silendi compendio, quam ut graviora imponerentur, ex facili tolerantibus.

Sustinuisse itaque, & libidinem sevitiemque Imperantis (si tamen illius, & non ministrorum!) *ultrò protensis cervicibus, subjectionis, ac obsequij memores, excepissent.* At illi semper in promptu habentes, quantum natura hominis pecudibus, reliquisque bestiis antecedit; homines se, non porcos esse, homines inquam ingenuos, & qui libertatis statum, fortunaque suas non Principi, (quem publici boni causa supra se quidem, at non supra leges extulerant) sed Majorum virtuti accepta fere-

ferentes, eadem sarta-recta ad posteros transmittere tenerentur; obli-
visci non potuerunt: ideoque averſi à regimine eo, quod beſtiis con-
venit, duro & deſpotico; nihil ſe, majoribusque indigni, aut præter
jus legesque facturos arbitrati ſunt, etiamſi licentiam ſupra fas & le-
gum Imperium ſe efferentem, coërcitum irent.

Judicio deniq, experti fuiſſent. At ubi quaſo? coram quo tribunali? qui-
bus judicibus? qua ſatidatione judicio fiſti, & judicatum ſolvi? præ-
ſertim in intentato ſlori Nobilitatis, *Majeſtatis crimine*; violento, no-
toque, ſubvertendis excitatoribus ingeniis, invento: neque unquam
fatis ſecuro adverſus Principem vadimonio. Nec arbitror ego, ſuaſu-
rum te fuiſſe Ordinibus, ipſos *Ministros Regios*, calumniatores hoſtes-
que ſuos, judices paterentur, etſi promptos cupidosque: non diſſimu-
lante id Supremo *Burgravio Sternbergio*, qui in nuptiis Capitanei Schli-
fi, ſacra conſilii evulgaverat dicens: *Nos, Nos inquam, Supremi Regni
Officiales, veſtri hac in cauſa, futuri ſumus judices.* Cujusmodi proceſſu,
etiam ipſum Deum Diabolo ſuccubiturum, cælumque perditurum
fuiſſe, Bohemos populari joco dicere memini.

Porro quid circa cuſtodiam reorum, & judicij iſtituendi compendium,
Bohemis communiter à Pragmaticis Germaniæ, ex formulis ſuis jura
Regni ſtatuumque fingentibus, opponatur, non ſum neſcius. Sed ſi
quid in rebus Bohemicis video, nec cæcior ſum talpa, confirmare tibi
audeo, nodum ipſos in ſcirpo quaerere. Noſti enim uti diverſam eſſe
indolem cauſæ publicæ à privata; ita longè aliam requirere proceden-
di formam: neque enim illa, ſicuti hæc, forenſibus terminis, ſed po-
rius ex penetralibus Reipub. deſumtis rationibus, internaque ejus for-
ma circumſcribitur. Porro Status Regni Bohemiæ, quibus jura Maje-
ſtatis competunt, nequaquam dixeris privatorum loco cenſeri poſſe;
ut injurias ſuas, in everſionem Reipub. redundaturas, maxime vero,
manifestas notoriasque, forenſibus litigiis ulciſci neceſſe habeant. Hoſ
qui lædit, non minus perduellis eſt, quam qui Reipub. arma infert,
aut Regi necem intentat. Non dubito autem te mihi hoc conceſſu-
rum eſſe, tum maxime Status lædi; cum leges Regni fundamentales;
cum mores Patrii; cum conſuetudines longo uſu firmatæ; cum ſtatu-
ta, cum jura ac leges ipſorum violantur; cum denique Auctoritas eo-
rum, quam in Reipub. inque jura ejus habent, elevatur; nec in tali
caſu eos, præſertim ubi & notorium facinus, adeoque nec ipſis per-
duellibus negatum, & ruina in proximo ſit, uſui privatorum inter-
vientibus

vientibus forensibus formulis, (nisi fortè certa ratione insanire velint)
 insistere debere. Nam quemadmodum, vi majori, extraordinariis
remediis succurritur : ita etiam Statuum periculo, quod secum Reipub.
 everisionem, vel saltem Formæ alterationem trahit ; sublimioribus,
 celerioribusque subsidiis occurrendum est ; maxime si ; præter-
 quam quod quisque naturali impetu ad conservationem status sui fer-
 tur ; etiam ad hoc faciendum, legibus patriis teneatur : prout Bohe-
 mos teneri certum est. Qui quadam *Constitutione* (quam piacularibus
 illis hominibus prælectam fuisse constat) adversus eum, qui statum Regni
 mutare, aut quietem publicam turbare præsumserit ; omnes insurgere
 jubentur. Vicarios autem id ipsum, quod taliter cohiberi oportuit de-
 signasse, ex superioribus, quæ ei fini prolixè scripsi, percepisse te puto.
 Nam sublata *Autonomia*, & qua Religioni cavebatur *Constitutione*, re-
 vera statum formamque Reipub. inverti, necesse fuisset : Et si, temerè
 Ordinibus objecti, literis illis Regiis, *alienorum subditorum corrupcionis,*
Majestatisque per conventus agitados *imminuta*, criminis pœnam *ex lege*
 denunciata, sed in adventum Cæsaris duntaxat dilatam, innocen-
 tes obire debuissent ; quis non videt, eos stulta modestia, nec in ullum
 ævum aut posteritatem excusanda socordia, Rempub. amissuros fuisse ?
 Quod si vel maximè Status, in re manifesta nec controversa, *juridicè*
vicarios perduellionatus postulare debuissent : nondum tamen ; quod jam
 antea dixi, video ; quinam legitimi iudices tantæ causæ constitui po-
 tuissent ; Cæsare Vicariis, Vicariis Cæsari, reliqua verò Pontificiorum
 cohorte, utrisque, odio Religionis, obnoxiiis. Nisi fortè *processus ille*
Ferd. II. olim adversus præcipuos Ordinum, *ob fidem* ex antiquo fede-
 re Saxoni obstinatè servatam institutus ; aut *Rodolphi II.* adversus *Geor-*
gium Lobkovvicium, ob sollicitam Privilegiorum curam observatus,
 quorum illo, cives Pragenses ; hoc, ipse Baro ; dum causæ bonitati
 confisi, vadimonium obire prompti essent, variis artibus protelati, ac
 deserta sui defensione, promiscuè, *gratia* aut *odio* Principis se sub mit-
 tere persuasi fuerunt ; repetendus fuisset : sufficiente scilicet illis, quos
 libertate, aut vita privandos censeat Princeps, sola obsequii gloria.

Nec palpus ille multos demulcens, tibi imponat, quasi *salva Reipub.*
subverti Evangelici potuissent, legibus nihilominus *imminutis*, & earum usu,
per non interruptam immunitatum possessionem, Pontificijs permisso. Rudes,
 ac versarum per Tyrannos Rerumpub. ignaros esse oportet, qui id cre-
 dant, quales *Officiales*, illos Regni Bohemiæ fuisse, palam est. Illi
 d enim

enim nunc, non minus ipsi Ferdinando, quos ab Aula segregatos, ne redire quidem in patriam permittit, odio sunt; quàm sibi, per recordationem prioris fortunæ, miseri vivunt! Quippe grata esse solet proditio, at minimè proditor. Et si vel maximè hæc causa cesset, nosti tamen, nequaquam solere oblatam occasionem negligere eum, cui omne id deesse creditur, quod certa lege, aut cum modo habet. Vide hanc Belgii nostri Rempub. & in ea, quos vocant *Malecontentos*. Numquid illi congiaria tulerunt, ubi *Geusius* fauces elidebantur? Numquid professione Religionis, sibi cum Rege communis, jugum subterfugerunt? Certè Solonis illius Hispanici, *Vergas* dicti, Enthymema: (*Heretici fraxerunt templa, & Catholici nihil faxerunt contra; Ergo utrique debent patibulari*) ita comparatum est, ut & in longum *sortitè* extendi possit; & in cujusvis Reipub. *formam* transfusum, benè concludat: præsertim, cum citius deficiat philomelæ cantio, quam bonis *Logicis*, quales hoc sæculo è Monarchiæ Hispanicæ Schola jugiter proveniunt, *tertius terminus*.

Sed joco amoto, videre te jam puto, quicquid obmoneas, consistere non posse, neque tam validum firmumque futurum fuisse, ut aut intentionem Ordinum periclitantium retardare, aut securitati ipsorū idoneè cavere potuisset: præsertim cum in ejusce præjudiciosi causis, nimis vera sit illa Plauti sententia: *Qui cavet ne decipiatur, vix cavet cum etiam cavet. Etiam cum cavisse ratus, sæpè is cautor captus est.* Quod sanè Bohemis, *Constitutioni* illi, *Transactioni*, *Amnestiæ*, & *legibus patrijs* confisis, accidisse, (ne aliundè exempla petā) teste ipso Orbe affirmare ausim.

Atque hæc sunt, unde colligas causas, partim præcipitatorum, partim ab officii publici munere suspensorum, *Vicariorum* quidem Regionum; cæterum *conciivium*, eidem juri, quo cæteri subjectorum, nec minus Reipub. ac Statibus, quàm Principi, Sacramento obstrictorum, *Officia'ium*.

Sed Bohemi, inquis, *ulterius progressi*, *formam quoque administrationis Reipub. immutarunt*, *Arma sumserunt*, & tandem quoque à morte *Matthiæ*, *Ferdinandum Designatum coronatumque Regem*, imperio excluderunt. Ita certè est, eaque singula extremorum consiliorum indubitata signa!

Sed si animo revolvas antecedentia, ultro fatearis: rebus desperatis, oportuisse Bohemos insistere constantiæ, & perurgentibus illis, raperere, non quærere consilia.

Verum

Verum quod attinet *constituta tunc Reipub. formam*, res ita habet: Postquam nefario improborum concivium ausu, Respublica in maxima pericula devenisset, ii que se facta ac crudelia facinora, in Ordines Patriamque parasse, partim indicio suo convicti, partim confessi fuissent; Ordines sumpto de nocentioribus, tanquam manifestis reis, more majorum, supplicio; (si tamen supplicium dicendum est, eorum in proximam eamque *declivem fossam* præcipitatio) censuerunt, nequaquam è re fore, si residui ad clavum Reipub. diutius sedere permitterentur, cujus administratione, indignos se, per rati habitionem tantorum facinorum, comprobaverant. Ideo præcavendæ rerum omnium confusionis, sistendorumq; ulteriorum motuum causa, commendarunt Rempub. (si benè memini) XXX. Viris, è singulis Ordinibus decem per suffragia lectis, tantisper scilicet, donec Reipub. quæ tum, per socordiam Principis, in paucorum potentiam atque ditio- nem concesserat, aliter prospiceretur. Nec obliti suæ erga Principem reverentiæ, eos tam pro *illo*, quam *hac*, sacramento adegerunt, non sine hac expressa mandati clausula: ut omnia consilia sua ad utriusque salutem dirigerent. Quo pacto, nihil aliud agere visi sunt, quam præcavere deformem *Anarchiam*, aut Pontificiorum expetitam à plebe *interneccionem*. longè diversa pietate providentiaque à *Gallica* illa, & *Romano-Catholicorum*, superioribus annis, in Euangelicos conspiratione, truculentiaque! Denique reddita Principi per literas, prolixè in eam rem scriptas, facti ratione, nequaquam exuerunt ejus erga ipsum reverentiam, sed verius, efflagitato ejus in Regnum *reditu*, & juxta, ingravescentibus malis, petito ex ipsius præsentia remedio, confirmarunt.

At conclamantur ad arma? Ita sanè, sed non adversus eum, cui etiam legionem illam *Turnæanam Kaplivianamque*, & bis mille cataphractos, *Wchinsky*, & *Bubna*, primitus conscriptos, non minus quam Reipub. sacramento rogare non dubitarunt. Valido in Principem suum obstinatæ fidei argumento. Verum metus, metus inquam, isque justus, securitati eos suæ suorumque arma induere adegit: gnaros, quam æqua lege Principes agere soleant cum subditis; quos invisos sibi, ac inimicos habent.

Comminationes denique ab Aula; nimis impotenter, non solum Cæsareo nomine, sed Consiliariorum quoque, jugiter frigidâ suffundentium, pervicacia sparsæ; hoc egerunt. In quibus *Vice-Cancellarij*
 d. 2. Imperij,

Imperii, illius *de Vlm*, vox notabilis audita fuit: qui totus, quod ajunt, in fermento; non sine dejectionibus devotionibusq; asseveraverat: *se in posterum Archiduces diabolarium hominum loco habiturum*, (*Hy woude haer voortaeen voor Hontsfotten houden*) *nisi irrogatum sibi dedecus, ferro ultum iverint*. Imperatore etiam ministrorum palpis adeo obnoxio; ut cuidam deliciarum suarum Arbitro, seu verius scurræ, *Ionæ* nomine, annueret dicenti: *Bohemorum recens lotas lodices humidas, ne corrumpantur, in aprico suspendi oportere*. Quæ omnia cum in vulgus emanarent; adeoque Bohemos minimè celarentur; non potuerunt non exacerbare jam ante offensos, patientiæque terminos prægressos: Præsertim cum parum providè Imperator, statim rerum motarum initio; Vicarios suos, tam nefaria crudeliaque attentata confessos, seque Reos confessos, in integrum restitui severe mandaret: nî parerent, in contumaces, ferro flammaque sæviturus.

Sanè, si ad postulata Ordinum, tum temporis Cæsar redire in Bohemiam, & turbas istas mitioribus Consilijs sedare, (quo ad extremum Clofelius quoque inclinabat) voluisset, seu verius per alios zelotas potuisset; fluctus isti ex animi ejus sententia conquievissent. Nam si Imperator, potiolem curam salutis universæ Reipub. quam *duorum* aut *trium* pravorum Consiliariorum honorem duxisset, quem amabo illi, cum exercitu suo, oppugnatum ivissent? cui nocere, cui obesse potuissent? an non exiguo tempore, omnes eorum bellici apparatus minæ, in ludibrium versæ fuissent? Neque vero tunc aliud quidquam petierunt, quam ut indemnes essent, violatores vero *Constitutionis* illius publicæ, & consequenter *quietis, existimationis* denique, ac *salutis* Ordinum Evangelicorum, indemnati non manerent. Sed dum *Ferdinandus*, sulphurei ingenii Princeps, mitiora consilia, non solum Cæsareæ dignitati, sed etiam suæ exspectationi noxia arbitratus, omnia sursum deorsum versaret: & metuens, ne, si mutam personam in scena ista sustineret, autoritatem suam apud vicinos exterosque perderet, aut certe interim aliquid constitueretur, quod servandum *sibi* grave, aut *Romano Pontifici*, ingratum putaret; ideo spes suas concitato cursu, anteveniret; raptoque in vincula *Clofelio*, seipsum Cæsarei arcani *consilij Directorem* constitueret; nec quidquam in causa Bohemorum nisi arbitrato suo geri permetteret; Imo profectus ad *Moravos*, eos palam adversus Bohemos instigaret: Tunc demum Ordines, infessis cum exercitu finibus, arma serio expediundi lubido

incessit,

incessit, innocentia suæ plus periculi quam honoris fore gnaros, sollicitosque; ne dum hinc *Transactio* per Electores obeunda ostentatur, inde Ferdinandi affatim oleum camino affudentis, è bello Veneto superstites *copia*, versus Bohemiam ducuntur, inopinati opprimerentur: jam tum *Tampirio* cum Hungaris, è præsiidiis limitaneorum Arcium, adversus eos, quorum stipendia merebant, eductis, omnia cæde ac flamma complente. Hinc non obscura Ordinum in Ferdinandum indignatio; gliscente odij illius scintilla, quam ex ambitione ejus jam antea conceperant: maximè post interceptas ejus *litteras*; quibus instruebat quosdam suarum è Stiria excitarum copiarum centuriones, quid adversus Bohemos tentare illi, & qua in Regnum irrumpere deberent. Ita ut mirum nemini videri oporteat, quare Statu, ab obitu Cæsaris Mathiæ, non è vestigio, consueta formula scriptam missamque à Ferdinando Privilegiorum *confirmationem* receperint, nec eum in *possessionem* Regni miserint.

Quam tamen adire non difficulter potuisset, si alienam litem, minimè suam se facere, & à vi abstinere velle contestatus fuisset. Nam quid tum temporis à Procerum Primariis disceptatum in eam rem fuerit, approbe memini. Verum ille dum sive summa imprudentia, sive ab animi intemperie impulsus, potentiam suam non virtute, sed factione firmari credit, nec contra reputat, Auctoritatem ut bonis artibus comparatur, ita malis amitti, Majestatemque fide destitutam levi momento evanescere: *polypragmosine* sua, obstinatoque vi perumpendi consilio, Bohemos ad *desperationem* adegit. Qui altius jam immanem hominis, ex improbo divinitusque damnato *coitu* nati; (*vide Chemnit. in locis, titulo de conjugio fol. mibi 223.*) in Jesuitarum latibulis educati; illis institutoribus, omnibus perfidiæ præceptis imbuti; in hac statim ab obitu Patris, domi forisque exercitati animum; ac nullo obsequio flexilem *favitiam* repetentes; ubi ad factiosam ambitionem, conscientiarum triste imperium, sui peripsum in ditionem Hispani per *clandestina illa pacta* tentatam concessionem, comminationes diras, cætera item impotentis animi ante biennium, ut dixi, prodita indicia, & juratæ *Cautiois* per tot recentia facinora violationem ventum: Officii sui esse putarunt, non pati ejus tyrannidem per scelus, ac servitutem suam per socordiam crescere. Quocirca noluerunt ei Imperium concedere, quo indignum se reddiderat, dum nondum rerum potens, perverse consulendo, quo Status oppressiores forent, eo se munitiorem red-
dere

dere cuperet, nec ulla benignitate ac clementia amabilis, ab omnibus; præterquam pessimis quibusque, formidaretur. Ita ut verissime affirmare debeam, ipsum non à *Turneo*, cum una, nec *Holachio* cum altera legione, sed à sua immanitate, sua perfidia, sua crudelitate, publicis cervicibus depulsum fuisse.

Quod ipsum tam luculentis tamque validis argumentis Ordines, edito scripto Apologetico (*Deductionem* vocant) demonstrarunt; ut qui eo perlecto, abunde, ne dicam satis sibi factum negaverit, eum oporteat esse aut insigniter stupidum, aut parti diversæ præjudiciose obnoxium.

Proinde ego, ne soli mutuare lumen videar, desino, ac ad illud te remitto; utique intelligentem, quid distent æra lupinis. Et (ut jam in genere loquar) utrum tyrannorum coërcitione, bonorum Regum auctoritas imminuatur & Majestas vilescat? prout quidem hoc sæculo primum, imprudenter (an impudenter?) & adulatorie blaterare non verentur.

Cæterum tu jam perceptis iis, quæ sive à *Matthia* Cæsare, sive ejus nomine à *Ministris* gesta, quæ à *Ferdinando* patrara, quæ ab *Ordinibus* perpeffa; Motuum & Bohemorum Calamitatis causas, ipsemet in summa capita redigas, & juxta serio expensis illis, ab alterutris improbè factum videri, velis, jubeas.

At ego belli hujus, eventusque ejus occasione, revolutus ad sublimiorem rerum humanarum nexus considerationem, sufficientem habiturus sum, porro cum Tacito nostro dubitandi causam: *Fato & sorte nascendi ut cætera, ita Principum inclinatio in hos, offensio in illos: An sit aliquid in humanis consiliis, liceatque populo, inter abruptam contumaciam, ac deforme obsequium, pergere iter ambitione ac periculis vacuum.*

F I N I S.

e. f. g. h. i. j. k.

a dig

e. f. g. h. i. j. k.

ta et ucu

e. f. g. h. i. j. k.

tactu puc

e. f. g. h. i. j. k.

salua

Te puiap

e. f. g. h. i. j. k.

mm

no fecim

Quia que tu
nas mb mms

tu vico pman

ad dicitur
omni nra fca

Exm
misa

Ex Biblioth.

B R E

INFOR

& Respon

*Ad precipua capita, l
Cancellaria Bava*

Una cum additam

Accessit

L V I T C O N I S
C A R L O

D I S S E R

Causis nuper M

Anno cl

895

TIFFEN Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007

